

TRIBUNAL CONSTITUCIONAL

PRINCIPAT D'ANDORRA

MEMÒRIA 2019

Edita

Tribunal Constitucional del Principat d'Andorra

Dipòsit legal

AND.352-2020

INTRODUCCIÓ

● Presentació

L'article 24 e) de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, del 3 de setembre de 1993 (d'ara endavant, LQTC), imposa a aquest Tribunal l'obligació de trametre al Consell General una memòria anual sobre la situació de la justícia constitucional a Andorra.

En compliment d'aquest precepte, la memòria s'estructura en els punts següents:

I • L'activitat del Tribunal Constitucional

A. L'activitat jurisdiccional

B. L'anàlisi estadística de l'activitat del Tribunal

C. Les activitats institucionals del Tribunal

1. Les activitats a Andorra
2. Les activitats internacionals
3. Els col·loquis
4. Les altres activitats

D. Els magistrats constitucionals i la resta dels serveis del Tribunal

E. El pressupost del Tribunal

F. Aprovació de la memòria

II • Cròniques de la jurisprudència del Tribunal Constitucional

A. Els recursos directes d'inconstitucionalitat

Marc Carrillo

B. Els recursos d'empara

Jordane Arlettaz

III • Estudis

A. La seguretat jurídica: confiança legítima o previsibilitat

Rosa Maria Ferràndiz Esteve

B. Seguretat jurídica i defensa judicial

Joan Miquel Rascagneres Llagostera

C. El principi de la seguretat jurídica en la jurisprudència andorrana

Bernard Plagnet

D. Seguretat jurídica i aplicació de la llei

Francesc Badia Gomis

E. La seguretat jurídica en l'execució de resolucions judicials

Goretti López Jáuregui

IV • Presentació del Tribunal Suprem de Mònaco

Didier Linotte

Philippe Blachèr

PRESENTACIÓ

En aplicació de les disposicions de l'article 24 e) de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, tinc l'honor de presentar la memòria anual sobre la situació de la justícia constitucional a Andorra durant l'any 2019.

Aquesta memòria es presenta en una forma completament renovada, en un primer apartat, com és habitual, presenta l'activitat jurisprudencial del Tribunal; tanmateix, comprèn tres nous apartats: el primer és una anàlisi de la jurisprudència del Tribunal Constitucional efectuada per dos professors, la Sra. Jordane Arlettaz, professora a la Universitat de Montpeller, i el Sr. Marc Carrillo, catedràtic a la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona; el segon exposa les ponències pronunciades durant la Primera Nit del Dret organitzada pel Tribunal Constitucional; i, el tercer recull la presentació d'un tribunal constitucional, aquest any, el Tribunal Suprem de Mònaco.

I. L'activitat jurisprudencial del Tribunal Constitucional

A. Balanç general

El recurs d'empara, que permet al justiciable una vegada esgotada la via jurisdiccional ordinària, reclamar en instància constitucional la protecció dels drets fonamentals que haguessin pogut ser vulnerats en el marc d'un procediment judicial, continua representant l'activitat principal del Tribunal Constitucional.

L'any 2019 es van enregistrar 93 recursos d'empara (l'any 2018 se n'havien enregistrat 70), també es van enregistrar 2 recursos directes d'inconstitucionalitat. Convé destacar que a 31 de desembre del 2019 restaven per resoldre 25 recursos d'empara.

- Pel que fa al recurs d'empara, el Tribunal Constitucional ha resolt 91 recursos d'empara (19 entrats l'any 2018, els quals van restar pendents de resolució aquell any i la resta entrats l'any 2019).

Es van declarar 54 inadmissions a tràmit. Això representa un 63,53 % dels recursos resolts.

Dels 37 restants admesos a tràmit es va atorgar l'empara constitucional (íntegrament o parcialment) en 17 ocasions (2018-37-RE, 2018-46-RE, 2018-58-RE, 2018-61-RE, 2018-62-RE, 2018-63-RE, 2018-68 i 69-RE, 2019-21-RE, 2019-22-RE, 2019-32 i 33-RE, 2019-34-RE, 2019-43-RE,

2019-48-RE, 2019-54-RE i 2019-62-RE), en 15 es va desestimar l'empara (2018-55-RE, 2018-59-RE, 2018-60-RE, 2018-64-RE, 2018-67-RE/2019-16-RE, 2019-13-RE, 2019-14-RE, 2019-23-RE, 2019-35-RE, 2019-51-RE, 2019-52-RE, 2019-55-RE, 2019-57-RE i 2019-59-RE), i es va acceptar un desistiment (2019-8-RE).

Així mateix, 4 recursos d'empara es van admetre a tràmit a finals del 2019, els quals seran resolts en el fons a principis del 2020.

Així, en definitiva, restaven pendents de resolució 25 recursos d'empara, els 4 que s'acaben d'esmentar, quedant pendent l'examen d'admissibilitat dels 21 restants, que s'efectuarà també a principis del 2020.

- Pel que fa al recurs de súplica, el Tribunal Constitucional en va examinar 20, els quals van ser tots desestimats.
- Pel que fa al recurs directe d'inconstitucionalitat, se'n van presentar dos, el primer, contra la Llei 1/2019, del 17 de gener, de la funció pública (2019-1-L), i, el segon, contra la Llei 16/2019, del 15 de febrer, de regulació de l'establiment de preus mínims de venda dels productes del tabac (2019-2-L).

Ambdós recursos van ser admesos a tràmit; es va estimar parcialment la causa 2019-1-L i es va declarar la inconstitucionalitat de diversos articles de la Llei de la funció pública; per contra, es va desestimar la inconstitucionalitat de la Llei de regulació de l'establiment de preus mínims de venda dels productes del tabac, causa 2019-2-L.

B. Balanç relatiu als drets constitucionals invocats

El dret que els recurrents invoquen de manera més freqüent és el dret a la jurisdicció, que implica, en particular, el dret a una decisió fonamentada en Dret, el respecte dels principis de contradicció i d'igualtat d'armes, el dret a un procés degut, el dret a un judici de durada raonable i el dret a la presumpció d'innocència, entre d'altres.

No obstant això, cal destacar que el dret a la vida privada comprès en un sentit ampli -intimitat, vida familiar, secret de les comunicacions, inviolabilitat del domicili, etc.- s'al·lega cada vegada més.

• Sobre els principis establerts a l'article 3.2 de la Constitució

Els recurrents en empara invoquen ocasionalment la vulneració d'alguns principis establerts en aquest article, en particular els principis de legalitat,

de jerarquia, de seguretat jurídica i d'interdicció de tota arbitrarietat. Tanmateix, aquest Tribunal ha declarat en diverses resolucions que aquesta disposició no consagra “un *dret*” com a tal, sinó que es tracta d’un “*principi*” hermenèutic d'interpretació dels drets reconeguts a la Constitució.

Vegeu per exemple, les causes 2018-46-RE, 2018-68 i 69-RE, 2019-57-RE i 2019-59-RE, en què el Tribunal assenta la seva jurisprudència en relació amb aquest punt.

- **Sobre el dret a la llibertat, reconegut a l'article 9 de la Constitució**

Aquest Tribunal ha desestimat la vulneració d'aquest dret en dos supòsits: la causa 2018-66-RE on es va confirmar la interpretació de la jurisdicció ordinària d'acord amb la qual la durada de la detenció governativa no es pot incloure als efectes del còmput de la durada de la presó provisional; i, la causa 2019-60-RE en què es va declarar que la durada de la detenció governativa no era desproporcionada, ni arbitrària, ni injustificada, ja que tan sols va durar una dotzena d'hores; i que el detingut va poder entrevistar-se amb el seu advocat 30 minuts després d'haver estat arrestat durant una vintena de minuts.

- **Sobre el dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució**

Com ja hem dit, aquest és el gruix de l'activitat d'aquest Tribunal i la majoria de recursos d'empara al·leguen un o més drets continguts en aquest article. Citarem únicament les resolucions més importants: dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret (causes 2018-37-RE, 2018-62-RE i 2019-34-RE); dret a l'accés al jutge (causes 2019-32 i 33-RE i 2019-48-RE); dret a un procés degut (causes 2018-37-RE i 2019-43-RE); dret a la defensa (causes 2018-46-RE, 2018-61-RE i 2018-68 i 69-RE); dret a un procés de durada raonable (causes 2019-14-RE, 2019-21-RE, 2019-22-RE i 2019-52-RE); dret al recurs en matèria penal (causa 2019-48-RE).

- **Sobre el dret a la llibertat d'expressió, reconegut a l'article 12 de la Constitució**

El Tribunal Constitucional va desestimar la vulneració d'aquest dret al·legada en la causa 2018-55-RE, recordant que, d'una banda, la llibertat

d'expressió és un dret fonamental protegit a l'article 12 de la Constitució, no obstant això, d'altra banda, el legislador ha establert uns límits específics en relació amb aquesta llibertat pel que fa als agents de policia, els quals estan subjectes a un deure de reserva, la vulneració del qual està sancionada a l'article 98 f) de la Llei qualificada del Cos de Policia. Per consegüent, si bé la llibertat d'expressió està garantida als agents de policia, aquesta troba els seus límits en l'obligació de reserva que els vincula.

- **Sobre els drets a la intimitat i a ser protegit contra les intromissions il·legítimes en la vida privada i familiar, article 14 de la Constitució, i sobre el dret al secret de les comunicacions, reconegut a l'article 15 de la Constitució**

El Tribunal Constitucional va declarar la vulneració d'aquests drets en la causa 2018-63-RE, precisant que cap restricció dels drets i de les llibertats fonamentals pot ser interpretada de manera anàloga o extensiva.

II. Elements de reflexió en relació amb diverses qüestions jurídiques

A. La qüestió de les recusacions

Actualment el procediment de recusació està establert als articles 73, 74 i 75 de la Llei qualificada de la Justícia.

Aquest procediment posa en pràctica dos principis que cal conciliar: el principi d'un procés equitable, que garanteix als justiciables que seran jutjats per un tribunal imparcial, i, el principi d'una bona administració de Justícia, que garanteix als ciutadans que els procediments es desenvoluparan normalment.

S'han presentat i s'estan presentant recursos d'empara en què s'impugnen les desestimacions de recusacions de batlles i magistrats dels tribunals ordinaris. L'any 2019 se'n van presentar 14, dels quals se'n van inadmetre a tràmit o desestimar 13 (2018-59-RE, 2018-64-RE, 2019-2, 3 i 4-RE, 2019-18-RE, 2019-23-RE, 2019-29 i 30-RE, 2019-41-RE, 2019-49 i 50-RE i 2019-51-RE) i se'n va estimar 1 (2018-62-RE).

B. La qüestió sobre la interpretació dels articles 18 *ter* i 18 *quater* de la Llei transitòria de procediments judicials

L'article 86 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional va ser modificat per la Llei 24/2018, del 18 d'octubre, del Codi de procediment civil.

El recurs d'empara es pot interposar contra les resolucions judicials fermes dictades pel Tribunal Superior de Justícia o pel Tribunal de Corts encara que no s'hi hagi interposat un incident de nul·litat d'actuacions. La supressió de l'obligació de presentar un incident de nul·litat d'actuacions abans de poder presentar un recurs d'empara ha facilitat l'accés al jutge constitucional com així ho demostra el nombre de recursos entrats de manera subsegüent a l'entrada en vigor d'aquesta disposició.

D'acord amb aquest article el recurs d'empara també es pot interposar contra *“els autes que desestimen o no admeten en fase de recurs els incidents de nul·litat que també es configuren com un procediment urgent i preferent, d'acord amb l'article 41, apartat 1, de la Constitució”*.

Aquesta hipòtesi obliga a fer una distinció entre les resolucions judicials no definitives o interlocutòries (article 18 *ter* de la Llei transitòria de procediments judicials) i les resolucions judicials definitives (article 18 *quater* d'aquesta mateixa Llei). Ara bé, cal constatar que aquesta distinció provoca nombroses dificultats d'interpretació com ho demostren diverses causes presentades davant el Tribunal Constitucional (2019-29 i 30-RE, 2019-49 i 50-RE, 2019-66-RE, 2019-83-RE i 2019-90-RE). La tendència s'accentua encara més l'any 2020, ja que a 30 de juny del 2020, el Tribunal ha hagut de pronunciar-se respecte d'aquest problema en 8 causes.

En el supòsit en què el Consell General considerés la revisió del Codi de procediment civil, el Tribunal Constitucional ofereix la seva plena disposició per tractar sobre les eventuais conseqüències directes o indirectes que aquesta revisió pogués tenir en la seva activitat jurisdiccional.

III. Les activitats institucionals del Tribunal Constitucional

A. Les activitats internacionals

- **Obertura solemne del Tribunal Europeu dels Drets Humans**

El 25 de gener del 2019, la Sra. Laurence Burgorgue-Larsen va representar el Tribunal Constitucional a la cerimònia d'obertura oficial de l'any judicial del Tribunal Europeu dels Drets Humans que va tenir lloc al Palau dels Drets Humans d'Estrasburg.

- **Congrés de l'*Association des Cours Constitutionnelles Francophones***

Del 30 d'abril al 3 de maig del 2019, el president, Sr. Dominique Rousseau, va assistir al 8è Congrés triennal de l'ACCF en què es va debatre sobre el tema "*Constitució i seguretat jurídica*", que va tenir lloc a Montreal (Canadà).

- **Conferència de Presidents de Tribunals Supremes membres del Consell d'Europa**

Els dies 12 i 13 de setembre del 2019, el vicepresident, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela, va assistir a París a la Conferència de Presidents de Tribunals Supremes membres del Consell d'Europa organitzada conjuntament pel *Conseil constitutionnel*, pel *Conseil d'Etat* i per la *Cour de cassation*, amb motiu de la Presidència francesa del Comitè de Ministres del Consell d'Europa.

- **Col·loqui Internacional d'Andorra**

El Tribunal Constitucional va organitzar el 12 de juliol del 2019, una Jornada de treball amb motiu del comiat de la magistrada, Sra. Laurence Burgorgue-Larsen, en què es va debatre al voltant del tema "*Els 60 anys del Tribunal Europeu dels Drets Humans. Retorn al passat, anàlisi del present, reflexions sobre el futur*".

- **Congrés Internacional d'Indonèsia**

Del 4 al 6 de novembre del 2019, el president, Sr. Dominique Rousseau, va assistir al 3r Congrés internacional organitzat pel Tribunal Constitucional de la República d'Indonèsia sobre el tema “*Els Tribunals Constitucionals i la protecció dels drets econòmics*” que es va celebrar a Bali.

B. Les activitats internes

- **Aniversari de la Constitució**

El 14 de març del 2019, tots els membres del Tribunal Constitucional van assistir a la recepció organitzada amb motiu del 26è aniversari de la Constitució del Principat d'Andorra.

- **Primera Nit del Dret**

El 6 de setembre del 2019, el Tribunal Constitucional, amb la col·laboració del Consell Superior de la Justícia, del Col·legi d'Advocats, del Raonador del Ciutadà, del Col·legi de Notaris i del Col·legi de Saigs, va organitzar la Primera Nit del Dret que va tractar sobre “*La seguretat jurídica*”. Les ponències pronunciades aquell dia estan recollides en aquesta memòria.

- **Festa Nacional de França**

El 14 de juliol del 2019, tots els membres del Tribunal van assistir a la recepció de l'Ambaixada de França celebrada amb motiu de la seva Festa Nacional.

- **Dia de Meritxell**

El 8 de setembre del 2019, els membres del Tribunal Constitucional van assistir a la Missa celebrada al Santuari de N. Sra. de Meritxell, amb motiu de la Festa Nacional del Principat d'Andorra.

- **Visita de S. E. el Copríncep Francès, Sr. Emmanuel Macron**

Els dies 12 i 13 de setembre del 2019, amb motiu de la visita al Principat d'Andorra de S. E. el Copríncep Francès, Sr. Emmanuel Macron, el president,

Sr. Dominique Rousseau, juntament amb la Sra. Laurence Burgorgue-Larsen i el Sr. Joan Manel Abril Campoy, van assistir a tots els actes organitzats per aquesta ocasió.

- **Festa Nacional d'Espanya**

El 10 d'octubre del 2019, el vicepresident, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela, va assistir a la recepció de l'Ambaixada d'Espanya celebrada amb motiu de la seva Festa Nacional.

- **Obertura de l'any judicial**

El 17 d'octubre del 2019, el president, Sr. Dominique Rousseau, juntament amb la resta dels membres del Tribunal Constitucional van assistir a l'obertura de l'any judicial.

- **Recepció de Nadal de S. E. el Copríncep Episcopal,
Mons. Joan-Enric Vives Sicília**

El 19 de desembre del 2019, el president, Sr. Dominique Rousseau, i el vicepresident, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela, van assistir a la recepció oferta per S. E. el Copríncep Episcopal, al Palau Episcopal de la Seu d'Urgell.

- **Sessió de Sant Tomàs**

El 20 de desembre del 2019, el president, Sr. Dominique Rousseau, va assistir a la Sessió Tradicional de Sant Tomàs, així com al dinar tradicional posterior.

IV. De la composició del Tribunal Constitucional i de la seva administració

A. Composició del Tribunal Constitucional

El 12 de desembre del 2019, la Sra. Laurence Burgorgue-Larsen va finalitzar el seu mandat de magistrada constitucional.

Com a president aprofito aquesta circumstància per encomiar la primera dona nomenada al Tribunal i la primera dona a exercir les funcions de presidenta

d'aquest Tribunal. Elogio igualment la qualitat del seu treball jurisdiccional al servei de la Constitució d'Andorra.

El 10 de desembre del 2019, l'Excm. Sr. Emmanuel Macron, Copríncep d'Andorra, va designar el Sr. Jean-Yves Caullet com a nou magistrat del Tribunal Constitucional, el qual va prendre les seves funcions el 21 de gener del 2020.

B. Administració del Tribunal

Actualment els serveis del Tribunal es componen de tres persones: la Sra. Meritxell Tomàs Baldrich, secretària general, la Sra. Rosa M. Ruiz Guerrero, oficial lletrada, i la Sra. Encarna Pérez Alguacil, cap dels serveis administratius.

Conjuntament i cada una en el seu àmbit competencial, duen la gestió administrativa i financera del Tribunal i, mitjançant un gran coneixement de la jurisprudència constitucional, aporten una assistència lloable a l'elaboració de les decisions.

Per acabar, cal assenyalar que el Tribunal Constitucional, d'acord amb l'article 95 de la seva Llei qualificada, és l'òrgan suprem de la Constitució, que és una institució respectada des de fa més de 26 anys i que contribueix a fer del Principat d'Andorra un Estat de Dret modern al servei del Poble andorrà.

Juliol del 2020

Dominique Rousseau
President del Tribunal Constitucional

I

L'ACTIVITAT DEL TRIBUNAL CONSTITUCIONAL

A. L'ACTIVITAT JURISDICCIONAL

En el decurs de l'any 2019, el Tribunal Constitucional ha enregistrat 93 causes.

Ha resultat, d'acord amb els procediments establerts en la Constitució i regulats per la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, 2 recursos directes d'inconstitucionalitat, 6 recursos d'empara admesos a tràmit l'any anterior i que estaven pendents de sentència i 85 recursos d'empara constitucional. D'aquestes causes considerades conjuntament, 31 van ser inadmeses a tràmit i 54 van ser admeses a tràmit.

També s'han resolt 20 recursos de súplica, 1 demanda d'execució d'una sentència i una petició de desistiment d'un recurs d'empara admès a tràmit.

Així mateix, actualment, es troben pendents de resolució 25 recursos d'empara. Convé destacar que 4 d'ells ja han estat admesos a tràmit i que, per tant, la seva resolució en el fons recaurà durant el 2020.

Causa 2018-31 i 42-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de les Sres. Irene Roquet Arboix, Maria Isabel Santos Castro, Diba Daemi Moslemi, Ana Mendia Bravo, Laia Micas Betriu, Sabrina Cerveró Sánchez, Núria Salord Llabrés, Maria Teresa Fernández Solà, Marta Jimenez Pascuet, Priya Gurmukhani, Dagmar Barti, Natalia da Conceicao Gomes Barreira Costa i Maria del Mar Llobet Garcia i dels Srs. Moises Jaen Dupont, Daniel Pérez Pérez i Enrique Sanz Guillen, contra la sentència del 19 de febrer del 2018 i contra l'aute del 7 de maig del mateix any, dictats per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia per una presumpta vulneració dels seus drets d'accés a la jurisdicció i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, ja que no havien pogut gaudir de cap mena de participació en aquell procediment judicial. El recurs va ser interposat el 5 de juliol del 2018. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 7 de setembre del 2018.

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Irene Lladonosa Fransi, contra la sentència del 19 de febrer del 2018 i contra l'aute del 7 de maig del mateix any, dictats per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia per una presumpta vulneració dels seus drets

d'accés a la jurisdicció i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, ja que no va poder gaudir de cap mena de participació en aquell procediment judicial. El recurs va ser interposat el 12 de setembre del 2018. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 12 d'octubre del 2018.

Els dos recursos d'empara van ser acumulats en una sola causa per aute del Tribunal Constitucional el 12 d'octubre del 2018. El ponent de la causa acumulada va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 19 de desembre del 2018, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

El 14 de gener del 2019, la representació processal del Sr. Florin Blaj, part adversa en la causa 2018-31 i 42-RE, va presentar un recurs de súplica contra la sentència de desestimació esmentada. El recurs de súplica va ser declarat improcedent per aute del Tribunal Constitucional l'11 de febrer del 2019.

Causa 2018-37-RE

Recurs d'empara interposat pel Ministeri Fiscal, en interès de la llei, contra la sentència del 22 de maig del 2018 i l'aute del 10 de juliol del mateix any, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a un procés degut i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 2 d'agost del 2018. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 12 de novembre del 2018. La ponent de la causa va ser la Sra. Laurence Burgorgue-Larsen.

L'11 de febrer del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2018-46-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Daniel Jean Levy, contra la sentència del 18 de maig del 2018 i contra l'aute del 20 de juliol del mateix any, dictats per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a la defensa, a un procés degut i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, així com dels principis de seguretat jurídica i d'interdicció de l'arbitrarietat, reconeguts a l'article 3.2 de la

mateixa norma. El recurs va ser interposat el 13 de setembre del 2018. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 19 de desembre del 2018. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 15 de març del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2018-49-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. M. Assumpta Torm Babot, contra l'aute del 2 d'agost del 2018, dictat per la Secció Civil 4 de la Batllia, per una presumpta vulneració del dret d'accés a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 17 de setembre del 2018. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 14 de gener del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

Causa 2018-55-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Ingrid Ruiz Jordán, contra la sentència del 20 de juliol del 2018 i contra l'aute del 19 d'octubre del mateix any, dictats per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a la llibertat d'expressió, reconeguts, respectivament, als articles 10 i 12 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 14 de novembre del 2018. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 14 de gener del 2019. La ponent de la causa va ser la Sra. Laurence Burgorgue-Larsen.

El 15 de març del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2018-56-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la societat Gestió Administració de Restauració i Serveis, SL (GARIS, SL), contra la sentència del 24 de juliol del 2018 i contra l'aute del 30 d'octubre del mateix any, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 19 de novembre del 2018.

Va ser inadmissa a tràmit per auto del Tribunal Constitucional el 14 de gener del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

Causa 2018-57-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Jorge Manuel Lourenço Ferreira, contra l'auto del 30 d'octubre del 2018, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 20 de novembre del 2018. Va ser inadmissa a tràmit per auto del Tribunal Constitucional el 14 de gener del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

Causa 2018-58-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Juan Antonio García Ramírez, contra la inactivitat del Tribunal de Corts en la causa penal 8000176/2015, per una presumpta vulneració del dret a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 23 de novembre del 2018. Va ser admissa a tràmit per auto del Tribunal Constitucional el 14 de gener del 2019. La ponent de la causa va ser la Sra. Laurence Burgorgue-Larsen.

El 15 de març del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2018-59-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Luis Pablo Laplana Moraes, Xavier Mayol González i Josep Lluís i Josep Antoni Rivero Carrizo, contra els autos de l'1 d'octubre del 2018 i del 5 de novembre del mateix any, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a l'accés a la jurisdicció, a obtenir una resolució fonamentada en Dret, a un tribunal imparcial i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i, en connexió amb el dret a la jurisdicció, per una presumpta vulneració del dret a la llibertat d'expressió, reconegut a l'article 12 d'aquesta mateixa norma. El recurs va ser interposat el 26 de novembre del 2018. Va ser admissa a tràmit per auto del Tribunal Constitucional el 19 de desembre del 2018. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 24 de gener del 2019, les representacions processals respectives dels Srs. Jesús Betriu Coma, Françoise Marie Adèle Fernández i Romain Maurel Fernández, Antoni Farguell Adellach, Maria Mercè Santuró Canturri, Concepció Ballabriga Orús, Josepa Padilla Ballabriga, Mercè Farguell Baratau, Immaculada, Melània i Anna Maria Zamora Bonet, Joan Armengol Pal, Antoni Armengol Vila i Erica Armengol Soldevila, actors civils en la causa 6000173/2016, i del Govern, acusador particular en la causa esmentada, van presentar un escrit en què demanaven que el Tribunal Constitucional els admetés com a compareixents per poder intervenir i poder al·legar en el marc del recurs d'empara 2018-59-RE. L'11 de febrer del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar un aute que acordava no donar lloc a la demanda presentada.

L'11 de febrer del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2018-60-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Narcís Sotocías Tomàs, contra l'aute del 5 de juliol del 2018, dictat per la Secció Civil 1 de la Batllia, i contra l'aute del 20 de novembre del mateix any, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, en el seu vessant de "*disposar d'una doble instància*". El recurs va ser interposat el 7 de desembre del 2018. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 14 de gener del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 15 de març del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2018-61-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Higini i Ramon Cierco Noguer i de la seva mare, Sra. Roser Noguer Enriquez, contra la sentència del 26 de gener del 2018, dictada per la Secció Contenciós-Administratiu 1 de la Batllia, i contra la sentència del 28 de setembre del 2018 i l'aute del 22 de novembre del mateix any, dictats per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels principis de legalitat, de no retroactivitat de disposicions restrictives de drets individuals o efectes desfavorables, de seguretat jurídica i d'interdicció de tota arbitrarietat, reconeguts a l'article 3.2 de la Constitució,

de les garanties processals i, més concretament, del dret a la defensa i dels principis de contradicció i d'igualtat d'armes, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat l'11 de desembre del 2018. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional l'11 de febrer del 2019. La ponent de la causa va ser la Sra. Laurence Burgogue-Larsen.

El 8 d'abril del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava parcialment l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2018-62-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Higini i Ramon Cierco Noguer, contra l'aute del 5 de desembre del 2018, dictat per la Sala *ad hoc* del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, en els seus vessants del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, del principi de legalitat, del dret a un procés degut substanciat per un tribunal imparcial predeterminat per la llei i del principi d'igualtat d'armes. El recurs va ser interposat el 12 de desembre del 2018. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 19 de desembre del 2018. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 24 de gener del 2019, les representacions processals respectives de la BPA, SA, entitat constituïda en actora civil, de la CASS, constituïda en acusadora particular, dels Srs. Jaume Moles Isern, Jesús Betriu Coma, Françoise Marie Adèle Fernández, Romain Maurel Fernández, Antoni Farguell Adellach, Maria Mercè Santuró Canturri, Concepció Ballabriga Orús, Josepa Padilla Ballabriga, Mercè Farguell Baratau, Joan Armengol Pal, Antoni Armengol Vila i Erica Armengol Soldevila i del Govern, actors civils en la causa 8000176/2015, van presentar un escrit en què demanaven que el Tribunal Constitucional els admetés com a compareixents per poder intervenir i poder al·legar en el marc del recurs d'empara 2018-62-RE. L'11 de febrer del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar un aute que acordava no donar lloc a la demanda presentada.

L'11 de febrer del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2018-63-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Francisco Javier Campos Tomás, contra l'aute del 24 d'agost del 2018, dictat per la

Batl·lia de Guàrdia, i, contra la sentència del 26 de novembre del mateix any, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, en el marc del procediment urgent i preferent, per una presumpta vulneració dels drets a la intimitat, a l'honor i al secret de les comunicacions, reconeguts als articles 14 i 15 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 13 de desembre del 2018. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 19 de desembre del 2018. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 15 de març del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

El 14 de maig del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar un aute que inadmetia a tràmit l'escrit interposat per la part recurrent demanant l'execució de la sentència abans esmentada.

Causa 2018-64-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Luis Pablo Laplana Moraes, Xavier Mayol González, Josep Lluís Rivero Carrizo i Josep Antoni Rivero Carrizo, contra els autes del 25 d'octubre del 2018 i del 23 de novembre del mateix any, dictats pel Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a obtenir una resolució fonamentada en Dret i a un tribunal imparcial, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 14 de desembre del 2018. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 19 de desembre del 2018. La ponent de la causa va ser la Sra. Laurence Burgorgue-Larsen.

El 24 de gener del 2019, les representacions processals respectives dels Srs. Jesús Betriu Coma, Françoise Marie Adèle Fernández i Romain Maurel Fernández, Antoni Farguella Adellach, Maria Mercè Santuró Canturri, Concepció Ballabriga Orús, Josepa Padilla Ballabriga, Mercè Farguella Baratau, Immaculada, Melània i Anna Maria Zamora Bonet, Joan Armengol Pal, Antoni Armengol Vila i Erica Armengol Soldevila, actors civils en la causa 6000173/2016, i del Govern, acusador particular en la causa esmentada, van presentar un escrit en què demanaven que el Tribunal Constitucional els admetés com a compareixents per poder intervenir i poder al·legar en el marc del recurs d'empara 2018-64-RE. L'11 de febrer del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar un aute que acordava no donar lloc a la demanda presentada.

L'11 de febrer del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2018-65-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Maria Mercè Sansa Reñé, contra la sentència del 26 de setembre del 2018 i contra l'autè del 27 de novembre del mateix any, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 14 de desembre del 2018. Va ser inadmissió a tràmit per autè del Tribunal Constitucional el 15 de març del 2019. La ponent de la causa va ser la Sra. Laurence Burgorgue-Larsen.

Causa 2018-66-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Nelson Ferreira Marques, contra l'autè del 23 d'octubre del 2018, dictat per la Batllia de Guàrdia (Penal), i, contra l'autè del 23 de novembre del mateix any, dictat pel Tribunal de Corts, en el marc del procediment urgent i preferent, per una presumpta vulneració del dret a la llibertat, reconegut a l'article 9 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 14 de desembre del 2018. Va ser inadmissió a tràmit per autè del Tribunal Constitucional el 15 de març del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 26 de març del 2019, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'autè d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per autè del Tribunal Constitucional el 8 d'abril del 2019.

Causa 2018-67-RE/2019-16-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la societat COMATEX, SL, contra la sentència del 28 de setembre del 2018 i contra l'autè del 12 de novembre del mateix any, dictats per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, en els seus vessants dels drets a un procés degut i a obtenir una decisió fonamentada en Dret. El recurs va ser interposat el 17 de desembre del 2018. Va ser admès a tràmit per autè del Tribunal Constitucional el 15 de març del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la societat MA D'OR, SAU, contra la sentència del 22 de novembre del 2018 i contra l'autent del 23 de gener del 2019, dictats per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, en els seus vessants dels drets a un procés degut i a obtenir una decisió fonamentada en Dret. El recurs va ser interposat el 14 de febrer del 2019. Va ser admès a tràmit per autent del Tribunal Constitucional el 15 de març del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 14 de maig del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que acordava l'acumulació dels recursos d'empara 2018-67-RE i 2019-16-RE i que desestimava l'empara sol·licitada per les parts recurrents.

Causa 2018-68 i 69-RE

Recursos d'empara interposats per la representació processal del Sr. Giorgio Peghin Carusi, contra les sentències del 28 de setembre del 2018 i contra els autents del 12 de novembre del mateix any, dictats per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la defensa i al procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. Els recursos van ser interposats el 17 de desembre del 2018. Van ser acumulats en una sola causa que va ser admesa a tràmit per autent del Tribunal Constitucional el 15 de març del 2019. El ponent de la causa acumulada va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 14 de maig del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava parcialment l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2018-70-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Fernando Torné Sanz, contra la sentència del 26 de setembre del 2018 i contra l'autent del 27 de novembre del mateix any, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, “*en llur vessant a la tutela judicial efectiva, en el sentit del dret a obtenir una decisió fonamentada en dret, aplicant els principis de legalitat i d'igualtat, en llur vessant a un procés degut i en llur vessant a la prohibició de tota indefensió, proclamats a l'article 10 de la Constitució Andorrana*”. El recurs va ser interposat el 17 de desembre del 2018. Va ser inadmès a tràmit per

aute del Tribunal Constitucional el 8 d'abril del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

Causa 2019-1-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la companyia d'assegurances *Axa Patrimoine*, contra la sentència del 30 d'octubre del 2018 i contra l'aute del 19 de desembre del mateix any, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a un procés degut i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat l'11 de gener del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 15 de març del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

Causa 2019-2, 3 i 4-RE

Recursos d'empara interposats per la representació processal dels Srs. Josep Lluís Rivero Carrizo, Josep Antoni Rivero Carrizo i Amèlie Pérez, contra els autes de l'11 de desembre del 2018, dictats pel Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un tribunal imparcial, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. Els recursos van ser interposats el 15 de gener del 2019. Van ser acumulats en una sola causa que va ser inadmesa a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 15 de març del 2019. La ponent de la causa acumulada va ser la Sra. Laurence Burgogue-Larsen.

Causa 2019-5-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Alexandre Ferreira Peixoto, contra l'aute del 21 de setembre del 2016, dictat per la Batllia de Guàrdia (Penal), i, contra l'aute del 12 de desembre del 2018, dictat per la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a la jurisdicció, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 16 de gener del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 15 de març del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 27 de març del 2019, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de

súplica contra l'autè d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per autè del Tribunal Constitucional el 8 d'abril del 2019.

Causa 2019-6-RE

Recurs d'empàra interposat per la representació processal del Sr. Ramon Visanzay Ruano, contra la sentència del 19 d'octubre del 2018 i contra l'autè del 3 de desembre del mateix any, dictats per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, així com del dret a la intimitat, reconegut a l'article 14 de la mateixa norma. El recurs va ser interposat el 16 de gener del 2019. Va ser inadmissió a tràmit per autè del Tribunal Constitucional el 15 de març del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

Causa 2019-7, 9 i 11-RE

Recurs d'empàra interposat per la representació processal de la Sra. Isabel Camino Sarmiento Fuertes, contra l'autè del 16 de juliol del 2018, dictat pel Tribunal de Corts, i, contra la sentència del 19 de desembre del mateix any, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 17 de gener del 2019.

Recurs d'empàra interposat per la representació processal del Sr. Josep Elfa Farré, contra l'autè del 16 de juliol del 2018, dictat pel Tribunal de Corts, i, contra la sentència del 19 de desembre del mateix any, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 22 de gener del 2019.

Recurs d'empàra interposat per la representació processal de la Sra. Joana Reolid Castillo i dels Srs. Francisco Javier Filoso Fernández, Francesc Xavier Domingo Roige i Francesc Martínez Bort, contra l'autè del 16 de juliol del 2018, dictat pel Tribunal de Corts, i, contra la sentència del 19 de desembre del mateix any, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 23 de gener del 2019.

Els tres recursos van ser acumulats en una sola causa que va ser inadmesa a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 15 de març del 2019. El ponent de la causa acumulada va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 25 de març del 2019, la representació processal de la Sra. Isabel Camino Sarmiento Fuertes va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional el 8 d'abril del 2019.

Causa 2019-8-RE

Recurs d'empara interposat pel Sr. Josep Antoni Silvestre Cánovas, actuant en nom propi, contra els autes del 12 de novembre del 2018 i del 19 i 24 de desembre del mateix any, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret, a un tribunal imparcial, a la defensa i al lliure exercici de la professió d'advocat, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 22 de gener del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 15 de març del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 14 de maig del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar un aute que constata el desistiment voluntari del recurrent i arxivava el recurs d'empara 2019-8-RE.

Causa 2019-10-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Francesc Bailén Angosto, contra l'aute del 10 de desembre del 2018, dictat per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 23 de gener del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 15 de març del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

Causa 2019-12-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Antoni Solana Rossell i de la Sra. Vicenciana Maria Fernández Chanquet contra la

sentència del 30 d'octubre del 2018 i contra l'autè del 20 de desembre del mateix any, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a un procés degut “*en base a una correcta valoració de les proves proposades i declarades pertinents*”, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 29 de gener del 2019. Va ser inadmiss a tràmit per autè del Tribunal Constitucional el 15 de març del 2019. La ponent de la causa va ser la Sra. Laurence Burgorgue-Larsen.

Causa 2019-13-RE

Recurs d'empà interposat per la representació processal de l'entitat Banca Privada d'Andorra, SAU (BPA), contra l'autè del 20 de desembre del 2018, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a un procés degut, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 30 de gener del 2019. Va ser admiss a tràmit per autè del Tribunal Constitucional el 8 d'abril del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 17 de juny del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava el recurs d'empà presentat per la part recurrent.

Causa 2019-14-RE

Recurs d'empà interposat per la representació processal del Sr. Antoni Solana Rossell i de la Sra. Vicenciana Maria Fernández Chanquet, contra la inactivitat de la Batllia en la resolució de la causa F-0002-1/13 que deriva en la vulneració del seu dret a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 6 de febrer del 2019. Va ser admiss a tràmit per autè del Tribunal Constitucional el 15 de març del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 14 de maig del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empà sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-15-RE

Recurs d'empà interposat per la representació processal de la Sra. Cristina Beodia Belmonte, contra la sentència del 24 de gener del 2019, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració

dels drets a la jurisdicció i a un procés degut “*amb una correcta valoració de les proves proposades i declarades pertinents*”, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 7 de febrer del 2019. Va ser inadmissible a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 15 de març del 2019. La ponent de la causa va ser la Sra. Laurence Burgorgue-Larsen.

Causa 2019-17-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Bernadeta Coma González i del Sr. Òscar Coma González, contra l'aute del 24 de gener del 2019, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret, a un procés degut i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 15 de febrer del 2019. Va ser inadmissible a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 14 de maig del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

Causa 2019-18-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Higini i Ramon Cierco Noguer, contra l'aute del 21 de febrer del 2019, dictat per la Sala *ad hoc* del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un procés degut substanciat per un tribunal imparcial predeterminat per la llei, i, dels principis de legalitat i d'igualtat d'armes. El recurs va ser interposat el 26 de febrer del 2019. Va ser inadmissible a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 8 d'abril del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 12 d'abril del 2019, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional el 14 de maig del 2019.

Causa 2019-19-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de l'Associació Protectora d'Animals, Plantes i Medi Ambient (APAPMA), contra l'aute del 26 de març del 2018, dictat per la Secció d'Instrucció Especialitzada

l de la Batllia, i contra l'autè del 29 de gener del 2019, dictat pel Tribunal de Corts, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a l'accés a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a una doble instància en l'àmbit penal, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, així com dels articles 6 i 13 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals. El recurs va ser interposat el 26 de febrer del 2019. Va ser inadmissió a tràmit per autè del Tribunal Constitucional el 8 d'abril del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

Causa 2019-1-L

Recurs directe d'inconstitucionalitat formulat per la representació processal dels consellers generals Srs. Jordi Gallardo Fernàndez, Ferran Costa Mari-mon, Judith Pallarès Cortès, Pere López Agràs, Gerard Alís Eroles i Rosa Gili Casals, contra la Llei 1/2019, del 17 de gener, de la Funció Pública, aprovada pel Consell General i publicada al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra, el 8 de febrer del 2019, mitjançant el qual se sol·licita a aquest Tribunal que dicti la inconstitucionalitat d'aquesta Llei per tal com es van vulnerar els articles 18 i 19 de la Constitució en la seva tramitació. De manera subsidiària, es demana la declaració d'inconstitucionalitat i subsegüent derogació dels articles 11, 22, 47, 72, 73, 77 i 87.4 d'aquesta Llei. El recurs va ser interposat el 7 de març del 2019. Va ser admès a tràmit per autè del Tribunal Constitucional el 15 de març del 2019. La ponent de la causa va ser la Sra. Laurence Burgorgue-Larsen.

El 14 de maig del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava parcialment el recurs directe d'inconstitucionalitat presentat pels consellers generals recurrents.

Causa 2019-20-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Isaac Anselmo López del Moral, contra l'autè del 26 de febrer del 2019, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 15 de març del 2019. Va ser inadmissió a

tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 14 de maig del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 24 de maig del 2019, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional l'11 de juliol del 2019.

Causa 2019-21-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Francisco Abellan Villena, contra la inactivitat del Tribunal de Corts en el marc de la causa 3400064/2013, per una presumpta vulneració del dret a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 18 de març del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 14 de maig del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

L'11 de juliol del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava parcialment l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-22-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Amadeu Quintana Creus, Héctor Alonso Rengel, Jaime Biosca Puig, Maria Luisa Morassutti Fabris, Ruben Osvaldo Seret, María Fernanda García, Maria Isabel Ramaglio, Santiago Antonio Cardoso, Juan Ignacio Cardoso, Alejandro Alberto Ramaglio, Sebastián Loustau i Gabriela Raquel García, i, de les societats Pacific Real Estate, LLC, Coll de Jou 1216, SLU, GFLAND, SLU, Professional Law, LTD, Multiple Holdings Limited, Brimark Holding, SA, Mallerton International INC, Russhill Overseas, SA, Deyland Investments, SA, Hillygus International, SA, Runcoast Overseas, SA, Covemar Investments, SA i Liversidge Overseas, SA, contra la inactivitat del Tribunal de Corts en el marc de la causa 9000107/2016, per una presumpta vulneració del dret a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 18 de març del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 14 de maig del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

L'11 de juliol del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-23-RE

Recurs d'empara interposat pel Sr. Josep Antoni Silvestre Cánovas, actuant en nom propi i en el dels Srs. Luis Pablo Laplana Moraes, Xavier Mayol González i Josep Lluís i Josep Antoni Rivero Carrizo, contra l'aute del 21 de febrer del 2019, dictat per la Sala *ad hoc* del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a un tribunal imparcial predeterminat per la llei, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 18 de març del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 14 de maig del 2019. La ponent de la causa va ser la Sra. Laurence Burgogues-Larsen.

El 9 de setembre del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-24-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Amadeu Quintana Creus, Héctor Alonso Rengel i Maria Luisa Morassutti Fabris i de les societats PACIFIC REAL ESTATE, LLC, COLL DE JOU 1216, SLU, GFLAND, SLU, PROFESSIONAL LAW (INTERNATIONAL), LTD, MULTIPLE HOLDINGS LIMITED i SUNTRAS, SA, contra la sentència del 21 de febrer del 2019, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració “*dels drets fonamentals de la presumpció d'innocència, de la tutela judicial efectiva, la interdicció d'indefensió i el dret a un procés públic amb totes les garanties*”, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 18 de març del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 17 de juny del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

Causa 2019-25-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Giovanni Zenteno Mijangos i de la Sra. Ana Maria Hernández de Zenteno, contra la sentència del 21 de febrer del 2019, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut, a la defensa, a obtenir una decisió fonamentada en “*dret i fets i no viciada d'incongruència omissiva, sense errors materials*”, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 19 de març del

2019. Va ser inadmissible a tràmit per a l'auto del Tribunal Constitucional el 14 de maig del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 27 de maig del 2019, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'auto d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per a l'auto del Tribunal Constitucional el 17 de juny del 2019.

Causa 2019-26-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Rosa Maria i Jaume Marticella Profitós, contra l'auto del 21 de febrer del 2019, dictat per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret i del dret "*a l'efectivitat de les resolucions judicials*", reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 19 de març del 2019. Va ser inadmissible a tràmit per a l'auto del Tribunal Constitucional el 14 de maig del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 24 de maig del 2019, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'auto d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per a l'auto del Tribunal Constitucional el 17 de juny del 2019.

Causa 2019-27-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. José Luis Alvial Guzman, contra la sentència del 5 de març del 2019, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i del dret a un recurs efectiu, reconegut a l'article 13 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals. El recurs va ser interposat el 26 de març del 2019. Va ser inadmissible a tràmit per a l'auto del Tribunal Constitucional el 14 de maig del 2019. La ponent de la causa va ser la Sra. Laurence Burgorgue-Larsen.

El 24 de maig del 2019, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'auto d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per a l'auto del Tribunal Constitucional el 17 de juny del 2019.

Causa 2019-28-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. A. F. G., contra la sentència del 25 de juliol del 2018, dictada pel Tribunal de Corts, i contra la sentència del 5 de març del 2019, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la presumpció d'innocència i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i per extensió dels articles 6 i 17 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals. El recurs va ser interposat el 27 de març del 2019. Va ser inadmissió a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 17 de juny del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

Causa 2019-29 i 30-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Diego José Salazar Carreño, Nervis Gerardo Villalobos Cardena, Luis Mariano Rodríguez Cabello i Rosycela Díez Gil, contra els autes de l'1 de febrer del 2019 i del 13 de març del mateix any, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a un tribunal imparcial predeterminat per la llei, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 2 d'abril del 2019.

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Eric Auderset, contra els autes de l'1 de febrer del 2019 i del 13 de març del mateix any, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a un tribunal imparcial predeterminat per la llei, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 4 d'abril del 2019.

Els dos recursos d'empara van ser acumulats en una sola causa que va ser inadmesa a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 14 de maig del 2019. El ponent de la causa acumulada va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

Causa 2019-31-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Ama-deu Quintana Creus, Héctor Alonso Rengel, Jaime Biosca Puig, Maria Luisa Morassutti Fabris, Santiago Antonio Cardoso, Juan Ignacio Cardoso i Gabriel Pissani i de les societats PACIFIC REAL ESTATE, LLC, COLL DE JOU 1216, SLU, GFLAND, SLU, PROFESSIONAL LAW, LTD,

MULTIPLE HOLDINGS LIMITED i SUNTRAS, SA, contra l'aute del 19 de febrer del 2019, dictat pel Tribunal de Corts, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret, a un procés degut i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 17 d'abril del 2019. Va ser inadmissió a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 17 de juny del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 27 de juny del 2019, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional l'11 de juliol del 2019.

Causa 2019-32 i 33-RE

Recursos d'empara interposats per la representació processal del Sr. Xavier Mayol González i del Sr. Luis Pablo Laplana Moraes, respectivament, contra els autes del 18 d'octubre del 2018, del 27 de novembre del mateix any i del 27 de març del 2019, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut, a l'accés a la justícia i al recurs, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. Els recursos van ser interposats el 18 d'abril del 2019. Els dos recursos van ser acumulats en una sola causa que va ser admesa a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 17 de juny del 2019. La ponent de la causa acumulada va ser la Sra. Laurence Burgorgue-Larsen.

El 9 de setembre del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-34-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Higini i Ramon Cierco Noguer, contra l'aute del 28 de febrer del 2019, dictat per la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia, i contra l'aute del 15 d'abril del mateix any, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, dels principis de legalitat i de contradicció i dels drets a la defensa i a la igualtat d'armes. El recurs va ser interposat el 23 d'abril del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 17 de juny del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 9 de setembre del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-2-L

Recurs directe d'inconstitucionalitat formulat per la representació processal dels Srs. Ferran Costa Marimon, Jordi Gallardo Fernández, Pere López Agràs, Gerard Alís Eroles, Rosa Gili Casals i Judith Pallarès Cortés, consellers generals en el moment de l'aprovació de la Llei 16/2019, del 15 de febrer, de regulació de l'establiment de preus mínims de venda dels productes del tabac, aprovada pel Consell General i publicada al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra, el 20 de març del 2019, mitjançant el qual se sol·licita a aquest Tribunal que dicti la inconstitucionalitat dels articles 1, 3, 4, 10 i de la disposició addicional d'aquesta Llei i, per extensió, de la resta del text, atès que aquest esdevindria incoherent i inaplicable, per ser contrari als articles 1, 3, 28 i 59 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 23 d'abril del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 14 de maig del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

L'11 de juliol del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava el recurs directe d'inconstitucionalitat presentat pels consellers generals recurrents.

Causa 2019-35-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Miquel Àngel Canturri Montanya, contra la sentència del 27 de març del 2019, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut, a la defensa i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 23 d'abril del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 17 de juny del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 9 de setembre del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-36-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Francisco Javier Campos Tomás, contra l'aute del 9 d'abril del 2019, dictat per la Sala

Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a un procés degut i del dret d'accés a la jurisdicció, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 30 d'abril del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 17 de juny del 2019. La ponent de la causa va ser la Sra. Laurence Burgorgue-Larsen.

Causa 2019-37-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Carmen Martínez Grima, contra els autes del 12 de desembre del 2018 i del 24 d'abril del 2019, dictats pel Tribunal de Corts, per una presumpta vulneració del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, i dels principis de legalitat i d'igualtat d'armes, així com del dret a un judici de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 7 de maig del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional l'11 de juliol del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

Causa 2019-38-RE

Recurs d'empara interposat pel Govern, contra la sentència del 12 d'abril del 2019, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 8 de maig del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 17 de juny del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

Causa 2019-39-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Rui Pedro Leitao, contra la sentència del 12 d'abril del 2019, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret, a la defensa i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, interpretats a la llum de l'article 3.2 d'aquest mateix text que reconeix els principis de seguretat jurídica i d'interdicció de l'arbitrari. El recurs va ser interposat el 8 de maig del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional

el 17 de juny del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 28 de juny del 2019, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'autè d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per autè del Tribunal Constitucional l'11 de juliol del 2019.

Causa 2019-40-RE

Recurs d'empàra interposat per la representació processal de la Sra. Isabel Orobitg Carrillo, contra la sentència del 12 d'abril del 2019, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a la defensa, a un procés degut i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, així com també dels principis reconeguts a l'article 3.2 d'aquest mateix text. El recurs va ser interposat el 10 de maig del 2019. Va ser inadmissès a tràmit per autè del Tribunal Constitucional el 17 de juny del 2019. La ponent de la causa va ser la Sra. Laurence Burgorgue-Larsen.

El 5 de juliol del 2019, la part recurrent va presentar un escrit de manifestacions en relació amb la inadmissió a tràmit d'aquesta causa per extemporaneïtat. L'escrit va ser declarat improcedent per autè del Tribunal Constitucional l'11 de juliol del 2019.

Causa 2019-41-RE

Recurs d'empàra interposat per les representacions processals respectives dels Srs. Joan Pau Miquel Prats, Mauricio Escribano Sánchez, Enrique Rafael Gracià Cerdà, Ignacio Cardiel Lavilla, Josep Elfa Farré, Isabel Camino Sarmiento Fuertes, Francisco Javier Filoso Fernández, Joana Reolid Castillo i Josep González Frías, contra la providència del 5 d'abril del 2019 i contra l'autè del 30 d'abril del mateix any, dictats pel president del Tribunal de Corts, per una presumpta vulneració del dret a un tribunal imparcial, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 21 de maig del 2019. Va ser inadmissès a tràmit per autè del Tribunal Constitucional l'11 de juliol del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

Causa 2019-42-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. David Morante Masa, contra la sentència del 19 de març del 2019, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 6 de juny del 2019. Va ser inadmissió a tràmit per aute del Tribunal Constitucional l'11 de juliol del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 17 de juliol del 2019, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional el 9 de setembre del 2019.

Causa 2019-43-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Josep Adrià Ortiz Martínez i Carme De Las Heras Prieto i de la societat LA VERDA SUÏSSA, SA, contra els autes del 5 de juliol del 2018 i de l'11 de febrer del 2019, dictats per la Batllia (Execucions Civils), per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, i en concret, del dret a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 17 de juny del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional l'11 de juliol del 2019. La ponent de la causa va ser la Sra. Laurence Burgogue-Larsen.

El 17 d'octubre del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-44-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Paulo Nuno De Sousa Barbosa i Marta Palet Capella, contra l'aute de processament del 8 de març del 2019, dictat per la Batllia de Guàrdia, i contra els autes del 24 d'abril del 2019 i del 14 de juny del mateix any, dictats pel Tribunal de Corts, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 21 de juny del

2019. Va ser inadmissible a tràmit per auto del Tribunal Constitucional el 9 de setembre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 23 de setembre del 2019, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'auto d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per auto del Tribunal Constitucional el 17 d'octubre del 2019.

Causa 2019-45, 46 i 47-RE

Recursos d'empara interposats per la representació processal de la Sra. Montserrat Badia Morell, contra els autos del 30 de maig del 2019, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia en el marc de les causes 2000063/2018 i 6000072/2018, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, en concret dels drets a un procés degut i a obtenir una decisió raonable, motivada, fonamentada en Dret, completa i congruent amb les pretensions de les parts i no arbitrària. Els recursos van ser interposats el 25 de juny del 2019. Els tres recursos van ser acumulats en una sola causa que va ser inadmissible a tràmit per auto del Tribunal Constitucional el 9 de setembre del 2019. El ponent de la causa acumulada va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 18 de setembre del 2019, la representació processal de la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'auto d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per auto del Tribunal Constitucional el 17 d'octubre del 2019.

Causa 2019-48-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de l'Associació Protectora d'Animals, Plantes i Medi Ambient (APAPMA), contra l'auto del 4 de juny del 2019, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a l'accés a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un recurs efectiu, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i als articles 6 i 13 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals. El recurs va ser interposat el 27 de juny del 2019. Va ser admès a tràmit per auto del Tribunal Constitucional el 9 de setembre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

L'11 de novembre del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-49 i 50-RE

Recurs d'empara interposat per les representacions processals respectives dels Srs. Joan Pau Miquel Prats, Mauricio Escribano Sánchez, Enrique Rafael Graciá Cerdá, Ignacio Cardiel Lavilla, Josep Elfa Farré, Santiago de Roselló Piera, Anna Maria Bermejo Camp, Juan Cejudo Peña, Jaume Sansa Matamoros, Joana Reolid Castillo, Francisco Javier Filoso Fernández, Esteve García García, Josep González Frías i Isabel Camino Sarmiento Fuertes, contra l'aute del 29 d'abril del 2019, dictat pel Tribunal de Corts, i, contra l'aute del 17 de juny del mateix any, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a un tribunal imparcial, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

Recurs d'empara interposat les representacions processals respectives dels Srs. Joan Pau Miquel Prats, Mauricio Escribano Sánchez, Enrique Rafael Graciá Cerdá, Ignacio Cardiel Lavilla, Josep Elfa Farré, Isabel Camino Sarmiento Fuertes, Joana Reolid Castillo, Francisco Javier Filoso Fernández i Esteve García García, contra l'aute del 2 de maig del 2019, dictat pel Tribunal de Corts, i, contra l'aute del 17 de juny del mateix any, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a un tribunal imparcial i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

Els dos recursos d'empara van ser interposats el 5 de juliol del 2019. Van ser acumulats en una sola causa que va ser inadmesa a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 9 de setembre del 2019. La ponent de la causa va ser la Sra. Laurence Burgorgue-Larsen.

Causa 2019-51-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Maria Jèssica Obiols Obiols, contra l'aute del 12 de juny del 2019, dictat per la Presidència del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a un tribunal imparcial, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 5 de juliol del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 9 de setembre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

L'11 de novembre del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-52-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Isabel Suárez Puebla, Maria Paz Escandón De Aldecoa, Miguel Menéndez Escandón i de la societat panamenya JASP BUSINESS CORPORATION, contra la sentència del 17 d'abril del 2019, dictada pel Ple del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 8 de juliol del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 9 de setembre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

L'11 de novembre del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

El 15 de novembre del 2019, la part recurrent va presentar un recurs de súplica contra la sentència de desestimació esmentada. El recurs de súplica va ser declarat improcedent per aute del Tribunal Constitucional el 9 de desembre del 2019.

Causa 2019-53-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Manel Casal Ruiz, contra la sentència del 20 de juny del 2019, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets “a la tutela judicial efectiva”, a un procés degut, a no patir indefensió i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 8 de juliol del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 9 de setembre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

Causa 2019-54-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Modest Baró Moles, contra la sentència del 10 d'octubre del 2018, dictada per la Secció de Contenciós-Administratiu 2 de la Batllia, i contra la sentència del 27 de juny del 2019, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a obtenir una

decisió raonable, motivada, fonamentada en Dret, completa i congruent amb la pretensió de la part, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 12 de juliol del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 17 d'octubre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 9 de desembre del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-55-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Rosa Vidal Font, contra l'aute del 20 de febrer del 2019, dictat per la Secció Civil 2 de la Batllia, i contra l'aute del 26 de juny del 2019, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets al procés, a l'accés a la justícia i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, fent constar, a més, que la vulneració s'estén al dret a l'herència, reconegut a l'article 27 de la mateixa norma. El recurs va ser interposat el 15 de juliol del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 17 d'octubre del 2019. La ponent de la causa va ser la Sra. Laurence Burgorgue-Larsen.

El 9 de desembre del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-56-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Laura Pérez Rojas, contra la sentència del 31 d'octubre del 2018, dictada pel Tribunal de Corts, i contra la sentència del 28 de juny del 2019, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a la presumpció d'innocència, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i del dret a un recurs efectiu, reconegut a l'article 13 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals. El recurs va ser interposat el 17 de juliol del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 17 d'octubre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 31 d'octubre del 2019, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de sú-

plica contra l'autè d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per autè del Tribunal Constitucional el 9 de desembre del 2019.

Causa 2019-57-RE

Recurs d'èmpara interposat per la representació processal de la Sra. Laura Pons Puy, contra la sentència del 27 de juny del 2019, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, així com també dels principis de seguretat jurídica i d'interdicció de l'arbitrarietat, reconeguts a l'article 3.2 d'aquest mateix text. El recurs va ser interposat el 17 de juliol del 2019. Va ser admès a tràmit per autè del Tribunal Constitucional el 17 d'octubre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 9 de desembre del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'èmpara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-58-RE

Recurs d'èmpara interposat per la representació processal del Sr. Òscar Puy Belbel, contra la sentència del 31 d'octubre del 2018, dictada pel Tribunal de Corts, i contra la sentència del 28 de juny del 2019, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, combinat amb els articles 6 i 13 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals. El recurs va ser interposat el 17 de juliol del 2019. Va ser inadmès a tràmit per autè del Tribunal Constitucional el 17 d'octubre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 30 d'octubre del 2019, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'autè d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per autè del Tribunal Constitucional el 9 de desembre del 2019.

Causa 2019-59-RE

Recurs d'èmpara interposat per la representació processal del Sr. Carles Juan Muñoz, contra la sentència del 27 de juny del 2019, dictada per la Sala

Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 25 de juliol del 2019. Va ser admès a tràmit per autè del Tribunal Constitucional el 17 d'octubre del 2019. La ponent de la causa va ser la Sra. Laurence Burgorgue-Larsen.

El 9 de desembre del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empà sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-60-RE

Recurs d'empà interposat per la representació processal del Sr. Xavier Riestra González de Ubieta, contra l'autè del 24 de març del 2019, dictat per la Batllia de Guàrdia, contra els autès del 29 de març del 2019 i del 21 de maig del mateix any, dictats pel Tribunal de Corts, i, contra l'autè del 23 de juliol del 2019, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció en els seus vessants "*dels drets a obtenir una decisió fonamentada, a un procés degut, a la llibertat, a la intimitat, a la pròpia imatge i contra la integritat moral del detingut, i a la prohibició d'arbitrarietat, reconeguts a l'article 3.2, 8.2, 9.1 i 9.2, i 10 de la Constitució*". El recurs va ser interposat el 2 de setembre del 2019. Va ser inadmès a tràmit per autè del Tribunal Constitucional l'11 de novembre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 19 de novembre del 2019, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'autè d'inadmissió a tràmit esmentat.

Causa 2019-61-RE

El 28 d'octubre del 2019, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'autè d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per autè del Tribunal Constitucional l'11 de novembre del 2019.

Causa 2019-62-RE

Recurs d'empà interposat per la representació processal de les Sres. Felisa Álvarez Bertran i Irina Saksybaeva Ksenzova, per la inactivitat de la Batllia i per una presumpta vulneració del dret a un procés degut de durada

raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 6 de setembre del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 9 de setembre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

L'11 de novembre del 2019, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-63-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Helmut Hartung, contra l'aute del 28 de gener del 2019, dictat per la Secció d'Instrucció 1 de la Batllia, i, contra l'aute del 22 de juliol del mateix any, dictat pel Tribunal de Corts, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 12 de setembre del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 9 de desembre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 19 de desembre del 2019, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit esmentat.

Causa 2019-64-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Edmon Pallerola Gené, contra l'aute del 25 de juliol del 2019, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 13 de setembre del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional l'11 de novembre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

Causa 2019-65-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la societat SE-GURISER, SAU, contra la sentència del 25 de juliol del 2019, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a la defensa i a un procés degut, reconeguts a

l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 17 de setembre del 2019. Va ser inadmissiu a tràmit per a l'autoritat del Tribunal Constitucional el 18 d'octubre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

Causa 2019-66-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Joao Carlos Correia Covelinhas, contra l'autoritat del 28 de juny del 2019, dictat per la Secció d'Instrucció 5 de la Batllia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 18 de setembre del 2019. Va ser inadmissiu a tràmit per a l'autoritat del Tribunal Constitucional el 18 d'octubre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

Causa 2019-71-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Josep Antoni i Josep Lluís Rivero Carrizo, Xavier Mayol González i Luis Pablo Laplana Moraes, contra l'Acord del Consell Superior de la Justícia del 9 d'octubre del 2019, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret, a la defensa i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 28 d'octubre del 2019. Va ser inadmissiu a tràmit per a l'autoritat del Tribunal Constitucional l'11 de novembre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

Causa 2019-73-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Joan Pau Miquel Prats, contra l'autoritat del 22 de desembre del 2017, dictat per la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia, contra els autors de l'1 d'octubre del 2018 i del 22 de maig del 2019, dictats pel Tribunal de Corts, i contra l'autoritat del 9 d'octubre del 2019, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a la presumpció d'innocència, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 6 de novembre del 2019. Va ser inadmissiu a tràmit per a l'autoritat del Tribunal Constitucional el 9 de desembre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

Causes pendents de resolució

En el moment de redactar aquest capítol de la memòria, desembre 2019 el Tribunal es troba coneixent de 25 causes judicials:

Causa 2019-67-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de les societats EXECO, SAU i CORI, SAU, contra l'autè del 23 de setembre del 2019, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un procés degut substanciat per un tribunal imparcial predeterminat per la llei, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 10 d'octubre del 2019. Va ser admès a tràmit per autè del Tribunal Constitucional l'11 de novembre del 2019. El ponent de la causa és el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

Causa 2019-68-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del client núm. 1.289 de la causa VALORA, SA, per la inactivitat de la Batllia en l'admissió o inadmissió de les proves proposades per aquesta part en contestació a la providència del 26 de juny del 2017, que derivaria en una presumpta vulneració del dret a un procés degut de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat l'11 d'octubre del 2019. Va ser admès a tràmit per autè del Tribunal Constitucional l'11 de novembre del 2019. El ponent de la causa és el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

Causa 2019-69-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Societat Anònima d'Equipament Turístic-Esportiu de la Parròquia d'Encamp (SAETDE), contra la sentència del 26 de setembre del 2019, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per la vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a l'accés a la justícia i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 18 d'octubre del 2019.

Causa 2019-70-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Juan Marco Masson Blanch, per la inactivitat de la Batllia en la causa anomenada “*Landstreet*” que derivaria en una presumpta vulneració del dret a un procés degut de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 22 d'octubre del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 9 de desembre del 2019. El ponent de la causa és el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

Causa 2019-72-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Nadine Grau Marfany, contra la sentència del 3 d'abril del 2018, dictada per la Secció Contenciós-Administratiu 1 de la Batllia, contra la providència del 5 de desembre del 2018, contra la sentència del 27 de març del 2019, contra l'aute del 19 de juliol del 2019 i contra l'aute del 26 de setembre del mateix any, dictats per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, en diversos dels seus vessants. El recurs va ser interposat el 29 d'octubre del 2019.

Causa 2019-74-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Magdalena Esteve Estefanell, contra la sentència del 18 d'octubre del 2019, dictada pel Ple del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i dels principis de la proporcionalitat de les penes i de la presumpció d'innocència, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat l'11 de novembre del 2019.

Causa 2019-75-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. José García López, contra l'aute del 30 d'octubre del 2019, dictat per la Batllia de Guàrdia (Penal) en el marc del procediment d'*habeas corpus*, i contra l'aute del 4 de novembre del mateix any, dictat pel Tribunal de Corts en apel·lació, per una presumpta vulneració del dret a la llibertat, reconegut a l'article

9.1 de la Constitució. El recurs va ser interposat l'11 de novembre del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 9 de desembre del 2019. El ponent de la causa és el Sr. Dominique Rousseau.

Causa 2019-76-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Jesús Escudero Benítez, contra la sentència del 18 d'octubre del 2019, dictada pel Ple del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a l'accés a la jurisdicció, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 12 de novembre del 2019.

Causa 2019-77-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Higini i Ramon Cierco Noguer, contra l'aute del 17 d'octubre del 2019, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret, a la defensa i a un judici de durada raonable, així com dels principis de legalitat, de contradicció i d'igualtat d'armes, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 13 de novembre del 2019.

Causa 2019-78-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la societat Patrimonial Cal Joan, Cal Notari, SL, contra la sentència del 24 d'octubre del 2019, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i dels principis de no retroactivitat i de seguretat jurídica, establerts a l'article 3.2 de la mateixa norma.

Causa 2019-79-RE

Recurs d'empara interposat pel Comú d'Andorra la Vella, contra la sentència del 24 d'octubre del 2019, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la

jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 18 de novembre del 2019.

Causa 2019-80-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Concepció Heras Colell, contra la sentència del 31 d'octubre del 2019, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a l'accés a la justícia, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 20 de novembre del 2019.

Causa 2019-81-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Osiel Gómez Alemán, contra la sentència del 31 d'octubre del 2019, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 20 de novembre del 2019.

Causa 2019-82-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Joan Cejudo Peña, contra la sentència del 31 d'octubre del 2019, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, que desestima el recurs d'apel·lació d'aquesta part interposat contra la sentència del 8 de maig del mateix any de la Secció Civil del Tribunal Unipersonal de la Batllia, per una presumpta vulneració del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 22 de novembre del 2019.

Causa 2019-83-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Gemma Espinosa López, contra l'aute del 4 de novembre del 2019, dictat per la Secció d'Instrucció Especialitzada 2 de la Batllia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut, a la defensa i a no declarar contra un

mateix, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i dels drets a la intimitat i a l'honor, reconeguts a l'article 14 de la mateixa norma. El recurs va ser interposat el 29 de novembre del 2019.

Causa 2019-84-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Luis Alejandro Capdevielle Flores i Juan Marco Masson Blanch, contra la inactivitat del Tribunal de Corts en la resolució dels seus recursos d'apel·lació en el marc de la causa 8000168/2015, que derivaria en una presumpta vulneració del dret a un procés degut de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 3 de desembre del 2019.

Causa 2019-85-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Alexandre Rosell Feliu, contra la inactivitat de la Batllia en el marc de la causa 8000150/2015, que derivaria en una presumpta vulneració del dret a un procés de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 6 de desembre del 2019.

Causa 2019-86-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Montserrat Brugulat Bullich, contra la inactivitat de la Batllia i del Tribunal de Corts en el marc de la causa Diligències Prèvies 1000260/2016, que derivaria en una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 6 de desembre del 2019.

Causa 2019-87-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Matilde Cañete Sánchez, contra la inactivitat del Tribunal de Corts en el marc de la causa Recursos Art. 194 CPP 0000047/2018, que derivaria en una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 6 de desembre del 2019.

Causa 2019-88-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Meritxell Font Vilaginés, contra la sentència del 30 de maig del 2019 i contra l'aute del 8 d'octubre del mateix any, dictats per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret, a un procés degut i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 9 de desembre del 2019.

Causa 2019-89-RE

Recurs d'empara interposat per la Sra. Isabel Camino Sarmiento Fuertes, actuant en nom i interès propi, i per les representacions processals respectives dels Srs. Joan Pau Miquel Prats, Mauricio Escribano Sánchez, Enrique Rafael Gracia Cerdà, Ignacio Cardiel Lavilla, Josep Antoni i Josep Lluís Rivero Carrizo, Xavier Mayol González, Luis Pablo Laplana Moraes, Sergi Fernández Genes, Amaya de Santiago Bullich, Esteve Garcia Garcia, Jaume Sansa Matamoros, Francesc Xavier Domingo Roige, Joana Reolid Castillo, Francisco Javier Filoso Fernandez, Francesc Matínez Bort; Santiago de Rosselló Piera, Anna Maria Bermejo Camp, Juan Cejudo Peña i Josep Elfa Farré, contra l'Acord del Consell Superior de la Justícia del 4 de desembre del 2019, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, en el vessant del dret a accedir a la Justícia. El recurs va ser interposat l'11 de desembre del 2019.

Causa 2019-90-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Joan Garcia Hernández, contra els autes del 2 de juliol del 2019 i de l'11 de setembre del mateix any, dictats per la Secció Civil 4 del Tribunal Unipersonal de la Batllia, i contra l'aute del 26 de novembre del 2019, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut, a la doble instància i a l'accés a la Justícia, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 13 de desembre del 2019.

Causa 2019-91-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de les societats EXECO, SAU i CORI, SAU, contra la sentència del 5 de desembre del 2019, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret, a un procés degut i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 17 de desembre del 2019.

Causa 2019-92-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Helena Navas Ustarroz, contra la inactivitat de la Batllia en el marc de l'execució de la causa civil 0014-6/2000 (0093-5/2000 acumulats), que derivaria en una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 17 de desembre del 2019.

Causa 2019-93-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Francesc Gómez Guijaro, contra l'aute del 17 de desembre del 2019, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 23 de desembre del 2019.

B. L'ANÀLISI ESTADÍSTICA DE L'ACTIVITAT DEL TRIBUNAL

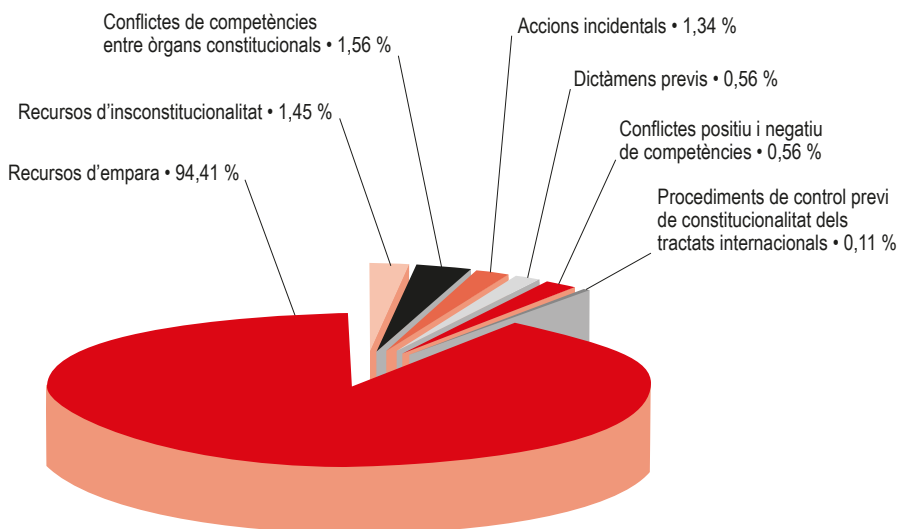
■ Quadre núm. 1

Assumpes presentats al registre de la Secretaria General del Tribunal Constitucional des del 17 de desembre de 1993 fins al 31 de desembre del 2019, classificats per tipus de recurs.

	1993 2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Total
- Recursos directes de constitucionalitat contra lleis, decrets legislatius i Reglament del Consell General (Articles 43 a 51 LQTC)	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	13
- Processos incidentals d'inconstitucionalitat instats per la jurisdicció ordinària (Articles 52 a 58 LQTC)	3	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	2	-	-	2	-	-	12
- Procediments de control previ de constitucionalitat dels tractats internacionals (Articles 59 a 62 LQTC)	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
- Procediments de dictamen previ d'adequació a la constitució de les lleis instats pels coprínceps (Articles 63 a 68 LQTC)	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	5
- Conflictes de competències constitucionals entre el Consell General i el Govern, com a òrgans generals de l'Estat, i els comuns, com a òrgans de les parròquies, o d'aquests darrers entre si (Articles 69 a 77 LQTC)	2	1	-	3	4	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	14
- Conflictes positius i negatius de competències constitucionals entre els coprínceps, el Consell General, el Consell Superior de la Justícia i el Govern (Articles 78 a 84 LQTC)	1	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
- Recursos d'empara (Articles 85 a 96 LQTC)	96	17	15	40	26	41	33	29	45	42	35	45	48	50	61	59	70	93	845
Totals	115	18	15	43	30	47	35	29	49	43	35	45	51	50	61	63	71	95	895

■ Quadre núm. 2

Assumpes presentats al registre de la Secretaria General del Tribunal Constitucional des del 17 de desembre de 1993 fins al 31 de desembre del 2019, classificats per tipus de recurs.

■ Quadre núm. 3

Classificació dels assumptes presentats al Tribunal Constitucional des del 17 de desembre de 1993 fins al 31 de desembre del 2019, amb expressió de la decisió pronunciada pel Ple del Tribunal Constitucional.

	Assumpes presentats al registre de la Secretaria General del TC	Assumpes admesos a tràmit	Assumpes no admesos a tràmit	Assumpes pendents d'admissió o d'inadmissió
Recursos d'inconstitucionalitat	13	13	-	-
Processos incidentals d'inconstitucionalitat	12	10	2	-
Procediments de control previ de constitucionalitat dels tractats internacionals	1	1	-	-
Procediments de dictamen previ de les lleis	5	4	1	-
Conflictes de competències entre òrgans constitucionals	14	12	1	-
Conflictes positius i negatius de competències	5	1	4	-
Recursos d'empara	845	299	520	25
Totals	895	340	528	25
				893*

* 9 recursos d'empara (les causes 99-18-RE, 2001-12-RE, 2005-36-RE, 2010-8-RE, 2015-3-RE, 2015-11-RE, 2015-39-RE, 2016-25-RE i 2016-58-RE) i 1 conflicte de competències (2007-5-CC) van ser retirats, mitjançant escrit de desistiment, abans que el TC es pronunciés sobre llur admissibilitat i la causa 2002-13-RE va ser declarada decaiguda pel silenci de les parts.

Les causes 2009-7-RE i 2009-8-RE van ser inadmeses i després d'estimar el corresponent recurs de súplica van tornar a ser inadmeses a tràmit. Les causes 2011-26-RE, 2012-31-RE, 2013-15-RE, 2015-45-RE i 2017-19-RE van ser primer inadmeses i després del corresponent recurs de súplica van ser admeses i es va dictar sentència al respecte.

■ Quadre núm. 4

Resolucions dictades pel Tribunal Constitucional en els processos d'empara des del 17 de desembre de 1993 fins al 31 de desembre del 2019.

Sentències	Total
Estimació (total o parcial)	130
Desestimació	164
Total sentències	294

Autes

Admissió	299
Inadmissió	520
Recursos de súplica estimats	15
Recursos de súplica rebutjats	180
Arxivament de la causa	13
Altres	18
Total autes	1.045

■ Quadre núm. 5

Resolucions dictades pel Tribunal Constitucional fins al 31 de desembre del 2019 amb indicació del contingut estimatori o desestimatori.

	Estimatori*	Desestimatori
Recursos d'inconstitucionalitat	5	8
Processos incidentals d'inconstitucionalitat	4	6
Procediments de control previ de constitucionalitat dels tractats internacionals	-	1
Procediments de dictamen previ de les lleis	3	1
Conflictes de competències entre òrgans constitucionals	2	2
Conflictes positius i negatius de competències	-	1
Recursos d'empara	130	164
Totals	144	183

* *Estimatori (totalment o parcialment)*

C. LES ACTIVITATS INSTITUCIONALS DEL TRIBUNAL

1. Les activitats a Andorra

Els magistrats han continuat desenvolupant la tasca de difusió del seu treball jurisprudencial i de l'organització constitucional andorrana sobretot en trobades de caràcter internacional.

Els serveis del Tribunal Constitucional han atès totes les consultes sobre les competències jurisdiccionals que té atribuïdes i quins procediments judicials poden utilitzar els particulars davant el Tribunal per a la protecció i la defensa dels drets fonamentals.

Així mateix, el Tribunal Constitucional andorrà contribueix amb la tramesa d'una selecció de la seva jurisprudència, en format abreujat, a la “*infobase*” de jurisprudència constitucional de la Comissió Europea per a la democràcia per la llei, més coneguda com la Comissió de Venècia. Aquesta eina permet difondre la jurisprudència pròpia i alhora conèixer la jurisprudència més recent dels tribunals homòlegs. S'efectuen tres contribucions anuals, el nombre de les quals depèn molt del contingut jurídic de resolucions dictades en cada període. L'objectiu és el de trametre decisions que per la seva resolució hagin suscitat un interès jurídic destacable, ja sigui per la solució o per la motivació adoptada.

14 de març. El president, Sr. Dominique Rousseau, va assistir a la sessió extraordinària del Consell General, i tots els membres del Tribunal Constitucional van assistir a la recepció organitzada amb motiu del 26è aniversari de la Constitució del Principat d'Andorra.

12 de juliol. El president, Sr. Dominique Rousseau, i tots els altres membres del Tribunal van assistir a la recepció de l'Ambaixada de França celebrada amb motiu de la seva Festa Nacional.

8 de setembre. El president, Sr. Dominique Rousseau, va assistir a la sessió extraordinària del Consell General, i, juntament amb la resta dels membres del Tribunal Constitucional van assistir a la Missa celebrada al Santuari de N. Sra. de Meritxell, amb motiu de la Festa Nacional del Principat d'Andorra.

12 i 13 de setembre. Amb motiu de la visita al Principat d'Andorra de S. E. el Copríncep Francès, Sr. Emmanuel Macron, el president, Sr. Dominique

Rousseau, juntament amb els magistrats Laurence Burgorgue-Larsen i Joan Manel Abril Campoy, van assistir a tots els actes organitzats per aquesta ocasió.

10 d'octubre. El vicepresident, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela, va assistir a la recepció de l'Ambaixada d'Espanya celebrada amb motiu de la seva Festa Nacional.

17 d'octubre. El president, Sr. Dominique Rousseau, juntament amb la resta dels membres del Tribunal Constitucional van assistir a l'obertura de l'any judicial.

19 de desembre. El president, Sr. Dominique Rousseau, i, el vicepresident, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela, van assistir a la recepció oferta per S. E. el Copríncep Episcopal, al Palau Episcopal de la Seu d'Urgell.

20 de desembre. El president, Sr. Dominique Rousseau, va assistir a la Sessió Tradicional del Consell General de Sant Tomàs.

2. Les activitats internacionals

25 de gener. La Sra. Laurence Burgorgue-Larsen va assistir a la cerimònia d'obertura oficial de l'any judicial del Tribunal Europeu dels Drets Humans que va tenir lloc al Palau dels Drets Humans d'Estrasburg.

Del 30 d'abril al 3 de maig. El president, Sr. Dominique Rousseau, va assistir al 8è Congrés triennal de l'ACCF en què es va debatre sobre el tema “*Constitució i seguretat jurídica*”, que va tenir lloc a Montreal (Canadà).

12 i 13 de setembre. El vicepresident, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela, va assistir a la Conferència de Presidents de Tribunals Supremes membres del Consell d'Europa organitzada pel *Conseil constitutionnel*, pel *Conseil d'Etat* i per la *Cour de cassation*, amb motiu de la Presidència francesa del Comitè de Ministres del Consell d'Europa, que es va celebrar a París.

Del 4 al 6 de novembre. El president, Sr. Dominique Rousseau, va assistir al 3r Congrés internacional organitzat pel Tribunal Constitucional de la República d'Indonèsia sobre el tema “*Els Tribunals Constitucionals i la protecció dels drets econòmics*” que es va celebrar a Bali (Indonèsia).

3. Els col·loquis

El Tribunal Constitucional va organitzar el 12 de juliol del 2019, una Jornada de treball amb motiu del comiat de la magistrada, Sra. Laurence

Burgorgue-Larsen, en què es va debatre al voltant del tema “*Els 60 anys del Tribunal Europeu dels Drets Humans. Retorn al passat, anàlisi del present, reflexions sobre el futur*”.

4. Les altres activitats

En el decurs d’aquest vint-i-sisè any d’activitat el Tribunal ha estat present en la vida pública andorrana, especialment per mitjà del seu president que, per imperatiu legal (article 27 a) de la LQTC), n’exerceix la representació. El president o el vicepresident o algun altre magistrat, o diversos representants alhora han participat i assistit, sempre que els ha estat possible, als actes en els quals el protocol exigia la presència del Tribunal.

Així mateix, el Tribunal Constitucional va organitzar el 6 de setembre del 2019 la Primera Nit de Dret intitulada “*La seguretat jurídica*”.

D. ELS MAGISTRATS CONSTITUCIONALS I LA RESTA DELS SERVEIS DEL TRIBUNAL

A) Dels magistrats constitucionals

El 12 de desembre del 2019, la Sra. Laurence Burgorgue-Larsen va finalitzar el seu mandat de magistrada constitucional. La Sra. Laurence Burgorgue-Larsen va estar designada pel Copríncep d'Andorra, l'Excm. Sr. Nicolas Sarkozy, el 10 de desembre del 2011 (BOPA 77, any 23 del 12 de desembre del 2011) i va ser presidenta del Tribunal Constitucional durant els anys 2014 a 2016.

Amb data 10 de desembre del 2019, l'Excm. Sr. Emmanuel Macron, Copríncep d'Andorra, va designar al Sr. Jean-Yves Caullet com a nou magistrat del Tribunal Constitucional. L'acte de prestació de promesa o jurament davant el síndic general tindrà lloc en el decurs del mes gener del 2020, a la Casa de la Vall. El Sr. Jean-Yves Caullet cessarà en el seu mandat com a magistrat constitucional quan hagin transcorregut 8 anys des de la data de publicació del seu nomenament en el Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

Composició del Tribunal Constitucional

Magistrat	Òrgan que el va designar	Data de la designació	Càrrec	Període de Presidència
Dominique Rousseau	Consell General	14/04/2016	President	2018-2020
Josep-Delfi Guàrdia Canela	Copríncep Episcopal	24/11/2017	Vicepresident	2020-2022
Jean-Yves Caullet	Copríncep Francès	10/12/2011	Magistrat	2022-2024
Joan Manel Abril Campoy	Consell General	20/12/2018	Magistrat	-

Antics magistrats

Magistrat	Òrgan que el va designar	Data de la designació	Data de cessament	Període de Presidència
François Luchaire †	Consell General	04/11/1993	29/11/1999	1995-1997
Joan Josep López Burniol	Copríncep Episcopal	25/11/1993	29/11/2001	1993-1995
Pere Vilanova Trias	Copríncep Francès	06/11/1993 i 24/11/1995	06/12/2003	1999-2001
Miguel Ángel Aparicio Pérez	Consell General	04/11/1993 i 19/11/1997	10/12/2005	1997-1999
Philippe Ardant †	Consell General	16/12/1999	07/06/2007	2003-2006
Miguel Herrero Rodríguez de Miñón	Copríncep Episcopal	15/11/2001	21/11/2009	2001-2003
Didier Maus	Copríncep Francès	10/12/2003	11/12/2011	2006-2008
Carles Viver Pi-Sunyer	Consell General	07/04/2006	24/05/2014	2008-2010
Pierre Subra de Bieusses	Consell General	20/12/2007	30/01/2016	2010-2012
Juan Antonio Ortega Díaz-Ambrona	Copríncep Episcopal	20/11/2009	25/11/2017	2012-2014
Isidre Molas Batllori	Consell General	24/07/2014	12/10/2018	2016-2018
Laurence Burgorgue-Larsen	Copríncep Francès	10/12/2011	12/12/2019	2014-2016

B) Serveis del Tribunal

Sra. Meritxell Tomàs Baldrich
Secretària general

Sra. Rosa M. Ruiz Guerrero
Oficial lletrada

Sra. Encarna Pérez Alguacil
Cap dels serveis administratius

E. EL PRESSUPOST DEL TRIBUNAL

Preparació

El Tribunal Constitucional té atribuïda l'administració del seu pressupost segons els articles 9 g) i 27 f) de la LQTC, i així mateix, elabora el seu propi projecte de pressupost. El Ple del Tribunal, després d'aprovar el projecte de pressupost, el tramet al cap de Govern sol·licitant-li que l'incorpori al projecte de llei del pressupost general.

Administració

D'acord amb la Llei general de les finances públiques del 19 de desembre de 1996, i sota les directrius establertes pel president del Tribunal, la Secretaria General assumeix l'execució i la liquidació del pressupost. S'informa mensualment el president del Tribunal i s'informa trimestralment el Ple del Tribunal de l'estat d'execució del pressupost. El Ple del Tribunal fiscalitza l'execució del pressupost i n'aprova la liquidació, abans de trametre-la al Govern.

• Liquidació de comptes relativa al pressupost del Tribunal Constitucional per a l'any 2018

El 15 de març del 2019, el Ple del Tribunal va analitzar i va aprovar la liquidació de comptes presentada per la Secretaria General en relació amb el pressupost del Tribunal de l'any 2018, per un import liquidat i pagat de 691.163,46 euros. La Llei del pressupost general per a l'any 2018 va autoritzar una transferència corrent al Tribunal Constitucional per un import de 503.086,40 euros. El Tribunal va utilitzar dels seus actius financers (romanents de tresoreria) per fer front a les despeses de funcionament i d'inversió un import de 188.077,06 euros.

• Pressupost del Tribunal Constitucional per a l'any 2019

El projecte de pressupost que el Tribunal Constitucional va elaborar per a l'any 2019 fixava la previsió global de la transferència corrent per fer front a les despeses de funcionament en 570.000,00 euros i de la utilització dels seus actius financers (romanents de tresoreria) per fer front a les despeses d'inversió i de funcionament en un import de 125.908,03 euros. El projecte de pressupost per a l'any 2019 presenta una disminució en xifres absolutes

en relació amb el pressupost de l'any 2018 de 101.104,67 euros. Aquest projecte de pressupost es va incorporar al projecte de llei del pressupost general per a l'exercici del 2019, aprovat com a Llei 18/2019, del 15 de febrer, del pressupost per a l'exercici del 2019.

- *Projecte de pressupost del Tribunal Constitucional per a l'any 2020*

El projecte de pressupost que el Tribunal Constitucional ha elaborat per a l'any 2020 fixa la previsió global de la transferència corrent per fer front a les despeses de funcionament i d'inversió del Tribunal en 700.000,00 euros i de la utilització dels seus actius financers (romanents de tresoreria) en un import de 74.305,63 euros. El projecte de pressupost per a l'any 2020 presenta un augment en xifres absolutes en relació amb el pressupost de l'any 2019 de 78.397,60 euros. Aquest projecte de pressupost es va incorporar al projecte de llei del pressupost general per a l'exercici del 2020, aprovat com a Llei 2/2020, del 27 de febrer, del pressupost per a l'exercici del 2020.

F. APROVACIÓ DE LA MEMÒRIA

Prenent com a base els materials lliurats per la Secretaria General del Tribunal, el Sr. Dominique Rousseau va presentar al Ple del Tribunal un primer projecte de memòria que, després del debat pertinent, i una vegada introduïdes les modificacions suggerides pels magistrats, s'ha convertit en una nova redacció, que ha estat aprovada pel Tribunal en la seva sessió del 13 de juliol del 2020.

Aquesta memòria serà lliurada a la M. I. Sra. Síndica general del Principat d'Andorra, pel Tribunal Constitucional, per al coneixement del Consell General.

II

CRÒNIQUES DE LA JURISPRUDÈNCIA DEL TRIBUNAL CONSTITUCIONAL

A. ELS RECURSOS DIRECTES D'INCONSTITUCIONALITAT

Marc Carrillo

Catedràtic d'Universitat, Universitat Pompeu Fabra (Barcelona)

Las sentències emeses pel Tribunal Constitucional en procediment directe d'inconstitucionalitat durant l'any 2019 han esta solament dos. La primera d'elles fou la Sentència de 14 de maig del 2019 que resolgué el recurs plantejat por un grup de consellers generals contra la *Llei 1/2019, del 7 de gener, de la funció pública*; la segona fou la Sentència d'11 de juliol de 2019 què donà resposta al recurs plantejat per un altre grups de consellers generals presentat contra la *Llei 16/2019, de l'establiment de preus mínims de venda dels productes del tabac*. En el primer cas, el Tribunal estimà parcialment el recurs tot declarant la inconstitucionalitat de dos dels preceptes de la Llei, mentre que en el segon desestimà en tots els seus punts el recurs d'inconstitucionalitat.

1. La Sentència de 14 de maig del 2019, relativa a la Llei 1/2019 de la funció pública: l'abast del principi de legalitat i la garantia dels drets

En el *petitum* del recurs directe d'inconstitucionalitat el conselles generals recurrents varen sol·licitar que el Tribunal dictés la inconstitucionalitat de la Llei 1/2019 per tal com es van vulnerar els articles 18 (llibertat empresarial i llibertat sindical) i 19 (dret a la defensa dels interessos econòmics i socials) de la Constitució en la seva tramitació. De manera subsidiària, varen demanar la declaració d'inconstitucionalitat i subsegüent derogació dels articles 11, 22, 47, 72, 73, 77 i 87.4 d'aquesta Llei. Pel que fa específicament aquests preceptes, el recurrents fonamentaren la seva inconstitucionalitat en la vulneració del que estableixen els articles 3.2 (principis de l'ordenament jurídic), 13.2 (protecció de la família), 18 (llibertat empresarial i sindical), 19 (dret a la defensa dels interessos econòmics) i socials, 25 (dret d'accés en condició d'igualtat a les funcions i càrrecs públics), 29 (el dret al treball) i 40 principi de reserva de llei) de la Norma suprema del Principat.

El Tribunal exclogué un judici de constitucionalitat sobre el conjunt de la llei i centrà la seva decisió en l'examen dels preceptes què específicament varen esmentar els recurrents.

Els motius d'inconstitucionalitat al·legats pels recurrents varen obeir a raons formals i materials. Sens perjudici d'examinar ambdós, atesa la seva

rellevància centrarem de manera preferent l'atenció en els retrets d'ordre substantiu sobre els dos preceptes que el Tribunal ha declarat contraris a la Constitució.

Pel que fa als greuges relatius a les qüestions d'ordre formal en el marc de l'íter legislatiu, els consellers recurrents addueixen dos tipus d'arguments. En primer lloc, manifesten l'existència de llacunes d'ordre formal relatives a l'absència de les signatures dels representants sindicals en l'informe de la Comissió Consultiva de la Funció Pública i a la manca d'informe del Consell de la Policia, atès que els membres policials representants del personal es van negar a emetre'l com a mostra del seu desacord. En segon lloc, addueixen també que no es va incloure, com a annex al projecte de llei, l'informe preceptiu de la Comissió Consultiva de Justícia, d'acord amb allò que estableix l'article 58 de la Llei sobre la funció pública de l'Administració de Justícia.

1.1. Els retrets formals sobre el procediment legislatiu

1.1.1. Sobre el primer i singular greuge formal, relatiu a l'existència de llacunes d'ordre formal relatives a l'absència de les signatures dels representants sindicals en l'informe de la Comissió Consultiva de la Funció Pública (CCFP), el Tribunal interpreta amb la lògica més elemental que declinar la signatura d'un informe (consultiu i, per tant, no vinculant) o refusar de presentar un informe de la mateixa naturalesa, *“no permet de manera ulterior invocar-lo contenciosament per tal que es consideri que la Llei no ha estat aprovada d'acord amb els tràmits formals a aquest efecte. I afegeix que una negativa deliberada de subscriure's a les exigències formals del procediment legislatiu no es pot imputar, a posteriori, al legislador que adopta in fine la llei. Reconèixer el contrari tindria per conseqüència la instrumentalització dels procediments formals d'adopció de les lleis amb el risc de bloquejar l'activitat legislativa del Consell General”* (2.11).

No obstant, i a mode de comentari addicional a la contundent i irrefutable conclusió a la que arriba el Tribunal sobre les conseqüències -segons el parer dels recurrents- d'entendre la negativa a signar un informe consultiu en el si d'un procediment legislatiu com a una presumpta vulneració 18 i 19 de la Constitució, es poden afegir algunes consideracions sobre la funció consultiva atribuïda a la CCFP, que a la llum de l'ordenament jurídic del Principat també permeten descartar la motivació del recurs directe.

La funció consultiva atribuïda a la CCFP d'emetre un informe preceptiu però no vinculant és configura com a un acte consultiu que, tanmateix, no

impedeix que aquest acte sigui també un acte administratiu que prové d'un òrgan administratiu com és la CCFP. En virtut d'això, els actes realitzats per la Comissió en l'exercici de la seva funció institucional es troben sotmesos, en general, al règim jurídic de tots els actes administratius. Tot i que és evident que també responen a unes característiques especials, que deriven del fet que l'emissió de l'informe es configura com a un acte de tràmit dins el procediment previ a la presentació pel Govern del projecte de llei de modificació de la legislació sobre funció pública.

Doncs bé, amb independència de l'objecte d'un acte d'un òrgan consultiu com és la CCFP, el seu contingut és sempre l'expressió d'una opinió, apreciació o judici, però no d'una decisió. L'acte consultiu que emet la CCFP no és un acte discrecional, doncs aquesta qualitat únicament es predica dels actes que manifesten una declaració de voluntat del Govern. En aquest sentit, l'informe que emet la CCFP no constituïa un judici d'oportunitat sobre el Projecte de llei de modificació de la legislació sobre la funció pública, sinó que era l'expressió d'un parer en el marc d'un procediment d'elaboració del projecte de llei que és previ al debat parlamentari.

Per una altra banda, el caràcter preceptiu de l'informe atribueix a la funció consultiva de la CCFP, no solament la tasca de consell al Govern que con tal comporta, sinó també una funció afegida de garantia dels interessos generals i professionals que són presents en tota legislació reguladora de la funció pública.

Des de la perspectiva procedimental, l'acte consultiu que correspon dur a terme a la CCFP té un caràcter instrumental, en la mesura que el seu compliment -que d'acord amb la llei ha de ser preceptiu- està adreçat a preparar la decisió del Govern que ha de concloure amb la presentació de Projecte de llei davant el Consell General. En conseqüència, si aquest acte tràmit fos ignorat pel Govern -que no fou el cas- i no hagués sol·licitat l'informe a la CCFP, el procediment d'elaboració de la modificació de la legislació sobre la funció pública hagués presentat un vici formal recurrible davant la jurisdicció constitucional.

Doncs bé, ateses aquestes consideracions cal centrar l'atenció en la qüestió controvertida als efectes de la validesa del procediment la negativa d'alguns membres del CCFP a signar l'acta de les reunions per mostrar el seu desacord. Tenint en compte el marc legal vigent sobre la regulació de la funció pública, la signatura per tots els seus membres integrants de l'òrgan consultiu que hagi estat l'autor de l'informe, no és més que la manifestació per part del titular de la signatura, que amb la seva rúbrica personal manifesta la

seva participació en l'elaboració de l'informe. Naturalment, amb independència del sentit del vot –favorable o no- que en el seu moment hagi emès.

Per aquesta raó, i d'acord amb el règim d'organització i funcionament dels òrgans consultius, és del tot lògic que a l'article 14.3 del ROF (*Reglament d'Organització i Funcionament de la Comissió Consultiva de la Funció Pública, regulat pel Decret del 7 de febrer de 2007*) es prevegi que l'informe emès per la CCFP, a banda dels vots favorables, també contempli la incorporació, si escau, dels vots particulars del membres de la Comissió. Vots que podran ser contraris als emesos per la majoria o, àdhuc, concurrents però partidaris d'una fonamentació diferent a la sostinguda per la dita majoria.

En tot cas, sembla obvi que la conseqüència més lògica a extraure era que els membres de la CCFP que decidiren no signar l'informe el que estaven expressant fou el seu rebuig el contingut del mateix. Tot i que, en principi, tampoc resultaria improbable que aquesta actitud també pogués identificar-se amb la seva abstenció a assumir-lo. Però, als efectes de les esmentades regles de l'article 14.3 del ROF que determinen la forma com ha de ser aprovat l'informe, que aquest fos o no fos signat per una part dels seus membres, resultava jurídicament indiferent sempre que -com fou el cas- s'hagessin acomplert el requisits següents: 1) que la CCFP hagués estat vàlidament constituïda segons les regles establertes per l'article (art.12 ROF); i, 2) que l'informe, com a mínim, hagués estat aprovat per la majoria dels membres (art. 14.3 ROF).

1.1.2. Sobre el segon greuge formal, en aquest cas referit a la manca de l'informe de la Comissió Consultiva de Justícia, el Tribunal també el rebutja com a motiu d'inconstitucionalitat. Els arguments que en aquest sentit exposa el Tribunal parteixen de la constatació que la situació dels funcionaris depenent de l'Administració de Justícia no entra en l'àmbit d'aplicació de la Llei impugnada, tot i que reconeix que algunes de les seves disposicions els hi són aplicables (article 3.2 de la Llei de la funció pública, *in fine*). En conseqüència, la qüestió que es planteja és la de saber si la no convocatòria de la Comissió esmentada -que ha impedit un debat de naturalesa política de manifestar-se al respecte de la Llei- ha vulnerat un dret constitucional.

A fi de enquadrar la qüestió plantejada pel recurs, el Tribunal entén que cal diferenciar la qüestió el marc del recurs d'empara, i, després, el marc del recurs directe d'inconstitucionalitat, per sostenir que si s'hagués tractat d'un recurs d'empara presentat pels representants del personal designats per les seves associacions o organitzacions representatives, hagués estat perfectament possible considerar que l'omissió de la convocatòria de la Comissió

Consultiva de Justícia en el marc d'una reforma de l'Administració Pública equivalia “a *obturar una de les vies més rellevants que existeixen avui en l'ordenament jurídic andorrà per a la representació, defensa i promoció dels interessos dels treballadors de les Administracions públiques*” (FJ. 5, de la sentència del 5 de febrer del 2013). Això dit, el Tribunal precisa que el que jutja en aquest cas és, però, un recurs d'inconstitucionalitat i no un recurs d'empara i, conclou de manera un pèl críptica amb una mena d'*obiter dicta* adreçat a futures iniciatives del legislador pel qual recorda que “ [...] el cànon establert en el marc del recurs d'empara [...] continua sent un element interpretatiu major que el legislador ha de conservar en ment quan ha d'elaborar una llei per tal de respectar “el funcionament de les organitzacions sindicals” (article 18 de la Constitució). Aquest darrer element actua efectivament en el marc d'un recurs directe d'inconstitucionalitat com un objectiu amb valor constitucional” (2.19).

1.2. Sobre els retrets d'ordre material

A banda dels greuges d'ordre formal, el recurs formulà retrets de caràcter substantiu respecte dels articles 11, 22, 47, 72, 73, 77 i 87.4. de la Llei 1/2019. L'argument de la impugnació se centrà en la vulneració de la reserva de llei tal com està continguda a l'article 40 de la Constitució que disposa que la regulació de l'exercici dels drets reconeguts al títol II de la Constitució només es pot dur a terme per llei i que els drets dels capítols III a IV s'han de regular mitjançant lleis qualificades. La sentència va rebutjar aquest plantejament dels consellers generals llevat del cas de dos preceptes que, respectivament, regulaven el Comitè Tècnic d'Organització i Gestió en el que el la presència dels representants del personal ho és a títol d'observadors (art. 11) i el règim de les vacances i permisos administratius dels funcionaris (art. 72).

Pel que fa a l'article 11 la sentència interpreta que: “*Mentre que la Llei de la funció pública indica de manera precisa la composició de la Comissió de Personal (article 10.2), no ho fa pel Comitè Tècnic tot i excloure de manera expressa un poder de decisió als representants del personal de l'Administració pel fet d'atorgar-los-hi el simple estatut d'observadors. La remissió al poder reglamentari per a la determinació de la seva composició no és conforme a l'article 40 de la Constitució que precisa clarament que “l'exercici” dels drets i de les llibertats ha de regular-se per llei*” (2.25). I, en allò que re refereix a l'article 72, el Tribunal raona la seva inconstitucionalitat en els termes següents: atès que aquest precepte de la Llei 1/2019 “[...] està integrat en el capítol setè relatiu als drets i a les obligacions,

aquest disposa que la jornada i l'horari de treball seran determinats reglamentàriament". Així mateix, en el seu petitum el recurs considerarà que aquesta disposició vulnerava la reserva de llei establerta a l'article 40 de la Constitució, de manera combinada amb l'article 29 de la Constitució (capítol V del títol II) que estableix que "Tota persona té dret al treball, a la promoció per mitjà del treball, a una remuneració que garanteixi al treballador i a la seva família una existència conforme a la dignitat humana, així com a la limitació raonable de la jornada laboral, al repòs setmanal i a les vacances pagades".

En conseqüència, i sobre la base d'aquests elements, el Tribunal interpreta que "[...] correspon al legislador -que ha de regular l'exercici dels drets i de les llibertats de les persones (article 40 de la Constitució) tenint en compte els objectius amb valor constitucional establerts a l'article 29 esmentat- fixar l'exercici de les modalitats de treball dels funcionaris. Si bé l'apartat 1 de l'article 72 de la Llei 1/2019 in fine precisa que "El reglament de la jornada i l'horari de treball ha de preveure mesures efectives de conciliació de la vida personal i laboral", aquesta indicació no permet superar la inconstitucionalitat constatada" (2.30).

La fonamentació emprada pel Tribunal per expulsar de l'ordenament jurídic ambdós preceptes pot resultar apodíctica, raó per la qual la seva decisió resulta poc convincent. Sobretot, atesa la sintètica argumentació sobre la vulneració del principi de reserva de llei que acompanya a la seva decisió, raó per la qual resulta d'interès incidir en aquest comentari sobre l'abast i els límits de l'esmentat principi i tot seguit examinar la seva aplicació als dos preceptes declarats inconstitucionals.

1.2.1. El principi de reserva de llei

Des de la perspectiva que ofereix el Dret Comparat, la reserva de llei cal comporta aquella previsió de la Constitució que remet a la llei del Parlament la regulació de determinades matèries, tot i excloent del seu àmbit, amb major o menor intensitat, la intervenció de la resta de normes d'inferior rang de l'ordenament com és el reglament del Govern. Òbviament no es tracta d'una exclusió plena o total sinó sempre parcial, què té com a objectiu limitar, però no impedir, la intervenció normativa del Poder Executiu a través de les funcions normatives que li estan atribuïdes, principalment, el reglament. La finalitat d'aquesta intenció limitadora de l'acció del Govern és fer coincidir, entre altres, les matèries sotmeses a una superior intervenció de la llei del Parlament amb els drets i llibertats dels ciutadans. No obstant, les solucions al respecte són diverses: així, per exemple, el cas francès

de la Constitució de la V República, ofereix una clara convivència entre la llei i el reglament a través d'una reserva específica per cada norma jurídica, raó per la qual és perfectament possible que en determinades matèries es produeixi un reglament del Govern independent, és a dir, que no disposi d'habilitació legal prescrita en una llei formal del Parlament (articles 34 i 37 de la Constitució de 1958). En un sentit parcialment diferent, a Espanya i a Alemanya, les respectives Constitucions de 1978 i 1949 preveuen un principi general de reserva de llei que impedeixen un reglament independent, la qual cosa no exclou la necessària i imprescindible col·laboració entre la llei i el reglament, entès aquest últim com complement normatiu de la primera. La Constitució d'Andorra respon, en allò que és essencial a aquest últim model constitucional (art. 59).

Tanmateix, a l'actualitat, en les formes de govern parlamentàries, com és cas que ens ocupa, la delimitació dels àmbits que corresponen a la llei i al reglament no està presidida tant pel principi de reserva de llei com, sobretot, pel principi de legalitat, que en tot cas obliga al Govern i l'Administració que li dona suport a restar sempre sotmès a les prescripcions establertes en la llei del Parlament. En aquest sentit, la qüestió decisiva és determinar l'abast tant de la intensitat que conté la regulació continguda en la llei, como els límits que obliguen al Govern que ha de desenvolupar el seu contingut mitjançant l'exercici de la seva potestat reglamentària.

La regla comú en les formes de govern similars a l'adoptada per la Constitució andorrana es caracteritza perquè el principi de reserva de llei, com no podia ser altrament, en cap cas exclou la possibilitat de que les lleis continguin remissions a normes reglamentàries. Per contra, allò que sí impedeix és la manca d'habilitació legal d'un reglament, és a dir, un reglament independent que, com a tal, sigui la primera norma –i no la llei– que reguli una matèria. A partir d'aquesta exigència general, s'escauen diverses gradacions per mesurar el nivell d'intervenció de legislador alhora de regular una matèria. Així, s'assumeix que, per exemple, és possible que la intensitat de la reserva de llei sigui major quan es tracte de regular els drets i llibertats dels ciutadans, o també quan pertoca desenvolupar la regulació del règim jurídic dels òrgans constitucionals de l'Estat.

Ara bé, amb relació al nivell d'intensitat de la reserva de llei quan aquest té per objecte la regulació dels drets i llibertats, la resposta no és homogènia. En funció del dret o llibertat en qüestió, el grau de col·laboració i, per tant, d'intensitat de la regulació per via reglamentària pot ser superior. Aquest és cas habitual de les regulacions relatives a les situacions definides per una relació d'especial subjecció, como és la que afecta al servidors públics en

les diverses Administracions; o també, quan es tracta de la regulació interna dels òrgans de l'Estat.

En aquest mateix sentit relatiu a la necessària col·laboració llei i reglament, s'ha referit la jurisprudència del Tribunal Constitucional del Principat. Així, per exemple, ho va fer en una matèria con la relativa a la regulació de la immigració, on d'acord amb el sistema jurídic andorrà el principi de reserva de llei esta reforçat. Així, per exemple, cal retenir l'atenció en la sentència de 9 de febrer de 2001.

Tot i la seva la seva extensió, convé reproduir la motivació de la sentència sobre l'abast de la reserva de llei i les relacions entre la llei i el reglament que n'estableix. “[...] De tota manera, això no suposa que la reserva de llei no permeti la col·laboració llei-reglament, sempre que aquest darrer es limiti a concretar i precisar una llei prèvia, ja que com ha afirmat aquest Tribunal (aute de data 8 de gener de 1996, dictat en el marc de la causa 95-1-DP), la potestat reglamentària de complement i execució de les lleis es pot exercir, en principi, tant respecte a les lleis ordinàries com a les lleis qualificades. El límit del seu exercici, en ambdós casos, es troba en el fet que no suplanti la reserva material que la Constitució efectua respecte del poder legislatiu. Dit en altres paraules, que no innovi jurídicament elements materials que corresponguin en exclusiva al legislador. Pot en canvi arbitrar reglamentàriament les mesures que estimi oportunes per a la concreció de les línies contingudes en la llei de regulació de la matèria. Per tant, la concreció és possible, però la suplantació del poder legislatiu és inadmissible. La deslegalització d'aquesta matèria no es possible, com tampoc no ho és la delegació legislativa. Més concretament, la reserva constitucional de llei opera, en aquest cas, en un doble sentit: com a obligació del legislador de regular tota la matèria reservada i com a un límit imposat al Govern, que li impedeixi ordenar jurídicament les matèries que tant sols corresponen al legislador. Conseqüentment, la llei haurà de predeterminedar sempre en aquest matèria l'eventual desenvolupament reglamentari, de manera que les facultats de l'Administració siguin discrecionals dins el marc assenyalat, sense que en cap moment es puguin convertir en arbitràries”.

1.2.2. Consideracions sobre l'aplicació que el Tribunal ha fet del principi de legalitat en els dos preceptes declarats inconstitucionals.

a) *Sobre l'article 11.2 de la Llei 1/2019: la participació dels representants del personal el Comitè Tècnic d'Organització i Gestió.*

El greuge d'inconstitucionalitat formulat pels recurrents es centrà a l'aparat 2.b) i c), on s'estableix que correspon a l'esmentat Comitè: la creació,

modificació i supressió de llocs de treball, així com també la creació, modificació i supressió de famílies professionals; l'apartat 3.b), referit a les propostes de reubicació, comissió de serveis o adscripció temporal d'un funcionari o treballador públic a una plaça d'un lloc de treball diferent de la que ocupa, quan aquest no hi doni la seva conformitat. Per la seva banda, a l'apartat 4, relatiu a la composició del Comitè, s'estableix que: *“Poden assistir a les reunions d'aquest Comitè, en qualitat d'observadors, els representants de les associacions de funcionaris i treballadors públics i dels sindicats més representatius en el si de l'Administració general”*.

En la seva motivació el recurs considerava que la mera condició “d'observadors” (sense veu ni vot) dels representants de les associacions i dels sindicats vulnerava el dret a la llibertat sindical reconegut, segons el recurs, als articles 18 i 19 de la Constitució.

L'apartat 1 de l'article 11 de la Llei 1/2019 defineix la naturalesa jurídica d'aquest òrgan, al que qualifica “d'òrgan consultiu i de proposta del Departament de Funció Pública en matèria de classificació del sistema de llocs de treball”. Per tant, no es tracta d'un òrgan actiu de l'Administració. Aquesta categoria d'òrgans correspon a aquells òrgans que disposen de la competència per adoptar resolucions, acords o decisions. Altrament dit, es tracta d'òrgans resolutoris que prenguin decisions amb caràcter obligatori per als ciutadans. Per contra, no és el cas del òrgans consultius que per la seva pròpia naturalesa es limiten a emetre informes o dictàmens que acompanyen a les decisions dels òrgans actius. Normalment, els seus informes acostumen a ser preceptius però no vinculants. Serà, en conseqüència, l'òrgan actiu destinatari de l'informe o dictamen el que prengui la decisió, d'acord o no amb el parer rebut per part de l'òrgan consultiu.

És, doncs, en el aquest marc en el que cal situar l'actuació del *Comitè Tècnic d'Organització i Gestió*. En aquest sentit, la presència com observadors del representants de les associacions de funcionaris i treballadors públics i dels sindicats, i l'aportació que pugui derivar-se de la seva integració ocasional en el sí d'un òrgan tècnic, té el mateix caràcter no vinculant que la del Comitè en matèria de classificació del sistema de llocs de treball. La representació que ostenten resta limitada al caràcter consultiu propi Comitè.

Un òrgan consultiu de l'Administració destinat a oferir solucions tècniques al Departament de Funció Pública en matèria de classificació del sistema de llocs de treball, és una legítima opció de l'autonomia organitzativa administrativa del Govern destinada a dotar-se dels instruments orgànic de suport. En aquest àmbit governamental, als sindicats, en tant que titulars del dret a

la llibertat sindical (art. 18 de la Constitució) i d'acord amb l'ordenament jurídic del Principat d'Andorra (entre d'altres, la sentència, 8 d'abril del 2013), no els correspon exercir l'activitat pròpia de representació dels interessos econòmics i socials dels treballadors de la funció pública. Ni tampoc el dret a la negociació col·lectiva (art. 19 de la Constitució).

Ans al contrari, l'àmbit natural de l'exercici d'aquest dos drets fonamentals ha de correspondre al que correspongui al processos administratius dels que es derivi la decisió o resolució que hagi de prendre un òrgan dotat de potestat decisòria. No és el cas, però, dels òrgans consultiu que, com en el cas que afecta al *Comitè Tècnic d'Organització i Gestió*, la seves funcions resten limitades a oferir solucions tècniques al Ministeri de Funció Pública.

Per una altra banda, i anant al nucli de l'argumentació a la que s'acull el Tribunal, la remissió al reglament del Govern de la regulació de les normes d'organització i funcionament de l'esmentat Comitè, és una solució de tècnica normativa habitual en el marc de la lògica col·laboració entre la llei i el reglament. En cas contrari, és a dir, pretendre que sigui la llei qui ho faci suposaria atribuir-li un nivell de detall i concreció impropis del caràcter de la llei com a norma jurídica. En aquest sentit, el contingut de l'article 11 de la Llei 1/2019 resultava coherent amb la doctrina assentada per la jurisprudència constitucional sobre el principi de la reserva de llei, quan recorda que la seva preservació : “[...] *no suposa que la reserva de llei no permeti la col·laboració llei-reglament, sempre que aquest darrer es limiti a concretar i precisar una llei prèvia, ja que com ha afirmat aquest Tribunal (aute de data 8 de gener de 1996, dictat en el marc de la causa 95-1-DP)*” [Sentència de 9 de febrer de 2011, Consideració jurídica, A].

b) *Sobre l'article 72, relatiu a la jornada i horari de treball.*

L'apartat 1 d'aquest article estableix que: “*Els funcionaris i treballadors públics han de complir la jornada i l'horari de treball que es determinen reglamentàriament. El reglament de la jornada i l'horari ha de preveure mesures efectives de conciliació de la vida personal i laboral*”.

Els consellers recurrents apel·laren a que l'article 29 de la Constitució, que reconeix el dret al treball i que, alhora preveu com a part integrant del seu contingut, el dret a la limitació raonable de la jornada laboral, està sotmès al principi de reserva de llei de la article 40 de la Norma suprema d'Andorra. En aquest sentit, entengueren que la durada màxima de la jornada de treball havia de ser establerta per llei, i per tant que la remissió al Govern constituïx una suplantació del legislador, sent contrària a la Constitució l'atribució d'aquest facultat a l'Executiu.

A la llum d'allò que abans ha estat exposat sobre el principi de reserva de llei, l'examen sobre la validesa constitucional d'aquest precepte obliga a precisar que tampoc en aquest cas la remissió al Govern per a que sigui ell qui determini la jornada i l'horari laboral constitueix una remissió que vulneri el principi de reserva de llei.

La regulació que dugui a terme el Govern per a concretar la jornada i l'horari laboral està limitat per la llei. Primerament, perquè en tot cas “[...] *ha de preveure mesures efectives de conciliació de la vida personal i laboral*” que impedeix que el Govern pugui disposar-ne lliurement. És a dir, una mena de remissió que generi una situació de deslegalització. Però, sobretot, i en segon lloc, la regulació de les condicions laborals a Andorra, a banda de la Constitució i la legislació sectorial sobre la matèria, cal tenir en compte que com a conseqüència de la clàusula d'obertura al dret internacional prevista a l'article 3.3 de la Constitució. Això comporta que les condicions en tot cas resten sotmeses a les prescripcions que al respecte estableixen el Tractats i Convenis sobre el dret al treball que també formen part de l'ordenament jurídic a Andorra que ja preveuen el mateix que en un sentit similar estableix l'article 29 de la Constitució esmentat.

Per tant, no es pot concloure que l'article 72, en el seu apartat primer hagi vulnerat el principi de reserva de llei. D'acord amb la interpretació feta pel Tribunal Constitucional a la precitada sentència de 14 de febrer de 2001, es tracta d'una modalitat més de col·laboració llei-reglament, en la que la Llei 1/2019 permet al reglament concretar i precisar el seu contingut que, d'acord amb els límits que la pròpia Llei i el Dret Internacional estableixen, no permeten innovar jurídicament elements materials que corresponguin en exclusiva al legislador.

A partir de la interpretació sistemàtica de la Constitució del Principat amb la legislació internacional en matèria laboral sobre la jornada i horari de treball, es pot afirmar que la Llei 1/2019 ja havia predeterminat de forma raonable que les facultats de l'Administració siguin discrecionals dins el marc assenyalat, però que en cap moment poguessin esdevenir en arbitràries. És, doncs, per aquesta raó, que abans de arribar a una solució extrema i contra majoritària d'expulsar de l'ordenament jurídic aquest precepte, el judici de constitucionalitat sobre la Llei 1/2019, hagués pogut admetre una sentència deferent amb la voluntat expressada pel legislador.

2. La Sentència d'11 de juliol del 2019, relativa a la Llei 16/2019, de 15 de gener, de regulació de l'establiment de preus mínims de venda dels productes del tabac: la relació entre la voluntat del legislador democràtic i la justícia constitucional

La sentència d'11 de juliol del 2019, que jutjà la constitucionalitat de la *Llei 16/2019, de 15 de gener, de regulació de l'establiment de preus mínims de venda de productes del tabac*. En aquesta resolució s'examina el contingut, abast i límits de la llibertat d'empresa en el marc d'una economia de mercat. Una llibertat protegida per la Constitució del Principat *ex* article 28 que inclou qualsevol activitat organitzada que tingui per objecte o finalitat oferir productes o serveis al mercat. Una llibertat, però, que com d'altres està sotmesa límits o ingerències del poder públic, la qual cosa obliga l'Estat justificar en concret que el desenvolupament de l'activitat econòmica i els límits que ha fixat sobre ella son necessaris, adequats i proporcionals per aconseguir els fins determinats d'interès general.

El greuge de constitucionalitat que varen promoure un grups de consellers generals a través del recurs d'inconstitucionalitat fonamentat en la presumpta vulneració d'aquest dret no es pot considerar al marge d'una altra previsió constitucional segon la qual s'estableix que l'Estat pot intervenir en l'ordenació del sistema econòmic (art. 32). És, doncs, en aquest marc normatiu que el Tribunal enquadrà l'examen del recurs directe plantejat.

En l'argumentació del recurs, en allò que resulta més essencial, els recurrents varen exposar que la Llei 16/2019 té per objecte l'establiment dels preus mínims de venda al públic dels productes del tabac en el comerç al detall i té com a finalitat evitar el tràfic il·lícit del tabac i garantir la competència lleial entre tots els comerciants del Principat d'Andorra. Varen posar en relleu que l'article 28 de la Constitució reconeix la llibertat d'empresa en el marc de l'economia de mercat i, per tant, les mesures que pot aplicar l'Estat han d'evitar pertorbacions en el mercat, garantint la igualtat d'accés a les mercaderies i el tracte dels compradors. I afegeixen que les restriccions a les quals pot ser sotmès el mercat només són tolerables si respecten el principi de proporcionalitat aplicat per a la consecució d'una finalitat constitucionalment legítima.

Com a segon argument varen considerar que l'establiment dels preus mínims no està justificat i no era raonable, perquè si bé la lluita contra el contraban és un objectiu legítim, existeixen altres mecanismes més respectuosos amb l'article 28 de la Constitució, com per exemple la política tributària que no posaria en risc la competitivitat. Així mateix, varen afegir que

la Llei 16/2019 no concreta els criteris a partir dels quals el Govern fixarà aquests preus ni tampoc estableix els criteris que caldrà seguir per fixar el diferencial de preu amb el país menys-dient.

Els recurrents conclouen que aquesta determinació del preu atempta contra el contingut de l'article 28 de la Constitució, perquè incideix de tal manera en els preus que afecta i distorsiona els factors de producció de l'empresa, eliminant fins i tot avantatges tecnològics, medis de producció, de comercialització, etc. A més, invoquen la resolució del 23 de desembre del 2015 del Tribunal de Justícia de la Unió Europea sobre l'establiment d'uns preus mínims de l'alcohol a Escòcia, en què es declarava que aquest tipus de mesures distorsionava el comerç i la competència i que els objectius que es pretenien assolir es podien aconseguir aplicant impostos especials o altres tipus de tributs o exaccions o altres criteris fiscals.

En la seva fonamentació jurídica que desestima en la seva totalitat les previsions del consellers generals recurrents i declara la constitucionalitat de la Llei 16/2019, el Tribunal examina, en primer lloc, el greuge plantejat tot recordant la seva posició com a poder contra majoritari vers el legislador. I, en aquest sentit, emfatitza els límits que li afecten com garant suprem de la normativitat de la Constitució, en especial en allò que concerneix als criteris d'ordre polític o d'oportunitat sobre una mesura legal, a fi de recordar que aquest és un terrenys en el que en cap cas li correspon entrar. Perquè si ho fes envairia l'àmbit que correspon al poder legislatiu. I, certament, la qüestió presenta rellevància atès que la llibertat d'empresa no és un dret absolut, i la fixació dels seus límits a fi de garantir l'interès general, pot donar lloc a solucions d'ordre divers, siguin de caràcter més liberal o d'altres que propugnin una major capacitat d'intervenció del poder públic en l'economia. En aquest sentit, l'opció escollida pel legislador es habitual que, en el marc del pluralisme polític, es mogui en el marc de les diverses que siguin possibles sempre que disposin de cobertura constitucional. La decisió sobre la que sigui més adient en cap correspon al Tribunal. Especialment, com esdevé en aquest cas, els recurrents no passen d'una molt genèrica censura sobre la inconstitucionalitat d'alguns preceptes de la Llei.

Sobre aquest particular el Tribunal fa bé en precisar la seva posició. Així, afirma que quan els recurrents sostenen respecte de l'article 1 de la Llei 16/2019 que fixa el seu objecte i el seu àmbit d'aplicació que la Llei fa una ingerència en l'empresa per aconseguir uns objectius (Art. 1 i 4 de la Llei que no són certs, la sentència recorda que “[E]l debat sobre si els objectius de la Llei són o no són certs, pertany a l'àmbit de l'acció i de la decisió política però en cap cas poden ser matèria de pronunciament constitucional.

D'altra banda, la determinació de l'objecte i de l'àmbit d'aplicació de la Llei, amb caràcter general, no pot ser titllada d'inconstitucional, llevat que hi hagi alguna infracció directa del text de la norma suprema. I aquesta hipotètica vulneració ni la denuncien els recurrents ni l'aprecia aquest Tribunal" (2.4).

En segon lloc, i com no podia ser altrament, acudeix –quan s'escau– a preceptiva regla interpretació jurídica i constitucional basada, en l'examen sistemàtic de les normes. En aquest cas la llibertat d'empresa i la seva relació amb altres béns jurídics protegits en el marc de l'Estat democràtic i social. Així, respecte de la previsió normativa de que una llei estableixi els preus mínims de venda al públic dels productes del tabac, interpreta que la invocació que el recurrents fan de l'article 28 de la Constitució, pel qual es *"Es reconeix la llibertat d'empresa en el marc de l'economia de mercat i conforme a les lleis"*, tal circumstància obliga a una remissió a un marc general fixat per la Constitució. La qual cosa comporta que, *"la llibertat d'empresa i l'economia de mercat constitueixen uns dels drets i principis econòmics, socials i culturals, configurats al capítol V del títol II de la Constitució, en coherència amb la declaració d'Andorra com un Estat independent, de Dret, Democràtic i Social (article 1.1). I precisament aquestes característiques essencials de l'Estat andorrà fan que la llibertat d'empresa i l'economia de mercat, puguin ser objecte de conformació i configuració legal. L'article 32 de la Constitució insisteix en el mateix criteri en establir: "L'Estat pot intervenir en l'ordenació del sistema econòmic, mercantil, laboral i financer per fer possible, en el marc de l'economia de mercat, el desenvolupament equilibrat de la societat i el benestar general"* (2.5).

Sobre l'aplicació del principi de proporcionalitat el Tribunal subratlla que, efectivament, ha de ser una altra regla interpretativa per examinar si la intromissió del poder públic sobre un dret constitucional és adequada a la finalitat perseguida o, per contra, resulta abusiva. El test del judici de proporcionalitat ha de donar resposta a les interrogants següents sobre la mesura adoptada: la seva necessitat, la seva idoneïtat i *strictu sensu*, a la seva proporcionalitat. Sobre aquest particular la sentència assenyala que la llei pot regular els principis econòmics, socials i culturals *"[...] perquè la mateixa Constitució ho diu expressis verbis i perquè en un Estat de Dret i Democràtic, la llei és l'expressió de la voluntat popular proclamada pel Consell General que expressa la representació mixta i paritària de la població [...]"* (article 50 de la Constitució). *Ho ha de fer, però, subjectant-se a la Constitució com a norma fonamental. La llei, per tant, no és un instrument absolut, sinó que ha de respectar diversos principis com*

el de proporcionalitat –en el qual bàsicament es recolzen els recurrents– que d’alguna manera integra també els principis de necessitat, d’eficàcia i eficiència, de transparència i de seguretat jurídica” (2.6). Però resulta evident, sinó és a risc de ocupar un àmbit institucional que no li pertany, el Tribunal no pot pronunciar-se sobre el major o menor encert o, àdhuc, l’error de la mesura presa pel legislador per intervenir sobre la llibertat d’empresa. Ni si des d’un punt de vista de la ciència econòmica és la més correcta per assolir els objectius econòmics i socials. Sobretot tenint en compte la reduïda fonamentació del recurs, que si hagués estat el contrari necessàriament hagués obligat el Tribunal a dur a terme un judici de constitucionalitat amb el necessari suport empíric per motivar la seva decisió.

En efecte, sobre aquesta decisiva qüestió la sentència afirma que: “[No] li correspon al Tribunal Constitucional determinar si els objectius atribuïts a la Llei pel legislador haurien pogut resultar assolits per altres vies o procediments, sempre que els mitjans previstos no siguin manifestament inapropiats per a la finalitat perseguida. Per consegüent i pel que fa al cas objecte d’aquest recurs, l’apreciació feta pel legislador sobre la necessitat d’un preu de venda mínim per als productes del tabac no pot ser contradita per aquest Tribunal, llevat que es constatés l’existència d’un error manifest. I sempre que no es consideri que el mecanisme de fixació d’un preu mínim restringeix, de manera inapropiada, el principi de llibertat d’empresa i el marc de l’economia de mercat, proclamats a l’article 28 de la Constitució” (2.8).

A més, de recordar l’obvietat de que la improcedència d’invocar la jurisprudència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea atès que el Principat no en forma part i per tant queda extramurs del seu ordenament jurídic, finalment, de l’examen específic del preceptes impugnats i a la llum de la minsa fonamentació que acompanya al recurs, el sentència desestimà els greuges d’inconstitucionalitat al·legats.

B. ELS RECURSOS D'EMPARA

Jordane Arlettaz

Professeur de droit public, Université de Montpellier

Les décisions d'empara més significatives dictades l'any 2019 pel Tribunal Constitucional, afecten l'examen de la constitucionalitat dels procediments de recusació (1), les garanties constitucionals en el marc de la cooperació judicial (2), el dret al recurs (3) i la llibertat d'expressió dels funcionaris (4).

1. La constitucionalitat del procediment de recusació

Els recursos d'empara derivats de procediments de recusació de batlles o de magistrats del Tribunal de Corts han donat lloc a una jurisprudència constitucional particularment rica durant l'any 2019. La demanda de recusació és un dret fonamental per a qualsevol recurrent; com a tal, constitueix una excepció del principi del "*judge natural*" o del "*judge legal*" que serveix de base a l'organització interna de les causes en seu jurisdiccional i implica la impossibilitat dels justiciables de triar la composició dels òrgans judicials d'instrucció o de jutjament que han de conèixer de la seva causa. La recusació és, doncs, un procediment excepcional, el reconeixement del qual està, no obstant això, generalitzat en els Estats europeus; efectivament, té per objectiu garantir el respecte del principi d'imparcialitat que és un aspecte del dret a un procés equitable. De manera més precisa, aquest dret implica que un magistrat, en consciència, ha d'abstenir-se de formar part d'una jurisdicció a partir del moment en què la seva participació el situa davant un risc d'imparcialitat, i, l'absència d'aquesta abstenció, implica el dret per a tot justiciable de demanar-ne la seva recusació.

El procediment de recusació no és desconegut en dret andorrà; està regulat a l'article 73 de la Llei qualificada de la Justícia de 1993 i que ha estat àmpliament modificat per la Llei de modificació del 24 de juliol del 2014. En la seva redacció actual, aquest article estableix nou supòsits concrets que poden dur a l'abstenció d'un magistrat o poden fonamentar la demanda de recusació d'aquest per un justiciable. En relació amb aquest punt, la Llei del 2014 estén l'abast de la recusació optant per una definició més àmplia dels lligams familiars que podrien afectar la imparcialitat subjectiva o objectiva dels batlles o dels magistrats (article 73 a), englobant, d'altra banda, el supòsit de relació "*professional*" amb una part o amb el seu advocat (article 73 d) o també afegint als supòsits de recusació, el fet d'haver

tingut coneixement del procés en una fase anterior (article 73 i): “*Els batlles i els magistrats s’han d’abstenir i, si no ho fan, poden ser recusats, en els supòsits següents:*

- a) *Tenir una relació de matrimoni o una situació de fet equivalent, o parentiu per consanguinitat, afinitat o adopció fins al quart grau, amb qualsevol de les parts, els seus advocats o el representant del Ministeri Fiscal.*
- b) *Ser o haver estat tutor, advocat o procurador de qualsevol de les parts.*
- c) *Estar o haver estat denunciat, acusat o demandat per qualsevol de les parts o els seus advocats, llevat que la denúncia, acusació o demanda no hagi estat admesa o hagi estat rebutjada per manca manifesta de fonamentació.*
- d) *Tenir o haver tingut qualsevol relació jurídica, professional, mercantil o econòmica amb qualsevol de les parts o els seus advocats.*
- e) *Tenir plet pendent amb qualsevol de les parts o els seus advocats.*
- f) *Tenir amistat o enemistat manifesta amb qualsevol de les parts o els seus advocats.*
- g) *Tenir interès directe en l’objecte del plet.*
- h) *Ser el superior jeràrquic d’una de les parts en litigi.*
- i) *Haver tingut coneixement del procés amb anterioritat en un tribunal o una instància diferents”.*

Si bé durant l’any 2019 el Tribunal Constitucional va apreciar la constitucionalitat del tractament d’un nombre notable de demandes de recusació a la vista del seu contenciós anterior, el Tribunal ja havia construït una jurisprudència motivada sobre la natura del seu control en matèria de recusació, així com sobre les principals exigències derivades de la Constitució andorrana. Altrament, el Tribunal Europeu dels Drets Humans, la jurisprudència del qual és utilitzada pel Tribunal Constitucional com a “*criteri hermenèutic d’interpretació dels drets fonamentals*” garantits per la Constitució, ha hagut de pronunciar-se en relació amb diverses causes de recusació i disposa, doncs, d’una línia jurisprudencial consolidada.

La sentència UTE Saur-Vallnet del 29 de maig del 2012¹ va permetre als jutges d’Estrasburg apreciar de manera més precisa el marc jurídic andorrà de

¹ Tribunal Europeu dels Drets Humans, 29 d’agost del 2012, UTE Saur Vallnet c/ Andorra, núm. 16047/10 (definitiu al 29 d’agost del 2012).

la recusació respecte a les exigències del Conveni, així com la seva aplicació per les jurisdiccions internes, duent en aquest cas concret a la constatació de la vulneració del dret a un tribunal imparcial. Aquesta darrera decisió va confirmar en aquest àmbit un lleuger canvi per part del Tribunal Europeu en relació amb l'aspecte objectiu del principi d'imparcialitat. Efectivament, d'acord amb la seva jurisprudència constant, els jutges d'Estrasburg aprecien el respecte per part de les autoritats nacionals del dret a un tribunal imparcial en la seva doble dimensió, subjectiva o personal i objectiva o funcional: *“quan cal determinar la imparcialitat d'un tribunal en el sentit de l'article 6.1, s'ha de prendre en compte no tan sols la convicció i el comportament personals del magistrat en aquella ocasió – cosa que és un acte subjectiu –, sinó que convé també dilucidar si aquest tribunal oferia objectivament les garanties suficients per excloure qualsevol dubte legítim”*². Si l'aspecte subjectiu pot nodrir-se de proves que certifiquin el risc de la parcialitat d'un jutge determinat en un assumpte concret, l'apreciació subjectiva és més delicada, perquè no es fonamenta en una conducta personal, sinó en la teoria de les aparences, necessària a *“la confiança que els tribunals d'una societat democràtica tenen l'obligació d'inspirar als justiciables”*³. Així doncs, la parcialitat objectiva no es dona; justament ha d'argumentar-se. En aquest sentit, el Tribunal Europeu que només requeria raons objectives d'imparcialitat⁴, ara exigeix que *“les aprensions de l'interessat [puguin considerar-se] com a objectivament justificables”*⁵.

El Tribunal Constitucional ja ha aplicat aquests paràmetres d'anàlisi construïts pel Tribunal Europeu dels Drets Humans, com ho demostra, en particular, una sentència dictada, el 14 de juliol del 2015⁶. Fent seus els criteris que guien el control del procediment de recusació d'acord amb les exigències derivades de l'article 10.1 de la Constitució i del dret a un tribunal imparcial, el Tribunal va considerar que *“l'existència d'un partit pres o de qualsevol prejudici és en general molt difícil de demostrar, cosa que explica que la valoració de la imparcialitat objectiva es troba en la majoria de casos al centre de les discussions”*. Així doncs, per superar aquestes dificultats i *“per pronunciar-se, en un cas concret, sobre l'existència d'una raó legítima de témer una manca d'imparcialitat per part d'un jutge, s'ha*

2 Tribunal Europeu dels Drets Humans, 10 de juny de 1996, Thomann c/ Suïssa, § 30.

3 Tribunal Europeu dels Drets Humans, 28 d'octubre de 1998, Castillo Algar c/ Espanya, § 45.

4 Tribunal Europeu dels Drets Humans, 1 d'octubre de 1982, Piersack c/ Bèlgica, núm. 8692/79.

5 Tribunal Europeu dels Drets Humans, 24 de maig de 1989, Hauschildt c/ Dinamarca, núm. 10486/83.

6 Tribunal Constitucional, sentència del 14 de juliol del 2015, recaiguda en la causa 2015-10-RE.

de tenir en compte l'òptica d'aquell que ho denuncia, tot i no ser un element decisiu. L'element determinant consisteix en saber si els temors de l'interessat poden ser considerats objectivament justificables. En aquesta fase, cal esbrinar si les aprensions de la societat recurrent relatives a la imparcialitat de la batlle són "objectivament justificables". El criteri convencional de l'apreciació dels arguments "objectivament justificables" del recurrent va esdevenir d'aquesta manera l'any 2015, el cànon del control de constitucionalitat.

Les decisions del 2019, en particular cinc sentències⁷ i dos autes⁸, demostren un afinament evident d'aquesta jurisprudència. Certament, el Tribunal Constitucional reafirma sobre aquest tema la necessitat de tenir en compte els *"estàndards constitucionals europeus considerats com una font d'interpretació dels drets establerts a la Constitució andorrana"* seguint d'aquesta manera una interpretació de la Constitució inspirada en la jurisprudència d'Estrasburg; així mateix, els jutges aprecien el respecte del dret a un tribunal imparcial en consideració dels principis d'imparcialitat objectiva i subjectiva, inscrivint la seva jurisprudència a l'estela del Tribunal Europeu (***sentència de l'11 de febrer del 2019, recaiguda en la causa 2018-59-RE***). En això, el Tribunal Constitucional es nega a comprometre's en un qüestionament directe dels casos de recusació previstos per la llei andorrana o en una apreciació profunda de la interpretació restrictiva d'aquests casos efectuada pels jutges ordinaris. En relació amb aquest punt, la ***sentència de l'11 de febrer del 2019, recaiguda en la causa 2018-64-RE***, concedeix en canvi que *"l'existència de normes que regulen les hipòtesis d'abstenció i de recusació demostrin la implicació del Principat d'Andorra amb el respecte de la imparcialitat dels tribunals"*. L'afinament de la jurisprudència constitucional se situa per tant en un altre lloc. Efectivament, el raonament sembla utilitzar més clarament que abans, tres etapes que reconfiguren lleugerament el control de constitucionalitat del Tribunal, preferint la conciliació entre principis constitucionals al control del marc legislatiu de la recusació regularment suggerit pels recurrents.

En la fase de la primera etapa del raonament del Tribunal Constitucional, la recusació es qualifica, en concret en la ***sentència de l'11 de febrer del 2019, recaiguda en la 2018-59-RE*** de *"dret que deriva necessàriament del*

7 Tribunal Constitucional, sentències de l'11 de febrer del 2019, recaigudes en la causa 2018-59-RE, en la causa 2018-62-RE i en la causa 2018-64-RE; sentència del 9 de setembre del 2019, recaiguda en la causa 2019-23-RE; i sentència de l'11 de novembre del 2019, recaiguda en la causa 2019-51-RE.

8 Tribunal Constitucional, aute del 15 de març del 2019, recaigut en la causa 2019-2, 3 i 4-RE, i aute de l'11 de juliol del 2019, recaigut en la causa 2019-41-RE.

dret a un procés equitable per tal com ofereix als justiciables la garantia de ser jutjats per un tribunal imparcial i d'obtenir un judici just". En aquest sentit, el dret de recusar és un dret constitucional garantit per l'article 10.1 de la Constitució que no pot tolerar una "indefensió material" i que exigeix, per consegüent, que els jutges ordinaris valorin "la fonamentació efectiva d'una demanda de recusació sense limitar-ne el seu abast".

D'altra banda, el procediment de recusació no pot dur, i aquesta és la segona etapa del raonament, a obstruir, a retardar o a paralitzar *"l'exercici de la Justícia i el desenvolupament del procés; per aquest motiu, correspon als jutges ordinaris apreciar si la demanda de recusació no constitueix un abús de dret"*. El dret de recusació no pot ser emprat amb fins dilatoris sota pena de perdre la protecció constitucional que el justiciable obté de l'article 10.1 de la Constitució. Es rompia l'equilibri si el dret esdevingués abús de dret. Aquest cas està altrament previst a l'article 9.2 de la Llei qualificada de la Justícia que fonamenta, sota reserva de motivació, la possible denegació per part dels batlles i dels tribunals de donar tràmit a una demanda que pogués identificar-se amb un abús de dret o amb un frau de llei. La **sentència del 9 de setembre del 2019, recaiguda en la causa 2019-23-RE** n'és una il·lustració, recordant que *"la recusació no pot ser utilitzada amb una finalitat que no seria constitucional i que tindria per objecte concret retardar l'administració de la Justícia i, fins i tot, paralitzar el discórrer del procés"*. L'abús de dret sembla aleshores evident no tan sols quan la demanda de recusació és excessiva, sinó també quan no es fonamenta en cap motiu seriós. Així doncs, *"recusar sense tenir proves precises i fonamentades, o recusar de manera genèrica i in futurum, no és conforme a l'objectiu major sustentat per l'equitat del procediment i la imparcialitat dels tribunals, establerts respectivament a l'article 10 de la Constitució"*.

No obstant això, la posada en marxa d'aquesta limitació objectiva –abús de dret– al procediment de recusació és complexa en la majoria dels casos, ja que es tracta de la imparcialitat objectiva i, per tant, de l'àmbit de les aparences. La tercera etapa del control de constitucionalitat consisteix finalment en verificar que els jutges ordinaris hagin efectuat *"una conciliació entre la pertinència dels motius invocats per demanar la revocació dels jutges, la particularitat del sistema jurisdiccional d'un petit Estat, en què les recusacions podrien dur ràpidament a la seva paràlisi i el principi de bona administració de la Justícia que deriva de l'article 10.1 de la Constitució"*. Aquesta etapa és sense discussió la més fonamental i s'inspira en gran mesura en la jurisprudència del Tribunal Europeu. En efecte, aquest aprecia tant les aprensions presentades pel justiciable com les limitacions objectives

del sistema jurisdiccional d'acord amb l'exigència d'una bona administració de la Justícia, imposant per tant un exercici de conciliació entre interessos divergents. De manera més específica i pel que fa a aquest exercici de conciliació, el Tribunal Europeu ja ha tingut ocasió de declarar que “*en el marc de jurisdiccions petites, uns estàndards excessivament estrictes en relació amb les demandes sobre la parcialitat podrien danyar indegudament l'administració de la Justícia*”⁹. Aquesta decisió, regularment citada pel Tribunal Constitucional, justifica la consideració per part dels jutges constitucionals de “*la particularitat del sistema jurisdiccional d'un petit Estat*” com és el Principat d'Andorra en el control de la conciliació efectuada pels jutges ordinaris. El risc de paràlisi que presenta el procediment de recusació en el context de jurisdiccions amb una mesura humana reduïda, característica del que alguns anomenen microestats, pondera d'aquesta manera el dret constitucional de recusació. Aquesta ponderació es fonamenta en el principi de la bona administració de la Justícia que integra ara l'article 10.1 de la Constitució, quan fins a aquest moment havia tingut principalment, en la jurisprudència constitucional, un rol més modest de paràmetre guiant l'exigència de motivació de les decisions¹⁰ o la garantia de l'accés a la jurisdicció¹¹. La **sentència recaiguda en la causa 2018-64-RE** ja esmentada és en aquesta matèria explícita, qualificant el principi de la bona administració de la Justícia com a una “*exigència d'ordre constitucional que deriva del dret a un procés degut establert a l'article 10.1 de la Constitució*”.

Com a resultat de les tres etapes del control de constitucionalitat que acabem de descriure, la **sentència 2018-59-RE** de l'11 de febrer del 2019 conclou a l'existència d'una conciliació motivada pel Tribunal Superior de Justícia, de la desestimació de la demanda de recusació de tres magistrats del Tribunal de Corts, reconeixent que en aquesta causa, no s'han afectat “*de manera excessiva els drets a un procés degut i a un tribunal imparcial*” a la vista en particular dels motius plantejats de la recusació, del retard en la presentació de la demanda com dels actes adoptats pel Tribunal de Corts en el procediment principal. El dret de recusació no és, doncs, absolut; l'**aute de l'11 de juliol del 2019, recaigut en la causa 2019-41-RE**, afirma sobre aquest punt que “*la recusació d'un magistrat no deriva de manera*

9 Tribunal Europeu dels Drets Humans del 9 de juliol del 2015, causa A.K. c/ Liechtenstein, núm. 38191/12.

El principi de la bona administració de la Justícia va ser igualment citat, amb una altra finalitat, en la sentència del TEDH del 15 d'octubre del 2009 en la causa Micallef c/ Malta, núm. 17056/06.

10 Tribunal Constitucional, sentència del 22 de desembre del 2015, recaiguda en la causa 2015-31-RE.

11 Tribunal Constitucional, sentència del 14 de juliol del 2014, recaiguda en la causa 2014-9-RE.

mecànica i automàtica en una renovació dels magistrats que componen el tribunal que ha de jutjar una causa”, recordant alhora que la recusació continua sent excepcional i no ha de permetre eludir el principi del jutge natural. Per tant, aquest aute conclou que *“demanant en el marc d’un incident de nul·litat d’actuacions una renovació total del Tribunal que ha d’enjudiciar la seva causa, les representacions processals respectives dels recurrents no s’han ajustat al procediment de l’incident de nul·litat d’actuacions, ni al procediment de la recusació, ni tampoc al marc del respecte del dret a un tribunal imparcial”*.

El raonament desenvolupat pels jutges ordinaris no vulnera tampoc cap dret constitucional quan aquests responen a la seva funció de jutge convencional de dret comú i apliquen els criteris establerts pel Tribunal Europeu dels Drets Humans, la jurisprudència del qual inspira de la mateixa manera la del Tribunal Constitucional. Així, la **sentència de l’11 de febrer del 2019, recaiguda en la causa 2018-64-RE** va declarar que *“per tal com la interpretació i l’aplicació de la legislació andorrana correspon d’antuvi a les jurisdiccions ordinàries, la manera en què aquestes han interpretat i aplicat la legislació andorrana sobre els motius de recusació, en aquest cas concret, mostra que han analitzat les normes internes processals pròpies del sistema judicial andorrà de manera imparcial i que, amb aquesta finalitat, s’han fonamentat en la jurisprudència d’aquest Tribunal Constitucional, així com en l’estàndard convencional europeu”*, i, per tant, va concloure que no s’havia vulnerat l’article 10.1 de la Constitució. Igualment, l’**aute del 15 de març del 2019, recaigut en la causa 2019-2, 3 i 4-RE** valida la motivació del Tribunal Superior de Justícia que, citant de manera expressa el Tribunal d’Estrasburg, va desestimar una demanda de recusació per tal com *“el simple fet que un jutge hagi adoptat decisions anteriorment al procés, no pot per si mateix justificar els dubtes sobre la manca d’imparcialitat”*. En aquest sentit, l’article 73 i) de la Llei qualificada de la Justícia ha d’interpretar-se a la llum en concret de la causa Castillo Algar c/ Espanya del Tribunal Europeu dels Drets Humans¹², cosa que va fer el Tribunal Superior de Justícia; en aquest context, el Tribunal Constitucional considera que no existeix cap *“raó imperiosa per qüestionar aquesta asserció”*.

La **sentència de l’11 de novembre del 2019, recaiguda en la causa 2019-51-RE**, confirma per la seva part la integració, en la jurisprudència constitucional, de la naturalesa singular del sistema jurisdiccional d’Andorra com a

¹² Tribunal Europeu dels Drets Humans del 28 d’octubre de 1998, causa Castillo Algar c/ Espanya, núm. 28194/95.

paràmetre del seu control de constitucionalitat: “*en els sistemes jurisdiccional dels Estats com l’andorrà, les recusacions podrien dur ràpidament a una paràlisi que vulneraria greument el principi de bona administració de la Justícia que deriva de l’article 10.1 de la Constitució*”. En aquesta causa, aquest context local justifica una interpretació no extensiva dels casos de recusació llistats a l’article 73 de la Llei qualificada de la Justícia i en particular el de l’aprehensió dels lligams familiars que podrien, en aparença, afectar el principi d’imparcialitat objectiva.

Nogensmenys, si els drets i els principis constitucionals d’imparcialitat i de bona administració de la Justícia demanen de ser conciliats, la situació singular del sistema jurisdiccional andorrà i el seu estatut de petit Estat no poden acudir al rescat de totes les desestimacions de les demandes de recusació; en aquest sentit, les especificitats pròpies dels Estats com l’Andorrà resten un element que juga com a paràmetre a l’hora de la conciliació i no com a un motiu objectiu d’extinció de qualsevol dret constitucional de recusació. La **sentència de l’11 de febrer del 2019, recaiguda en la causa 2018-62-RE**, precisa en efecte que “*si la qualitat de microestat del Principat d’Andorra ha de ser tinguda en compte en l’apreciació dels criteris legals de la imparcialitat, aquesta qualitat no pot buidar de contingut el dret de qualsevol justiciable a un tribunal imparcial, del qual se’n deriva el dret de recusació*”. En aquest cas, la negativa d’una batlle instructora de donar lloc a una demanda de recusació a causa de la seva antiga funció de coordinadora del Ministeri de Justícia, demostra per part del Tribunal Superior de Justícia, una “*conciliació que vulnera de manera manifesta i excessiva els drets a un procés degut i a un tribunal imparcial i, per consegüent, ha dictat una decisió no fonamentada en Dret*”. El contingut essencial del dret constitucional a un tribunal imparcial ha de ser preservat i no pot justificar, en el nom de les especificitats andorranes, la vulneració del dret a la jurisdicció.

2. La garantia dels drets fonamentals en el marc de la cooperació judicial

L’any 2019, el Tribunal Constitucional va haver de pronunciar-se sobre dos recursos d’empara relatius a la constitucionalitat d’uns procediments penals seguits en el marc d’una comissió rogatòria internacional (CRI). Aquest sistema singular de cooperació penal està emmarcat pel Conveni europeu sobre la cooperació judicial en matèria penal, ratificat pel Principat d’Andorra l’any 2005. Aquesta cooperació penal engloba el “*conjunt de mitjans amb els quals un Estat presta el concurs de la seva força pública o de les seves institucions judicials a la instrucció, al jutjament o a la repressió*

d'una infracció a un altre Estat"¹³. La naturalesa penal de la cooperació judicial exigeix el respecte dels drets fonamentals de l'individu; tanmateix, la seva dimensió internacional o interestatal li confereix una especificitat que explica l'emergència d'un contenciós, els contorns del qual estan encara àmpliament per definir. Un element com aquest d'extraterritorialitat ja ha estat examinat pel Tribunal Constitucional en un context certament diferent i relatiu a la interpretació del principi *non bis in idem*, entès pel jutge constitucional en la seva dimensió internacional. Així, la sentència del 15 de maig del 2017, recaiguda en la causa 2016-60-RE va declarar que el principi *non bis in idem* "no es limita a prohibir que dues jurisdiccions d'un mateix Estat jutgin dues vegades un mateix fet, sinó també que prohibeix a jurisdiccions penals d'Estats diferents jutjar un mateix fet". La cooperació judicial entre els Estats europeus en matèria penal sacseja així el marc estrictament nacional de les garanties en matèria penal i invita a pensar de nou l'aplicació dels drets fonamentals. Pel que fa a aquesta qüestió la sentència del Tribunal Europeu dels Drets Humans del 27 d'octubre del 2011 va marcar un moment clau quan va jutjar que "si, en aplicació de l'article 1 del Conveni, correspon als Estats contractants assegurar el respecte dels drets garantits pel Conveni i pels seus Protocols en benefici de les persones que depenen de la seva jurisdicció, aquesta responsabilitat pot entrar en joc a l'ocasió d'actes que emanin dels seus òrgans però que despleguen els seus efectes fora del seu territori", condemnant França en el marc d'una comissió rogatòria internacional que prescrivia la declaració del recurrent en territori belga¹⁴.

El caràcter interestatal que singularitza la comissió rogatòria internacional està al cor de l'assumpte que va donar lloc a la **sentència del 15 de març del 2019, recaiguda en la causa 2018-63-RE**. En aquesta causa, la retranscripció de les escoltes telefòniques ordenades i recaptades per les autoritats espanyoles en el marc d'una CRI havien estat posteriorment annexades a un procediment penal instruït a Andorra. El recurrent al·legava davant el Tribunal Constitucional la vulneració dels articles 14 –dret a la intimitat, a l'honor i a la pròpia imatge, dret a la seva vida privada i familiar– i 15 de la Constitució –secret de les comunicacions.

D'acord amb el marc establert pel Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals i, en particular, pel seu article 8, les

13 D. Rebut, *Droit pénal international*, Précis Dalloz, 2012, p. 128.

14 Tribunal Europeu dels Drets Humans, del 27 d'octubre del 2011, Stojkovic c/ França i Bèlgica, núm. 25303/08.

ingerències en l'exercici d'aquests drets han de ser en primer lloc previstes per la llei. Sobre aquest punt, el Tribunal Constitucional considera que *“la intervenció està permesa, tant per la llei andorrana com per l'espanyola, sobre la base de les quals es va acordar”*, destacant el doble fonament legislatiu d'aquestes mesures penals en cada un dels Estats actors de la cooperació judicial. En segon lloc, han de perseguir un objectiu legítim, i, per acabar, han de ser necessàries *“en una societat democràtica”*. El control d'aquesta darrera exigència fa intervenir l'aplicació del principi de proporcionalitat. Ara bé, segons el parer del Tribunal Constitucional, si el criteri de proporcionalitat havia estat efectivament examinat pel que feia al procediment seguit a Espanya, aquesta apreciació no podia ser represa *ipso facto*, sense cap diligència suplementària, en el marc d'un procediment intern. En efecte, cap limitació dels drets i de les llibertats fonamentals *“pot ser interpretada analògicament i de forma extensiva”*. Ara bé, en aquesta causa, el control de proporcionalitat va ser efectuat pel jutge espanyol en el marc d'un altre procediment i sobre una base legal diferent: *“el principi de proporcionalitat va ser valorat només per qui, en aquell moment, era l'únic que podia fer-ho, el magistrat espanyol i en relació amb el procediment que instruïa”*. Altrament dit, *“el judici de proporcionalitat el va efectuar un òrgan judicial d'un país tercer”*. Aquesta infracció desproporcionada del dret a la intimitat personal i familiar no podia ser compensada pel fet que la batlle instructora havia obtingut per part del jutge espanyol l'autorització d'annexar les retranscripcions telefòniques al procediment seguit a Andorra. A més, cap disposició internacional relativa a la cooperació judicial en matèria penal preveu aquest supòsit.

Sens dubte, l'afectació excessiva als drets fonamentals com a conseqüència dels efectes derivats d'una comissió rogatòria internacional justifica que el Tribunal Constitucional hagi alhora qualificat el supòsit d'una *“ampliació de les facultats judicials”* i hagi definit els principis generals que emmarquen les escoltes telefòniques. Així, la sentència del 15 de març del 2019 afirma que *“el material obtingut amb les intervencions està indissolublement vinculat al procediment pel qual es va practicar i no pot ser traslladat a un altre”*. De manera més explícita exposa que *“el producte d'unes intervencions telefòniques, neix i mor en el si del procés per al qual van ser demanades i obtingudes”*, establint d'aquesta manera un marc constitucional nou a la cooperació judicial.

Aquesta sentència és una nova il·lustració de la influència del Tribunal Europeu dels Drets Humans en la jurisprudència constitucional. Aquesta influència és en realitat doble. Si bé guia la interpretació substancial dels

drets constitucionals per part dels jutges, també intervé sobre les tècniques del control de constitucionalitat, ja que el Tribunal ha utilitzat en gran mesura el principi de proporcionalitat com a nucli del raonament de la sentència 2018-63-RE. Com ho recorda el Tribunal en aquesta causa “*la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans ha anat establint una sèrie de precisions basades en el principi de proporcionalitat [...] que posteriorment s’han incorporat, en major o menor grau, a les legislacions dels països signataris del Conveni*”. Tanmateix, en aquest cas, els magistrats constitucionals censuren el raonament dels jutges ordinaris, els quals, com a jutges comuns del Conveni europeu, no van exercir el control de proporcionalitat per garantir els drets del justiciable. La conversió dels raonaments jurisdiccionals de proporcionalitat té d’aquesta manera la vocació de difondre’s més enllà del contenciós constitucional.

La cooperació judicial penal també es troba en el nucli de la **sentència del 9 de setembre del 2019, recaiguda en la causa 2019-34-RE**. En aquesta causa s’impugnava davant el Tribunal Constitucional la denegació –confirmada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia- de l’accés i de la consulta per un justiciable, dels actes efectuats en el marc d’una comissió rogatòria internacional tramitada per les autoritats espanyoles. Més concretament, el Tribunal Constitucional havia de valorar la motivació d’aquesta denegació en relació amb el dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, el principi de la igualtat d’armes i del dret a la defensa. És de jurisprudència consolidada des de fa anys que l’exigència de motivació de les decisions judicials és una composant de les garanties reconegudes a l’article 10.1 de la Constitució¹⁵ i en particular del dret a un procés equitable, com així ho recorda de manera regular el Tribunal Europeu dels Drets Humans¹⁶. En particular en favor dels justiciables aquesta motivació ha de comprendre, com ho va destacar la sentència 2019-34-RE, “*no només la decisió, sinó també els motius d’aquesta decisió*”. No obstant això, aquesta exigència constitucional, segons el parer del Tribunal Constitucional, “*no implica que el jutge hagi de respondre de manera detallada a cada un dels arguments plantejats, tret del cas dels arguments decisius per a la resolució del procés*”¹⁷. En aquesta causa, el Tribunal Constitucional destaca nogensmenys que “*la motivació de la denegació de l’accés a les informacions sobre la*

15 Cf. en concret sentència del Tribunal Constitucional del 12 d’octubre del 2009, recaiguda en la causa 2009-9-RE.

16 TEDH del 9 de desembre de 1994, Hiro Balani c/ Espanya, núm. 18064/91.

17 És el mateix pel TEDH. Cf. en particular TEDH del 15 de febrer del 2007, Boldea c/ Romania, núm. 19997/02.

CRI que els afectava és general, excessivament breu i es limita a recordar que la llei disposa que l'accés a aquestes informacions està reservat als òrgans judicials afectats i dins el marc de les competències jurisdiccionals que els hi són pròpies". La brevetat excessiva com la generalitat de la motivació de la decisió equivalen a una manca de motivació i constitueixen aleshores una vulneració dels drets processals reconeguts a l'article 10 de la Constitució. Cal destacar que l'accés a una còpia parcial de la comissió rogatòria internacional en el marc dels procediments judicials futurs no compensa una motivació excessivament breu en la fase de la comissió rogatòria. Dit això, la sentència 2019-34-RE no comporta una atenuació del caràcter interestatal de la cooperació judicial; pel fet d'instaurar una col·laboració judicial entre únicament les autoritats nacionals, aquesta cooperació no pot tanmateix oblidar el justiciable i les garanties més fonamentals d'un procés equitable i just.

3. La substancialització del dret al recurs

La sentència del Tribunal Constitucional del 9 de setembre del 2019, recaiguda en la causa 2019-32 i 33-RE és sense cap mena de dubte important. Ha de ser llegida de manera combinada amb la sentència del 13 de març del 2014, recaiguda en la causa 2013-34-RE. Efectivament, ambdues tracten de la interpretació i de l'aplicació dels articles 195 i 196 del Codi de procediment penal efectuades per la jurisdicció ordinària¹⁸, articles que limiten l'apel·lació a una llista d'actes adoptats en el decurs d'un procediment penal –un *numerus clausus*. Aquests articles s'apliquen en virtut d'una interpretació estricta de la jurisdicció ordinària, reduint d'aquesta manera el dret constitucional al recurs davant una jurisdicció. Les dues sentències esmentades coincideixen incontestablement a l'hora de definir les grans línies establertes per la Constitució en la matèria abans de discrepar

18 Article 195 del Codi de procediment penal: "*Contra les resolucions a què fa referència l'article següent, dictades pel Tribunal de Corts en primera instància, i pel batlle instructor en fase d'execució de els ordenances penals, es pot interposar recurs apel·lació, que resol la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia d'Andorra*".

Article 196 del Codi de procediment penal: "*Són susceptibles de recurs d'apel·lació: a) Les sentències que no hagin estat dictades en rebel·lia de la persona condemnada; b) Els autes de sobreseïment i les altres decisions que impedeixen la prossecució de la causa; c) Els autes que, en període d'execució de sentència o d'ordenança penal, fixin indemnitzacions de qualsevol naturalesa o resolguin sobre qualsevol incident, llevat que aquesta Llei disposi el contrari; d) Les resolucions revocatòries de qualsevol benefici relatiu al compliment de la condemna a què es refereixen els articles 214, 221 i 234; e) Les resolucions a què fa referència l'article 78 del Codi penal, així com les resolucions relatives a substitucions de mesures de seguretat, o a deixar sense efectes les suspensions i les substitucions a què fa referència l'article 77 del Codi penal*".

sobre la seva posada en pràctica en funció de les especificitats de cada una d'aquestes causes.

En primer lloc, ambdues sentències precisen l'àmbit reservat a la llei pel que fa a l'organització del procediment penal en el seu vessant jurisdiccional. En la sentència del 2014 es declara que aquesta organització es mou dins *“del camp de la legalitat ordinària”*; per tant, *“si es considera que el “dret a l'apel·lació”, és un dret de mera configuració legal, no hi ha cap dubte que correspon al legislador ordinari establir-lo, o no establir-lo, segons els criteris de política legislativa en matèria processal”*. Així mateix, en la sentència del 2019 es precisa que *“la configuració de les vies de dret és una qüestió de legalitat ordinària”*. No obstant això, aquesta competència legislativa només pot ser exercida en un marc constitucional que estableix el respecte de les garanties contingudes a l'article 10.2 i, en particular en matèria penal, el dret de tothom *“en els processos penals, al recurs”*. L'any 2014, el camp de la legalitat ordinària troba, doncs, un límit *“pel que fa al dret al recurs en matèria penal, preservat de manera expressa a l'article 10.2, in fine, de la Constitució”*; l'any 2019, també es declara que *“l'apel·lació en matèria penal és [...] una qüestió de naturalesa constitucional atès l'article 10.2 in fine de la Constitució”*.

Altrament, el marc constitucional de la competència legislativa, com el de la interpretació del Codi de procediment penal per part de la jurisdicció ordinària no es limita a aquesta única exigència. Així, l'any 2014, el Tribunal Constitucional va considerar que *“també existeix el límit derivat de la garantia dels drets fonamentals declarats en els capítols III i IV del títol II de la Constitució, ja que la realització plena d'aquests drets i llibertats exigeix la protecció per part dels tribunals, com recorda l'article 39.1, in fine, de la Constitució”*. L'any 2019, aquesta afirmació és repeteix: *“el legislador ordinari està limitat, en primer lloc, per l'exigència constitucional de l'article 10.2 in fine esmentat i, en segon lloc, per la garantia necessària dels drets i de les llibertats susceptibles d'un recurs d'empara (capítols III i IV del títol II de la Constitució). D'acord amb l'article 39.1 de la Constitució, els poders públics no poden limitar l'abast d'aquests drets i llibertats i els tribunals els han de protegir”*. D'aquesta manera, la sentència del 9 de setembre del 2019 confirma la funció hermenèutica de l'article 39.1 de la Constitució i, a través seu, de la protecció dels drets fonamentals per part de tots els poders públics andorrans. La lectura de la norma fonamental és teleològica alhora que condueix a una imbricació dels vessants substancials i processals dels drets fonamentals reconeguts a la Constitució.

Aquesta imbricació és tanmateix diferent en les dues decisions esmentades en funció del contingut ben distint que el Tribunal Constitucional havia d'examinar l'any 2014 i l'any 2019. Efectivament, en la decisió del 2014 el context de l'empara derivava d'unes escoltes telefòniques dutes a terme en el marc d'una comissió rogatòria internacional i que afectaven els drets a la intimitat i al secret de les comunicacions (articles 14 i 15 de la Constitució). Ara bé, *“la protecció dels drets fonamentals pels tribunals ordinaris, fins i tot en el procediment urgent i preferent de l'article 41.1 de la Constitució, ha de substanciar-se en dues instàncies”*. En aquest sentit, el fonament constitucional d'un eventual dret al recurs d'apel·lació es recolzava doncs en *“la necessària garantia plena dels drets fonamentals”*. Indubtablement, aquesta decisió s'inscriu en un moviment comú als Estats europeus, amb la impulsio del Tribunal Europeu dels Drets Humans, de reconeixement del vessant processal dels drets substancials. Aquesta lectura de la Constitució és manifesta quan el Tribunal, en aquesta mateixa decisió del 2014, declara que *“la plena protecció jurisdiccional dels drets fonamentals de la persona i de les llibertats públiques, en sentit estricte –no de mers “drets i principis econòmics, socials i culturals” del capítol V del títol II de la Constitució– és una exigència constitucional que ha de ser garantida com una cosa essencial a aquests drets. No es tracta d'un element accidental, extern i prescindible. Sense la garantia jurisdiccional plena, la declaració d'un dret fonamental es convertiria en retòrica, flatus vocis o verbalisme”*. La processalització dels drets substancials és explícita.

L'any 2019, aquest raonament no podia reproduir-se de manera idèntica, ja que en aquella causa no es trobava en joc cap dret substancial establert a la Constitució de manera directa i explícita. Tancada doncs en una única al·legació de vulneració de l'article 10, la sentència 2019-32 i 33-RE no efectua una processalització dels drets substancials, sinó que més precisament realitza una substancialització dels drets processals. Aquesta es du a terme mitjançant una lectura de l'article 10 en combinació amb el principi d'igualtat de l'article 6 de la Constitució: *“En aquesta causa, la qüestió constitucional que aquest Tribunal ha de resoldre és la de saber si pel fet d'inadmetre a tràmit in limine litis el recurs d'apel·lació formulat respectivament pels recurrents, la Sala Penal ha vulnerat els drets materials reconeguts a l'article 10 de la Constitució relatius a l'equitat del procés, a l'accés al jutge, així com al dret al recurs, interpretats tots ells a la llum del principi d'igualtat, consagrat a l'article 6 de la Constitució”*. De fet, seguidament s'afirma de manera explícita que *“l'equitat, l'accés i el recurs són elements substancials del dret a la jurisdicció [...] Per consegüent, no existeix cap raó imperiosa que impedeixi a aquest Tribunal Constitucional*

aplicar mutatis mutandis, en aquest cas, la solució adoptada en la causa 2013-34-RE. Aquesta aproximació té, a fortiori, tot el seu sentit quan s'analitzen els fets d'aquesta causa prenent en consideració el principi d'igualtat, establert a l'article 6 de la Constitució".

La declaració de la vulneració de l'article 10 de la Constitució pel Tribunal Constitucional deriva, doncs, d'una interpretació, sota el resguard del principi d'igualtat, dels drets substancials que se'n deriven. El raonament recorda la lògica convencional i el caràcter no autònom de l'article 14 del Conveni europeu que reconeix el principi de no-discriminació. De fet, el Tribunal Europeu dels Drets Humans ja havia declarat que l'article 14 podia aparellar-se amb l'article 6 que conté el conjunt de les garanties fonamentals del procés¹⁹. En aquest sentit, si els articles 195 i 196 del Codi de procediment penal no vulneren, per si mateixos, l'article 10 de la Constitució, sí que esdevenen incompatibles amb aquest darrer quan la seva aplicació implica una ruptura de la igualtat o una desviació del principi d'equitat.

4. L'enquadrament de la llibertat d'expressió dels funcionaris del Servei de Policia

La sentència del 15 de març del 2019, recaiguda en la causa 2018-55-RE ha permès al Tribunal Constitucional precisar els contorns de la llibertat d'expressió quan aquesta és exercida per un funcionari del Servei de Policia. Els recursos d'empara per la vulneració del dret a la llibertat d'expressió no són freqüents, cosa que justifica la posada en relleu d'aquesta decisió, la qual, per primera vegada, confirma el deure de reserva imposat als funcionaris i, per tant, la seva situació singular en relació amb la llibertat d'expressió. En aquesta causa, una agent de policia havia publicat un article en què criticava la disminució de les remuneracions dels funcionaris amb uns termes que havien estat jutjats per la seva administració com a ofensius i contraris al respecte degut a les institucions. Va ser sancionada administrativament amb 15 dies de suspensió de funcions, amb pèrdua de les retribucions corresponents. Davant el Tribunal Constitucional, la recurrent al·legava la doble vulneració del dret a la jurisdicció i del dret a la llibertat d'expressió.

No obstant això, el Tribunal Constitucional va desenvolupar principalment la seva argumentació en relació amb el vessant del dret a la llibertat d'expressió, operant d'aquesta manera un control de constitucionalitat en virtut de l'article 12 de la Constitució que disposa que *"Es reconeixen les*

19 TEDH del 19 de febrer del 2013, Garcia Mateos c/ Espanya, núm. 38285/09.

llibertats d'expressió, de comunicació i d'informació. La llei regularà el dret de rèplica, el dret de rectificació i el secret professional. Queda prohibida la censura prèvia o qualsevol altre mitjà de control ideològic per part dels poders públics”.

En primer lloc, es recorda la posició singular dels funcionaris relativament a la llibertat d'expressió, efectivament, els agents de policia tenen un deure de reserva. El control dels límits de la llibertat d'expressió d'aquest cos professional singular exigeix per tant un exercici de ponderació que el Tribunal Constitucional du a terme seguint les etapes clàssiques del control de proporcionalitat, que també aplica el Tribunal Europeu dels Drets Humans. Aquest darrer ha recordat recentment en aquesta matèria que *“la protecció de l'article 10 del Conveni s'estén a l'esfera professional en general i als funcionaris en particular. Dit això, [el Tribunal Europeu] no oblida que els assalariats tenen un deure de lleialtat, de reserva i de discreció envers l'empresari. Això val en particular pels funcionaris a partir del moment en què la naturalesa mateixa de la funció pública exigeix dels seus membres una obligació de lleialtat i de reserva. Aquesta obligació pot ser més accentuada pels funcionaris i els treballadors de la funció pública que pels assalariats que treballen sota el règim del dret privat”*²⁰. De fet, el Tribunal Constitucional destaca que no només la sanció administrativa dictada contra la funcionària estava prevista per la llei, sinó que a més responia a una finalitat o a un interès legítim que representava la voluntat d'evitar *“que es desacrediti l'Administració que constitueix el servei públic, l'autoritat i el funcionament del qual han de ser preservats”*. Per consegüent, conclouia l'interès legítim *“d'un Estat democràtic de vetllar que els agents de policia actuïn de manera conforme als seus deures i responsabilitats”*.

Aquestes exigències acomplertes, el control de proporcionalitat, en sentit estricte, pot exercir-se en el marc singular del recurs d'empara en què el rol clàssic del Tribunal *“consisteix a determinar si els recurrents han estat privats o no d'una protecció efectiva, és a dir, si han estat situats o no en una indefensió material”*. Aquest principi de no substitució dels jutges ordinaris du el Tribunal Constitucional a examinar el raonament de la batlle i després el de la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia i, seguidament, el du a concloure que *“de l'examen de proporcionalitat efectuat pels jutges ordinaris se'n desprèn que es van tenir en compte tots els interessos en presència”*. De fet, els jutges ordinaris van tenir en compte, en la seva recerca d'un equilibri entre la llibertat d'expressió i la finalitat legítima

perseguida, el to emprat en l'article publicat i van considerar, en virtut dels estàndards convencionals, que aquesta publicació ultrapassava el camp de la simple crítica. Per acabar, si bé la participació a un debat d'interès general constitueix un element determinant en el control de convencionalitat, el Tribunal va precisar que el context polític particular en el moment de la publicació, és a dir la rebaixa dels salaris dels funcionaris, no permetia eximir el dret de reserva de l'agent de policia. Aquesta precisió permet al Tribunal Constitucional distingir implícitament, com el seu homòleg espanyol²¹, el camp de la llibertat d'expressió d'aquell del dret a comunicar informacions pel qual s'aplica un control de convencionalitat lleugerament redefinit.

21 Cf en particular Tribunal Constitucional del Regne d'Espanya, sentència 38/2017 del 24 d'abril del 2017 relativa a la llibertat d'expressió dels militars.

III

ESTUDIS

A. LA SEGURETAT JURÍDICA: CONFIANÇA LEGÍTIMA O PREVISIBILITAT

Rosa Maria Ferràndiz Esteve

Notària

En nom dels membres de la Cambra de Notaris felicito i agraeixo al senyor Rousseau per la iniciativa d'organitzar aquesta taula rodona dedicada a tractar de la Seguretat Jurídica en la que no podia faltar la Cambra de Notaris, ja que el Notariat constitueix un pilar fonamental de la mateixa.

Gràcies també als meus col·legues per confiar-me la representació de la Cambra de Notaris en aquesta taula rodona.

Vull manifestar que em sento molt honorada per poder compartir aquesta sessió amb personés del nivell personal, professional i jurídic com les que integren les dues taules previstes. Per tant, sense cap altra pretensió em limitaré a exposar el paper fonamental que juga el Notariat com a garant de la seguretat jurídica.

Com tots saben, la seguretat jurídica és un principi recollit a l'article 3 de la constitució. Però a més a més, la seguretat jurídica afecta a tots els altres principis previstos a la constitució, ja que té un caràcter transversal en el sentit de que la vulneració de qualsevol altre principi constitucional comporta automàticament la vulneració del de la Seguretat Jurídica.

I el fet de que estigui previst a la Constitució comporta l'obligació de l'Estat de garantir-la.

Doncs bé, l'Estat garanteix la seguretat jurídica a través dels Notaris, a través dels membres de la carrera judicial (Batlles, Fiscals i Magistrats), a través dels Saig i a través de la Policia. Tots els seus integrants depenem del mateix Ministeri, i tots som garants de la seguretat jurídica.

I perquè això sigui possible, l'Estat, a través de l'ordenament jurídic, reforça els membres de cadascun dels cossos esmentats amb una delegació del seu poder al seu favor, que es transforma en una autoritat específica en cada cas per a desenvolupar les garanties.

A Andorra aquesta delegació de funcions a favor dels Notaris es va instrumentar amb l'aprovació la Llei del Notariat, l'any 1996, que ha estat en vigor durant més de 20 anys, i que ara ha estat modernitzada i completada

per la llei 11/2017, del 25 de maig, del notariat, mantenint no obstant l'esperit de l'anterior llei, en les que es configura un Notariat que segueix el model del Notariat Llatí, caracteritzat per la delegació de poder i funcions que l'Estat fa favor del Notariat en ares de la seguretat jurídica.

Concretament, a l'article primer de la Llei del Notariat estableix:

A l'apartat primer “El notariat, que està integrat per tots els notaris del Principat d'Andorra, exerceix la fe pública en totes les relacions del dret privat que es vulguin establir o declarar sense la intervenció dels òrgans jurisdiccionals.

A l'apartat segon estableix que “Els notaris són (...) professionals del dret investits de funció pública que, (...), tenen AUTORITAT per donar fe dels contractes i els altres actes extrajudicials, conservar-los en protocols i expedir-ne còpies.

I a l'apartat tercer diu que “Els notaris, en la seva condició de fedataris públics, fixen amb exactitud en l'esfera dels fets el que veuen, escolten i perceben els seus sentits, i també fixen en l'esfera del dret l'autenticitat i la força probatòria de les declaracions de voluntat de les persones que atorguen l'instrument públic i que ells redacten d'acord amb aquesta Llei i la normativa aplicable restant.

A l'article segon de la Llei, s'estableix que el notari redacta l'instrument públic d'acord amb la voluntat comuna de les persones que l'atorguen, **interpretant i adequant aquesta voluntat comuna a l'ordenament jurídic vigent**, “assistint especialment les persones atorgants i compareixents que ho necessitin”, i més endavant estableix que el Notari assessora i aconsella gratuïtament les persones que volen atorgar un instrument públic sobre els mitjans jurídics més adequats per a l'assoliment de les finalitats lícites que pretenguin, tot fomentant les dimensions social i de garantia i protecció dels consumidors de la funció notarial.

Respecte a l'assessorament, cal dir que l'assessorament notarial és imparcial i gratuït en relació a les escriptures que es vagin a autoritzar. i que no exclou l'assessorament parcial d'un advocat, o l'assessorament fiscal o comptable especialitzat.

Dit tot això, resulta evident que l'Estat vol que els **documents notariais** gaudeixin i així és, d'unes potentíssimes presumpcions de legalitat, autenticitat i integritat que fan que els tercers puguin confiar plenament en ells. De fet els documents notariais són el suport sobre els que s'instrumenten càrregues, drets i obligacions. I aquestes presumpcions són possibles en

quant els seus autors tenen caràcter de funcionaris públics. **L'estat és el que actua a través dels notaris, i és per tant el poder públic** el que directament atribueix a la seva actuació aquests considerables efectes jurídics, que els diferencia de qualsevol altre jurista.

A més, les garanties de la Seguretat Jurídica que presta el notari són preventives, adreçades a evitar el seu trencament. En canvi els Batlles, Magistrats i Saigs presten una la garantia compensatòria o a posteriori, adreçada a reparar el dany produït.

Des de la perspectiva notarial, la seguretat jurídica es planteja sobre els conceptes de “**confiança legítima o la previsibilitat**” que és el títol d'aquesta ponència, i des d'aquesta perspectiva es pot definir la seguretat jurídica com la predictibilitat de les conseqüències jurídiques dels actes o les conductes, després de conèixer i entendre les normes que cal complir.

Aquesta és justament l'aportació que fa el notariat a la seguretat jurídica, fent una espècie de justícia preventiva, que garanteix que els negocis jurídics s'ajustin a la Llei. Tenir la certesa de les normes i preveure els seus efectes et permet viure tranquil. La Seguretat Jurídica es basa sobre els conceptes de confiança i predictibilitat.

L'any 1998 va accedir a la professió la primera promoció de notaris seleccionats segons els criteris de mèrit i capacitat. Els Notaris anteriors no tenien la qualificació de funcionaris públics en el sentit de desenvolupar tasques delegades per l'Estat. Eren escrivans i custodis dels protocols que autoritzaven.

Durant uns mesos va existir una certa inseguretat jurídica ja que els anteriors notaris no feien anotacions marginals, no existia l'arxiu general de disposicions de darrera voluntat, i malgrat això se'ns exigia certificar quin l'últim testament d'una persona difunta sobre la que s'hauria de basar tota la tramitació d'una herència-, no teníem índex dels protocols, no teníem una base fidedigna dels embargaments que vàrem crear els propis notaris sobre la base d'un llistat mecanografiat, i el llavors President de la Cambra de Notaris havia de respondre les consultes que plantejaven els batlles sobre la titularitat de bens i drets quins títols es trobaven dipositats a l'Arxiu General de Protocols.

Evidentment vam posar tots els mitjans al nostre abast per superar la situació comptant amb la col·laboració del Ministeri, però per si de cas tots els notaris vam contractar una assegurança de responsabilitat civil que actualment es obligatòria, malgrat que avui el Notariat funciona i presta el servei de garantia preventiva de la seguretat jurídica amb total normalitat.

Doncs tornant a la concepció dels notaris com a funcionaris públics prevista per la Llei, durant aquests darrers 20 anys l'Estat ha anat reforçant la figura del Notari com a garant de la Seguretat Jurídica, delegant en nosaltres una important càrrega de funcions, relacionada de l'abundant activitat legislativa desenvolupada, sobre la base de la concepció del Notari com delegat de la seva autoritat, especialment en matèria de recaptació, liquidació i informació fiscal, prevenció del frau o blanqueig de capitals i de col·laboració amb les administracions públiques.

Actualment les notaries som terminals administratives i informàtiques dels Ministeris de Finances i Economia, Batllia i darrerament els Saig. Els notaris a més vetllem per la seguretat de les transmissions immobiliàries i mobiliàries, controlem l'existència o no de càrregues i gravàmens, anotem els embargaments quan els bens embargats es troben en nostre protocol, recaptem i liquidem els impostos que graven les transmissions immobiliàries, ITP, IGI i PL. Recaptem les taxes de les societats que constituïm i les liquidem. Formalitzem els assentaments d'inscripció al Registre de societats de tots els actes mercantils que autoritzem a través d'una intranet i d'un sistema basat en la signatura digital. Comuniquem les transmissions immobiliàries efectuades a cada parròquia, formalitzem les altes i baixes d'inversió estrangera, i fins que van començar els Saig, teníem el control de tots els embargaments dictats per la Batllia.

Això ha convertit el Notari en una figura imprescindible per garantir la seguretat jurídica preventiva al Principat d'Andorra.

El Notariat ha respost a tots els reptes que se li han plantejat: ha adaptat les seves plantilles i programes informàtics als temps actuals, ha estat i és eficient, i presta un servei a l'Estat i als ciutadans a un cost més que raonable, en una societat amb permanents canvis legislatius que exigeixen una profunda especialització.

Respecte al cost, la remuneració dels notaris ha de cobrir aquestes despeses de funcionament, conservació de les oficines, retribució del personal, adequació tecnològica per col·laborar amb la l'administració, i la conservació del protocol ja que els notaris exerceixen en regim de lliure i lleial competència, **però la seva competència ho és en qualitat, no en preus** Per tant és necessari que els honoraris permetin al notari cobrir el cost del servei públic que presta. Pots triar el notari que vulguis i aquest t'ha d'assessorar imparcialment, i prestar-te el servei notarial que li demanis.

En pocs anys es tornarà celebrar una nova convocatòria per a proveir noves places de Notaris ja que la llei contempla la jubilació dels notaris a partir

dels 65 anys. Les noves promocions es trobaran una Andorra molt diferent a la que ens vam trobar nosaltres. Els nous notaris hauran d'afrontar altres reptes però la seguretat jurídica la tindran garantida.

Un d'aquests reptes serà cercar amb l'Estat el lloc on dipositar els protocols notariais, que no oblidem que són de propietat de l'Estat, i potser caldrà implantar noves tecnologies d'arxiu segurs en altres tipus de suport que no siguin el paper.

Per finalitzar vull reiterar el meu agraïment al sr. Rousseau per organitzar aquest taula rodona, ja que crec que és necessari i convenient potenciar la relació entre tots els professionals que exercim funcions delegades de l'Estat per garantir la seguretat jurídica, a fi de millorar la nostra col·laboració i prestar millor aquest servei.

Per últim exposaré breument la diferència entre el sistema del Notariat Llatí i l'Anglosaxó des de la perspectiva de la seguretat jurídica.

En el **model anglosaxó** en el que no existeix justícia preventiva. Existeix una figura que anomenen notari: el public notary, que únicament legitima les signatures dels atorgants i dels seus advocats. A diferència del notariat llatí, representat pels països que integren la UINL, el notari anglosaxó no té control sobre el contingut del document, ni exerceix una funció d'assessorament ni d'interpretació, ni hi ha judici de capacitat ni legitimació, ni col·laboració amb les administracions públiques, ni control del possible blanqueig de capitals o finançament del terrorisme.

En aquest sistema **L'ESTAT RENUNCIA AL CONTROL PREVI**. Com a complement es dissenya una assegurança de títols.

El sistema anglosaxó indemnitza, no garanteix. No proporciona tranquil·litat ni certesa. Tan sols assegura l'aspecte econòmic mitjançant el pagament d'una prima anual d'una assegurança.

L'antiformalisme anglosaxó semblaria més adaptat a l'evolució econòmica del segle XXI, on tot ha d'anar més ràpid, suprimint barreres prèvies en ares de la llibertat i agilitat més absoluta, al ritme del **liberalisme** entès no com a llibertat, sinó com absència de regles, i que prescindeix de controls previs de persones o entitats imposats per l'estat. En cas de desacord posterior els interessats acudirán al tribunals de justícia.

Però l'exercici de la llibertat requereix justament l'establiment de regles, perquè la llibertat d'un acaba on comença la llibertat de l'altre.

B. SEGURETAT JURÍDICA I DEFENSA JUDICIAL

Joan Miquel Rascagneres Llagostera

Advocat

1. Les tasques pròpies d'un despatx d'advocats tenen dues vessants força diferenciades. En primer lloc, actuen en un àmbit que podem qualificar de tradicional, en el sentit etimològic de la paraula, o sigui la defensa i representació dels justiciables davant dels tribunals. L'altre, més recent i que gaudeix avui dia d'una preeminència innegable, és l'assessorament, especialment en el que es defineix genèricament com el dret dels negocis, en la finalitat essencial d'intentar evitar un futur contenciós. No hi ha cap dubte que el principi de seguretat jurídica apareix consubstancial i íntimament lligat a la tasca d'assessorament. Sense seguretat jurídica, apareix il·lusori proveir un consell que permeti evitar un litigi posterior.

En el marc de la defensa judicial, aquest principi té una connotació força diferent. En efecte, si el respecte del principi de seguretat jurídica havia d'incloure que, en una situació litigiosa donada, només s'aplica una sola i única resposta jurisdiccional, aleshores el debat judicial no tindria cap més sentit. Els advocats defensors saben i no poden obviar que el dret és flexible, atès que s'aplica a situacions particulars i humanes, que poden diferir profundament, encara que la mateixa regla de dret els hi sigui aplicable. L'obligació del defensor judicial és aleshores articular i incloure en els seus raonaments jurídics impregnats pel principi de seguretat jurídica i doncs de la jurisprudència establerta, aquestes particularitats, sense oblidar, no obstant això, que la dita jurisprudència és evolutiva i que pot diferir segons els sistemes judicials. Si no era així, advocats i jutges es podrien substituir per uns robots dotats d'intel·ligència artificial que es limitarien a tractar i a aplicar mecànicament la regla de dret, sense mai analitzar i valorar el context que impregna cada procediment. Ara bé, no tots comparteixen aquesta opinió i així ens ho demostra el recent exemple d'Estònia que està treballant en un projecte d'intel·ligència artificial, en el qual els jutges es veurien substituïts per uns ordinadors pels procediments de quantia inferior a 7.000.- euros. La premissa d'aquesta experiència és la invariabilitat del dret i doncs la consagració suprema del principi de seguretat jurídica. Més a prop, podem observar i, a vegades, lamentar un comportament similar, en relació amb els delictes de conducció en un estat d'embriaguesa. Quantes vegades haurem sentit a dir que la tasca del tribunal es resumeix a aplicar mecànicament

unes penes, en mèrits d'un barem que es podria resumir, com segueix: un gram, un any de suspensió de permís, dos grams, dos anys i tres grams, tres anys. Si mai actuava així, el jutge es despullaria del seu imperi i de la seva raó de ser, o sigui la difícil tasca de valorar uns fets, a la llum de la personalitat del seu autor, així com a la llum d'un context múltiple, que inclou, entre altres, els valors que la societat considera com a legítims en un moment donat. Jutjar no consistirà mai en una aplicació automàtica de la regla de dret, atès que es jutja una persona i no uns fets i, consegüentment, encara que les situacions siguin similars en dret, és obligat tenir en compte les diverses circumstàncies, personals, familiars o altres, que venen a matissar, de certa manera, l'aplicació inflexible del principi de seguretat jurídica.

2. Així, alguns autors han pogut defensar la tesi, segons la qual era més adequat considerar que aquest principi hauria de ser substituït pel de confiança legítima, concepte desenvolupat per diferents autors alemanys i que queda analitzat en el llibre del Magistrat i Professor belga Jérémie VAN MEER-BEECK, *De la Certitude à la Confiance*, relatiu a l'aplicació del principi de seguretat jurídica dins la jurisprudència de la Cort de Justícia de la Unió Europea. A més de les circumstàncies abans esmentades, aquest autor es refereix igualment a les anàlisis de Umberto ECO sobre les diferències d'interpretació que comporta un text escrit. Aquest il·lustre Professor italià ha evidenciat que coexisteixen tres intencions interpretatives, teoria que el Professor VAN MEERBEECK transposa al dret. La primera d'aquesta intenció es refereix a la de l'autor, en el nostre cas el legislador, que pot diferir de la interpretació del lector, en el nostre cas l'advocat preparant la seva argumentació, i finalment de la intenció i interpretació de qui haurà d'aplicar la regla de dret, o sigui la jurisdicció. Aquest anàlisi correspon, sense cap mena de dubte, a la realitat que ha d'afrontar l'advocat defensor en un procediment judicial. I té doncs l'obligació d'intentar definir, entendre i preveure aquestes tres intencions interpretatives, que no són sempre coincidents, que afecten de ple la requerida seguretat jurídica i que, per tant, evidencien la dificultat de la seva tasca.

3. A tall d'exemple, pel que afecta a Andorra, podem esmentar la interpretació que la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia va donar a la Llei d'ordenament territorial, més específicament en relació a la definició finalment restrictiva de la noció de sòl consolidat. Interpretació que s'aparta de la intenció primogènita del legislador, però també de l'anàlisi que compartiria la majoria dels comentaristes d'aquesta norma. Ara bé, com en tota elaboració de jurisprudència, no podem obviar el paper rellevant dels advocats defensors en aquesta tasca. En efecte, força sovint, la interpretació

articulada per un tribunal troba el seu fonament en els arguments de defensa exposats per les parts litigants. Per tant, l'advocat que no faria prova de creativitat, i acordaria un valor absolut al principi de seguretat jurídica, no gosant avançar unes interpretacions noves o diferents de les ja establertes, mancaria al seu deure, més essencial. Així s'evidencia la inherent incertesa del dret, tot i la preeminència del principi de seguretat jurídica o, més ben dit, de confiança legítima, que davalla de la flexibilitat del dret.

4. No obstant això, aquesta llibertat d'interpretació no pot ser indiscriminada i ha doncs de tenir un límit, sota pena de caure en una inseguretat censurable. En el cas d'Andorra, aquest ha estat fixat pel Tribunal Constitucional, que ha reconegut una preeminència legal al principi de seguretat jurídica, inclòs a l'article 3.2 de la Constitució. No podem obviar que era imprescindible determinar aquest límit, atès la particularitat de l'ordenament jurídic andorrà, que el mateix Tribunal Constitucional ha recordat en la Sentència 96-3-RE. En aquesta, es determina l'obligació ineludible d'interpretar la norma de dret a la llum de la Constitució, atès, entre altres motius, l'eventual contradicció que pot sorgir en l'aplicació d'aquella norma. En efecte, l'ordenament jurídic andorrà es caracteritza per la coexistència de normes jurídiques post i preconstitucionals, que poden ser contradictòries entre elles. Era doncs imprescindible, i així ho ha fet el Tribunal Constitucional, recordar la imperiositat del respecte de principi de seguretat jurídica, entès com, *"l'objectiu de l'estat de dret des de la mateixa supremacia normativa de la Constitució"*. En la seva Sentència 2007-3 i 6-RE, el Tribunal dictamina la plena validesa del concepte de seguretat jurídica, tot i aclarint que considerat aïlladament, i atès que no conté cap dret fonamental, no pot ser el fonament d'un recurs d'empara. I, en la Sentència 2012-8-RE, el mateix Tribunal ha anat precisant l'abast que cal donar a aquest principi i doncs en quin grau pot afectar les decisions dictades pels tribunals ordinaris. Així, diu literalment: *"el principi de seguretat jurídica imposa que els Tribunals no modifiquen, sense motiu seriós, la seva jurisprudència. Per conseqüent, un canvi ha de motivar-se especialment, ja que desbarata les anticipacions de les parts en el procediment. Aquest punt està ben establert en la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans. Així doncs, l'absència de qualsevol motivació en la Sentència del Tribunal Superior de Justícia sobre les raons del capgirament de la seva jurisprudència en relació amb la responsabilitat solidària del propietari real i del propietari administratiu dels comerços vulnera el contingut de l'article 10 de la Constitució."*

5. És en aquest marc, flexible per natura, que l'advocat ha de tenir en compte, en el moment d'articular els seus arguments de defensa davant

dels tribunals. No pot obviar el principi de seguretat jurídica, tal com s'ha definit abans, però no es veu impedit a impulsar, si escau, un canvi de jurisprudència. Ara bé, ha de considerar que un canvi sense cap motivació degudament fonamentada vindria a vulnerar el contingut de l'article 10 de la Constitució, la qual cosa l'obliga conseqüentment a enfortir el seu raonament jurídic. Val a dir que aquesta forma d'actuar, tant dels advocats com dels tribunals, es situa en la línia definida pel nostre Tribunal Constitucional, per la Cort de Justícia de la Unió Europea, de la qual les decisions tindran efecte a Andorra d'aquí a uns anys, o així ho podem suposar, i pel Tribunal Europeu dels Drets Humans, que ja té una incidència certa en el nostre ordenament jurídic.

6. L'aplicació d'aquest principi comporta nombroses dificultats a Andorra, atès la particularitat del seu ordenament jurídic. La coexistència de normes pre i post constitucionals n'és una de les causes. Però també l'absència de normativa legal escrita en molts àmbits del dret. Així, encara no disposem d'un Codi Civil, salvat pel dret de successions i properament pel dret de família. Tampoc, al dia d'avui, ens podem emparar en un Codi de Procediment Civil, el qual entrarà en vigor d'aquí a uns mesos. Aquesta indefinició normativa ha donat un pes preponderant a la jurisprudència dels tribunals, ordinaris i del Tribunal Constitucional, raó per la qual l'observació d'aquest Tribunal, respecte als canvis de jurisprudència, és particularment assenyalada. I, no fa falta recordar que, en els últims anys, hem assistit a una evolució de la jurisprudència dels tribunals ordinaris, en diferents àmbits. Però aquesta evolució, s'ha de reconèixer, ha estat prudent, prudència motivada per la preocupació objectiva de respecte i compliment del principi de seguretat jurídica. Un dels exemples el més paradigmàtic ve constituït per la jurisprudència relativa a les obligacions imposades a les entitats financeres, en el marc de les relacions amb els seus clients. La Sala Civil del Tribunal Superior ha anat construint, pas a pas, una jurisprudència que divergeix força de les decisions anteriors dictades uns anys enrere. S'ha anat imposant a les entitats, sobre el fonament de la Llei de protecció del consumidor del 1985, unes obligacions que davallen de la filosofia protectora de les normatives europees que, no eren, en aquell moment, d'aplicació a Andorra. I això és degut, almenys en part, a les argumentacions articulades pels advocats defensors, que van donar peu a aquesta creativitat jurisprudencial. Així s'ha restablert l'equilibri que ha d'imperar les relacions entre entitats i clients, equilibri que, fins fa uns anys, no era doncs del tot respectat. Aquesta construcció jurisprudencial caracteritza la diferència que s'estableix entre el respecte del principi de seguretat jurídica i el de confiança legítima.

Cal afegir que el Tribunal Constitucional ha vingut a ratificar aquesta evolució jurisprudencial, considerant que respectava els principis informats en la seva Sentència 2012-1-RE.

D'aquesta forma, s'ha obtingut també acordar preeminència a un dels principis essencials determinats pel Tribunal Europeu dels Drets Humans, i que participa del concepte de seguretat jurídica, o sigui la previsibilitat de la norma, encara que es tracti d'una norma jurisprudencial. Aquesta previsibilitat és un dels elements constitutius del principi de seguretat jurídica i un dels exemples el més exclamatiu, es troba en el marc de la defensa penal. És suficient a aquest efecte citar la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans sobre els mètodes d'investigació policial o judicial, entre les quals es destaca les escoltes telefòniques, per adonar-se que la dita jurisdicció ha censurat, repetides vegades, unes actuacions judicials que menyspreaven del tot aquesta obligatòria previsibilitat. A aquest efecte, ens podem remetre a l'article, "*La protecció del secret de les comunicacions*" publicat en "*Aspectes de la jurisprudència andorrana*", "*Balanç de vint anys de Constitució*", sota la coordinació del Magistrat Pere PASTOR VILANOVA, així com a la recent Sentència d'aquest Tribunal Constitucional del 15 de març del 2019, sota la referència 2018-63-RE, mitjançant la qual es censura la integració d'unes escoltes telefòniques efectuades a petició d'un tribunal espanyol en un procediment penal andorrà. Aquest exemple confirma que, tal com ho va dir el Consell d'Estat francès, en una decisió del 23 de juliol del 2014, el que es garanteix és la predictibilitat de la llei, però no la de la jurisprudència dels tribunals. Aquesta decisió venia a confirmar un precedent jurisprudència d'aquesta alta jurisdicció administrativa, la Sentència Gardedieu, fixant que sempre existeix un alea jurisprudencial, el qual impedeix actuar en responsabilitat contra l'Estat, del fet d'una interpretació jurisprudencial que s'apartaria dels precedents coneguts.

7. En conclusió, si bé no es pot negar que la tasca d'advocat defensor es troba certament emmarcada en l'aplicació del principi de seguretat jurídica, el cert és que la interpretació estricta d'aquesta limitació tindria per efecte privar al mateix defensor de la creativitat jurídica que pot i ha d'articular en el marc de la defensa dels interessos que li són confiats. Per tant, podria semblar més convenient referir-se al principi de confiança legítima, més que el de seguretat jurídica, salvat que es pugui donar amb aquest concepte una definició flexible, tal com ho és el dret.

Podem afegir a les particularitats anteriorment citades, que la coexistència a Andorra de diferents Batllies, independents unes de les altres, pot comportar interpretacions diferents, i inclús contradictòries, en les seves respectives

decisions. Certament, el Tribunal Superior de Justícia ve a unificar la jurisprudència i a acordar doncs la preeminència reconeguda pel Tribunal Constitucional al principi de seguretat jurídica. Tot i això, alguns membres de la família judicial defensen una doctrina favorable a la creació d'un Tribunal de Cassació, que tindria a càrrec seu la unificació del dret. Així, es reforçaria la preeminència del principi de seguretat jurídica que certament fluiria de les decisions d'aquesta nova jurisdicció. Ara bé, les opinions d'altres juristes divergeixen en relació a aquest debat, atès que consideren que l'actual Tribunal Superior de Justícia ja compleix amb aquesta tasca. Conseqüentment, la creació d'un Tribunal de Cassació no apareixeria imprescindible. Per cert, aquest debat no és l'objecte del present article que tenia com a únic objectiu intentar exposar, amb la màxima claredat possible, la dificultat de la tasca de l'advocat actuant en l'àmbit de la defensa judicial però també la col·laboració que ha i pot aportar a una deguda administració de l'obra de justícia.

C. EL PRINCIPI DE LA SEGURETAT JURÍDICA EN LA JURISPRUDÈNCIA ANDORRANA

Bernard Plagnet

Magistrat del Tribunal Superior de Justícia

Capítol I: L'emergència del principi de seguretat jurídica

Secció 1: Els orígens

1) La doctrina alemanya

La seguretat jurídica es considera, per la doctrina i la jurisprudència, com un principi de dret des de després de la segona guerra mundial. Es tracta d'un dret que els individus poden reivindicar en aplicació de l'article 20 de la Llei Fonamental de Bonn de 1949:

Als termes d'aquest article:

“...les jurisdiccions estan obligades de respectar la llei i el dret”

2) El dret europeu

a) La jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans:

El principi de la seguretat jurídica és consagrat per la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans:

« 33. Selon la jurisprudence constante de la Cour, une distinction se révèle discriminatoire si elle “manque de justification objective et raisonnable”, c'est-à-dire si elle ne poursuit pas un “but légitime” ou si fait défaut un “rapport raisonnable de proportionnalité entre les moyens employés et le but visé” (cf. notamment l'arrêt précité du 23 juillet 1968, p. 34, par. 10).

58.....Eu égard à cet ensemble de circonstances, **le principe de sécurité juridique, nécessairement inhérent au droit de la Convention comme au droit communautaire**, dispense l'État belge de remettre en cause des actes ou situations juridiques antérieurs au prononcé du présent arrêt. Certains États contractants dotés d'une cour constitutionnelle connaissent d'ailleurs une solution analogue: leur droit public interne limite l'effet rétroactif des décisions de cette cour portant annulation d'une loi »¹

1 AFFAIRE MARCKX c. Belgique : Requête no 6833/74

El Tribunal ha aplicat el principi, per exemple, en el cas d'una detenció provisional prevista pel dret penal de Polònia:

“qu'un acte d'accusation avait été déposé dans l'intervalle. Cette pratique ne se fondait sur aucune disposition législative ou jurisprudence spécifique, mais résultait du fait que le droit pénal polonais ne prévoyait alors aucune règle précise pour régir la situation d'un détenu pendant la procédure judiciaire, après l'expiration de la période d'incarcération fixée dans la dernière ordonnance de mise en détention rendue au stade de l'enquête. Dès lors, la législation pénale pertinente ne satisfaisait **pas au critère de « prévisibilité »**”²

b) La jurisprudència del Tribunal de Luxemburg

Segons aquesta jurisprudència, el principi de seguretat jurídica és un dels principis generals de la Unió Europea

“que, d'une manière plus générale, il serait contraire au principe général de la sécurité juridique — règle de droit à respecter dans l'application du traité ...”³

Però aquest principi s'ha de combinar amb el principi de legalitat. A més, s'han de conciliar, en cada cas, l'interès públic i els interessos privats:

“que cette allégation méconnaît que le principe du respect de la sécurité juridique, tout important qu'il soit, ne saurait s'appliquer de façon absolue, mais que son application doit être combinée avec celle du principe de la légalité; que la question de savoir lequel de ces principes doit l'emporter dans chaque cas d'espèce dépend de la confrontation de l'intérêt public avec les intérêts privés en cause, à savoir :

— d'une part l'intérêt des bénéficiaires et notamment le fait qu'ils pouvaient présumer de bonne foi qu'ils ne devaient pas payer de contributions sur les ferrailles en question, et gérer leurs affaires en se fiant à la stabilité de cette situation;

— d'autre part l'intérêt de la Communauté qui est de faire fonctionner d'une manière régulière le mécanisme de péréquation, fondé sur la solidarité de toutes les entreprises consommatrices de ferraille....”⁴

2 CEDH BARANOWSKI c. POLOGNE (Requête 28358/95) ; PREMIÈRE SECTION ; ARRÊT DU 28 MARS 2000 Recueil CEDH 2000 III, p. 241

3 CJCE 6 avril 1962, affaire 13-61, Recueil 1962, p. 97

4 CJCE 22 mars 1961, aff. C-42/59

Secció 2: L'aparició del principi de la seguretat jurídica en els països veïns del Principat d'Andorra

1) La Constitució espanyola

L'article 9-3 de la Constitució estableix:

“La Constitución garantiza el principio de legalidad, la jerarquía normativa, la publicidad de las normas, la irretroactividad de las disposiciones sancionadoras no favorables o restrictivas de derechos individuales, la seguridad jurídica, la responsabilidad y la interdicción de la arbitrariedad de los poderes públicos”

2) La jurisprudència francesa

a) Jurisprudència constitucional

El Consell constitucional no menciona expressament el principi de seguretat jurídica en les seves sentències, però, mitjançant l'article 16 de la Declaració dels Drets Humans i del Ciutadà de 1789, aquest principi és integrat en el “bloc de constitucionalitat” que els textos han de respectar.

L'article 16 disposa:

« Toute société dans laquelle la garantie des droits n'est pas assurée, ni la séparation des pouvoirs déterminée, n'a point de Constitution »

Alguns exemples d'aplicació d'aquest text:

-« 3. Considérant qu'aux termes de l'article 16 de la Déclaration de 1789 :
« Toute société dans laquelle la garantie des droits n'est pas assurée, ni la séparation des pouvoirs déterminée, n'a point de Constitution » ;

-« 3. Considérant qu'aux termes de l'article 16 de la Déclaration de 1789 :
« Toute société dans laquelle la garantie des droits n'est pas assurée, ni la séparation des pouvoirs déterminée, n'a point de Constitution » ;

4. Considérant, en conséquence, que, si le législateur peut modifier rétroactivement une règle de droit ou valider un acte administratif ou de droit privé, c'est à la condition de poursuivre un but d'intérêt général suffisant et de respecter tant les décisions de justice ayant force de chose jugée que le principe de non-rétroactivité des peines et des sanctions ; qu'en outre, l'acte modifié ou validé ne doit méconnaître aucune règle, ni aucun principe de valeur constitutionnelle, sauf à ce que le but d'intérêt général visé soit

lui-même de valeur constitutionnelle ; qu'enfin, la portée de la modification ou de la validation doit être strictement définie »⁵

- « Le requérant reproche aux dispositions contestées de ne pas enfermer dans un délai de prescription l'action disciplinaire susceptible d'être engagée à l'encontre d'un avocat. Il en résulterait une rupture d'égalité inconstitutionnelle avec les autres professions judiciaires ou juridiques réglementées pour lesquelles la loi prévoit un tel délai. Le requérant fait en outre valoir, avec l'intervenant, que cette absence de tout délai de prescription en matière disciplinaire porterait également atteinte aux droits de la défense ainsi qu'à la sécurité juridique et au droit à la sûreté...

Il résulte de tout ce qui précède que le premier alinéa de l'article 23 de la loi du 31 décembre 1971, qui ne méconnaît pas non plus les autres exigences constitutionnelles découlant de l'article 16 de la Déclaration de 1789 ou le droit à la sûreté, ni aucun autre droit ou liberté que la Constitution garantit, est conforme à la Constitution. »⁶

-« Les requérants contestent également au regard de la garantie des droits et de la « sécurité juridique » le premier alinéa de l'article 964 en raison de son imprécision, celui-ci n'indiquant pas si les immeubles par destination sont inclus dans l'assiette de l'impôt sur la fortune immobilière...

En deuxième lieu, aux termes de l'article 16 de la Déclaration de 1789 : « Toute société dans laquelle la garantie des droits n'est pas assurée, ni la séparation des pouvoirs déterminée, n'a point de Constitution ». Il est à tout moment loisible au législateur, statuant dans le domaine de sa compétence, de modifier des textes antérieurs ou d'abroger ceux-ci en leur substituant, le cas échéant, d'autres dispositions. Ce faisant, il ne saurait toutefois priver de garanties légales des exigences constitutionnelles. En particulier, il ne saurait, sans motif d'intérêt général suffisant, ni porter atteinte aux situations légalement acquises, ni remettre en cause les effets qui peuvent légitimement être attendus de telles situations.

En troisième lieu, l'objectif de valeur constitutionnelle d'accessibilité et d'intelligibilité de la loi, qui découle des articles 4, 5, 6 et 16 de la Déclaration de 1789, impose au législateur d'adopter des dispositions suffisamment précises et des formules non équivoques. »⁷

5 Cons.const. 14 octobre 2010, n° 2010-53 QPC, Sté Plombinoise de Casino

6 Décision n° 2018-738 QPC du 11 octobre 2018, M. Pascal D. [Absence de prescription des poursuites disciplinaires contre les avocats]

7 Décision n° 2017-758 DC du 28 décembre 2017, Loi de finances pour 2018

b) Jurisprudència administrativa

El Consell d'Estat ha consagrat el principi de seguretat jurídica en el cas d'un reglament que modificava la situació jurídica dels membres d'una professió en considerar que havia de preveure mesures transitòries:

« Considérant qu'indépendamment du respect de cette exigence, il incombe à l'autorité investie du pouvoir réglementaire d'édicter, **pour des motifs de sécurité juridique**, les mesures transitoires qu'implique, s'il y a lieu, une réglementation nouvelle ; »⁸

El Consell d'Estat ha confirmat aquesta jurisprudència:

« qu'en jugeant que le principe de sécurité juridique ne pouvait être utilement invoqué en vue de faire échec à l'application de dispositions du CGI, dès lors que celles-ci n'ont pas pour finalité la mise en œuvre du droit communautaire, alors que ce principe est reconnu tant en droit interne que par l'ordre juridique communautaire, la cour a commis une erreur de droit ; que son arrêt doit, par suite, être annulé ; »⁹

Cependant, le Conseil d'Etat estime que » le principe de sécurité juridique n'est pas au nombre des droits et libertés garantis par la Constitution au sens de son article 61-1 »¹⁰

Secció 3: La Constitució andorrana

L'article 3 de la Constitució disposa:

“2. La Constitució garanteix els principis de legalitat, de jerarquia, de publicitat de les normes jurídiques, de no retroactivitat de les disposicions restrictives de drets individuals o que comportin un efecte o estableixin una sanció desfavorables, de seguretat jurídica, de responsabilitat dels poders públics i d'interdicció de tota arbitriarietat”

8 CE 24 mars 2006, Assemblée du contentieux sur le rapport de la 6ème sous-section, N° 288460, 288465, 288474, 288485

9 CE 30 mars 2011 n° 315066, 3e s.-s., Mezelle

10 CE 17 décembre 2010, 343800

Capítol II: La concreció del principi de seguretat jurídica

Secció 1: El contingut del principi

1) El principi de seguretat jurídica és un mecanisme que contribueix al bon funcionament i a l'efectivitat de l'ordre jurídic

El principi de la seguretat jurídica garanteix l'estabilitat, la predicibilitat, la claredat i l'accessibilitat del dret.

Les dues primeres garanties es refereixen a la “dimensió temporal” del principi, i les dues últimes corresponen a la “dimensió intemporal o qualitativa”

2) Els vincles entre les principis de seguretat jurídica i de confiança legítima

A) Aspectes doctrinals

Segons la doctrina alemanya, el principi de la seguretat jurídica es compon de dos conceptes, el primer subjectiu i l'altre objectiu:

El principi de la confiança legítima es refereix a l'interès de la persona concernida per la fiabilitat de l'estat del dret, i per tant al dret subjectiu d'aquest individu a la estabilitat de la seva situació jurídica.

La seguretat jurídica es refereix a un dret objectiu, que és l'interès de tothom a l'estabilitat de l'ordre jurídic, a la pau jurídica, a la claredat i a la transparència de les situacions jurídiques.

El principi de proporcionalitat realitza l'equilibri de les situacions jurídiques quan dues parts del principi de la seguretat jurídica són antagonistes.

B) La jurisprudència

a) La jurisprudència europea

El TJUE s'ha pronunciat sobre la reducció de l'import de les ajudes acordades a Anglaterra pel Fons Social Europeu (FSE).

El Tribunal ha estimat el recurs d'Anglaterra en aplicació del principi de la confiança legítima.

« 24 La Commission affirme, en outre, que les États membres ne peuvent en aucun cas escompter recevoir, de la part du FSE, une somme fixe correspondant à leur demande, étant donné que des réductions, en fonction des crédits disponibles, sont toujours possibles, voire probables.

25 Ce raisonnement ne saurait être retenu. En effet, la circonstance invoquée par la Commission ne fait pas obstacle à l'hypothèse d'une confiance légitime, étant donné que celle-ci peut porter sur l'obtention du montant demandé, réduit seulement dans le cadre des orientations émises par la Commission au début de l'exercice, en fonction des crédits disponibles, alors que, selon la pratique suivie par la Commission en l'occurrence, le Royaume-Uni n'obtiendrait qu'un montant réduit au prorata des heures effectivement ouvrées, et réduit, le cas échéant, une seconde fois en fonction des crédits disponibles.

26 Dès lors, force est de constater que le Royaume-Uni pouvait légitimement placer sa confiance en ce que la pratique de la Commission ne soit pas changée en cours d'exercice avec effet pour ce même exercice.

27 La décision attaquée ayant méconnu cette confiance légitime, elle doit être annulée sans qu'il soit nécessaire d'examiner les autres moyens soulevés par le Royaume-Uni ».¹¹

b) La jurisprudència del Tribunal Constitucional Espanyol

El Tribunal constitucional espanyol es refereix igualment al principi de la confiança legítima i el distingeix del principi de la seguretat jurídica:

“la confiança del ciutadà és la principal derivació del principi de seguretat jurídica i per conseqüent un valor susceptible de protecció atès que la seguretat jurídica està protegida”¹²

c) La jurisprudència administrativa francesa

El Consell d'Estat distingeix igualment la seguretat jurídica i la confiança legítima.

« Considérant que le principe de confiance légitime, qui fait partie des principes généraux du droit communautaire, ne trouve à s'appliquer dans l'ordre juridique national que dans le cas où la situation juridique dont a à connaître le juge administratif français est régie par le droit communautaire...

Considérant qu'indépendamment du respect de cette exigence, il incombe à l'autorité investie du pouvoir réglementaire d'édicter, pour des motifs de sécurité juridique, les mesures transitoires qu'implique, s'il y a lieu, une réglementation nouvelle ; qu'il en va ainsi en particulier lorsque les règles

11 ARRÊT DE LA COUR 1er octobre 1987, affaire 84/85, Recueil 1987, p. 3765 ; v. aussi ci-dessus, note 4, l'arrêt de la CJUE du 22 mars 1961

12 TC 65/1987, 23 mai 1987

nouvelles sont susceptibles de porter une atteinte excessive à des situations contractuelles en cours qui ont été légalement nouées »¹³

Secció 2: Les aplicacions concretes en la jurisprudència andorrana

TC: Tribunal Constitucional

TSSA: Tribunal Superior, Sala Administrativa

TSSP: Tribunal Superior, Sala Penal

1) Principi de confiança legítima

A) Una apreciació cas per cas en funció de l'interès general

L'apreciació de la confiança legítima es fa cas per cas, tenint en compte les necessitats de l'interès general, per exemple:

Per una liquidació de tributs:

“En aquestes circumstàncies, s’ha de confirmar el criteri de la sentència apel·lada, ja que la fermesa de la liquidació tributària impedeix posar en qüestió els seus efectes per la via de la responsabilitat administrativa.”¹⁴

- Per la preparació d'un projecte de Pla d'Ordenació i Urbanisme d'una parròquia

“Sobre la vulneració del principi de confiança.

“Resulta de la jurisprudència d'aquesta Sala que aquesta resolució és un simple acte preparatori i, per consegüent, no pot crear drets adquirits (Sentència 30/2010 del 10 de maig de 2010)”¹⁵

- Per l'apreciació de la legalitat dels projectes d'interès nacional: conciliació entre els interessos privats i l'interès públic

- construcció d'una plataforma esquiable¹⁶

- obres a les carreteres

13 CE 24 mars 2006, Assemblée du contentieux sur le rapport de la 6ème sous-section, N° 288460, 288465, 288474, 288485

14 Sentència TSSA, 3/2019 del 24 de gener del 2019

15 Sentència TSSA, 112 /2018 del 19 de desembre del 2018

16 Sentència TSSA, 96/2018 del 19 d'octubre del 2018

“Com a punt de partida per a resoldre la qüestió debatuda, convé recordar l’ampli marge d’apreciació de què disposa l’Administració a l’hora de definir el sistema viari, que només pot ser revisat en via judicial en cas de què s’hagi produït una patent arbitrarietat”.¹⁷

- denegació de l’autorització sol·licitada per a realitzar una inversió estrangera, “Per tot això, s’ha de concloure que l’Administració demandada ha actuat dins del marge d’apreciació que li atorguen les disposicions vigents, i que la resolució denegatòria s’ha adoptat en base als criteris que recull l’article 1.5 de la Llei 2/2008, ja que s’ha basat en l’informe negatiu emès per la Unitat d’Intel·ligència Financera i no resulta arbitrària ni ha incorregut en error manifest, atès el conjunt de circumstàncies que concorren en aquest cas”¹⁸

- El dret de propietat no pot prevaldre sobre els motius d’interès general (mesures transitòries abans l’adopció dels POUP)

“Arribats a aquest punt, cal analitzar en quina mesura una previsió legal d’aquesta naturalesa afecta el dret constitucional dels ciutadans a la propietat privada, que la part apel·lant consideraria vulnerat en la mesura que impediria fer efectiu una de les seves manifestacions, com l’és la de construir d’acord amb la legalitat urbanística vigent, i que resultaria bloquejat indefinidament per la disposició legal comentada.

Quan l’article 27 de la Constitució reconeix el dret a la propietat privada ho fa modulant-lo amb les limitacions derivades de la funció social de la propietat i una de les més importants és la del seu exercici d’acord amb l’interès públic urbanístic, que imposa als poders públics la necessitat de vetllar per que no es consagrin situacions irreversibles en el territori que facin difícil, quan no impossible, materialitzar les previsions dels instruments de planejament en estudi.”¹⁹

B) El principi de confiança legítima es pot aplicar a favor del ciutadà

“Arribats a aquest punt, la tensió entre la institució de la caducitat dels terminis per interposar recursos i el **principi de confiança legítima generada per actes propis**, singulars i explícits del Comú s’ha d’inclinar en favor del dret a obtenir del Comú una resposta fonamentada, ja sigui sobre si s’ha

17 Sentència 52/2011 del 15 de setembre del 2011

18 Sentència TSSA 14/2011 del 4 de març del 2011

19 Sentència TSSA, 28/2007 del 19 d’abril del 2007

patit un error en l'acord d'aprovació definitiva (o en la pròpia resolució núm. 148 com sosté en autes la representació del Comú) o si des de l'aplicació de la legislació urbanística no era procedent allò que demanaven els interessats malgrat que l'equip redactor va considerar que calia incorporar al planejament

Procedirà, en conseqüència, estimar el recurs d'apel·lació i declarant que la desestimació per silenci de la sol·licitud formulada pels agents en data 19 de maig de 2009 ha de ser resolta expressa i motivadament pel Comú.”²⁰

C) L'exigència de bona fe

Aquesta exigència existeix en la jurisprudència europea (v. mes amunt, nota 4, la sentència del TJUE del 22 de març del 1961) i també en la jurisprudència andorrana.

“Principis de confiança legítima i de bona fe

Aquestes al·legacions han de ser examinades conjuntament, d'acord amb l'íntima relació que presenten. Sobre aquest punt, és suficient referir-se a la sentència del Tribunal Constitucional de 13 de març de 2003, que va descartar que el principi de confiança legítima sigui un paràmetre de constitucionalitat d'una llei, ja que no està recollit en la Constitució. Com ja s'ha avançat, els recurrents introdueixen al·legacions que són pròpies del control de l'actuació administrativa, però que no són aplicables quan es tracta de discutir la constitucionalitat d'una llei, ja que el legislador disposa d'una llibertat de configuració normativa limitada només per la Constitució.”²¹

Aquesta regla és aplicable, per exemple, per una falsa declaració de duana²²

2) Principi de no retroactivitat i efecte immediat de les noves normes sobre les situacions continuades

a) La distinció entre la retroactivitat i l'aplicació immediata de la llei

La no retroactivitat, principi fonamental de la seguretat jurídica, no pot tenir per conseqüència la “congelació” indefinida de les situacions jurídiques

“Segons la jurisprudència consolidada d'aquesta Sala, els funcionaris estan sotmesos a un estatut legal i reglamentari i el legislador té la facultat de

20 Sentència TSSA, 70/2009 del 27 de juliol del 2009

21 Sentència TSSA, 33/2018, del 20 d'abril del 2018

22 Sentència TSSA, 2003-13 del 25 d'abril del 2003; Sentència TSSA, 2001-11 del 9 de març del 2001

modificar aquest estatut, atès que els funcionaris no tenen drets adquirits al manteniment indefinit del mateix règim. La Llei 23/2014, del 30 d'octubre no té un caràcter retroactiu que la faria contrària a l'article 3 de la Constitució. En efecte, s'ha de distingir dos conceptes jurídics diferents: la retroactivitat i l'aplicació immediata de la Llei amb efectes pel futur. Les disposicions de la Llei 23/2014 són clarament una il·lustració d'aquest segon concepte i no són una vulneració de l'article 3 de la Constitució. Arribar a una conclusió contrària comportaria una congelació de l'ordenament jurídic que faria impossible la seva evolució i l'adaptació a les circumstàncies existents en cada moment²³.

L'anàlisi de la jurisdicció administrativa i del Tribunal constitucional coincideixen

“Són ben conegudes les àmplies discussions que es plantegen entorn del concepte i abast de la retroactivitat de les normes jurídiques. Sense fer una anàlisi exhaustiva, cal recordar que, de forma majoritària, es reconeixen en aquesta figura tres graus diferents, en funció de la intensitat amb que la nova norma incideix sobre les situacions jurídiques nascudes abans de la seva entrada en vigor. En primer lloc, es pot parlar d'una retroactivitat de grau màxim quan la nova llei s'aplica a les situacions jurídiques nascudes sota la vigència de la norma anterior en tots els seus efectes, s'hagin consumat o no. En segon lloc, es reconeix una retroactivitat de grau mig, que suposa que la nova llei incideix sobre els efectes d'una situació jurídica que s'han produït anteriorment, però que encara no s'han consumat. En darrer terme, la retroactivitat de grau mínim comporta que la nova llei s'aplica a les situacions anteriors, però només respecte dels efectes que s'han de produir en el futur. Des d'una perspectiva constitucional, s'ha de considerar que només la retroactivitat de grau màxim està proscripida per l'article 3.2 de la Constitució, quan garanteix, entre d'altres, el principi de no retroactivitat de les disposicions restrictives de drets individuals que comportin un efecte o estableixin una sanció desfavorables. Així es desprèn de la sentència del Tribunal Constitucional de 15 de març de 1994, segons la qual: “La llei no pot, sense atemptar contra aquests principis, col·locar el titular d'un dret individual en una situació menys favorable pel període anterior a la seva publicació. Per contra, la llei, per al període posterior a la seva publicació, pot subordinar el manteniment d'una situació objectiva anterior, atribuïda originàriament o adquirida, a una nova obligació, a condició, tanmateix, de

deixar als titulars d'aquesta situació un termini raonable per complir aquesta obligació, en defecte del qual aquesta nova exigència seria arbitrària”²⁴

Jurisprudència del Tribunal Constitucional:

“3.7. Sobre els principis de no retroactivitat, de confiança legítima i de seguretat jurídica, cal recordar que els funcionaris estan en una situació legal i reglamentària, és a dir, que no estan en un àmbit contractual, sinó en una situació jurídica determinada per endavant per la llei i pel reglament (veg. p. ex. l'autè del 12 de juny del 2017, recaigut en la causa 2017-17-RE).

3.8. Per tant, aquesta situació legal i reglamentària implica que pugui ser modificada per les lleis sense que els funcionaris puguin oposar-s'hi.

3.9. Així mateix, ja que aquesta situació jurídica es basa en la idea que l'interès general ha de prevaler sobre els interessos particulars dels funcionaris, una modificació legal i reglamentària és necessàriament d'aplicació immediata sota reserva, com és el cas aquí, que s'hagin previst unes disposicions transitòries

3.10. Per consegüent, aquest recurs d'empara ha de ser desestimat.”²⁵

b) Aplicació de la llei la més favorable en matèria penal

L'afirmació del principi

Com que la nova llei penal és més favorable al recurrent que la que li va ser aplicada, és procedent, en aplicació del principi de retroactivitat favorable de les normes penals establert a l'article 7.1 del Codi Penal, revisar la pena d'inhabilitació definitiva imposada a PXY i substituir-la per la pena d'inhabilitació durant cinc anys per a l'exercici de la professió de metge en general.²⁶

Distinció entre la llei penal i la llei de procediment

“als efectes de l'aplicació del principi d'irretroactivitat, s'ha de distingir entre la llei penal i la llei processal, i que si bé aquest principi té plena vigència respecte de la llei penal, salvat el cas de que la nova llei penal sigui més favorable al reu, en el cas de la llei processal el processat no pot exigir la irretroactivitat de les normes processals que li siguin desfavorables doncs, per imperatiu del principi de legalitat, s'han d'aplicar les normes processals

24 Sentència TSSA, 42/2016 del 16 de juny del 2016

25 Causa 2018-34-RE (Saez Zarzosa i d'altres c/ Govern d'Andorra); Autè del 12 de novembre del 2018; BOPA núm. 69, del 21 de novembre del 2018

26 Sentència TSSP, 10/2017 del 28 de febrer del 2017

vigents en cada fase del procediment, no les normes que estaven en vigor quan s'inicià el procés o qualsevol de les seves fases.”²⁷

c) Necessitat de mesures transitòries en alguns casos

“Tampoc es vulnera el principi de seguretat jurídica, ja que el propi Reglament de 12 de gener de 2011, en la disposició transitòria 5^a, preveu el mecanisme que s’ha d’aplicar supletòriament. La situació jurídica dels interessats està, doncs, ben determinada.”²⁸

3) Principi de legalitat

A) La definició del principi de legalitat per Tribunal Constitucional

“3.5. Invocar la vulneració dels “drets” enunciats als articles 3 i 5 de la Constitució és una al·legació inadequada que no pot prosperar. Efectivament, aquestes dues disposicions no consagren “drets” com a tals. **Aquest Tribunal ja ha tingut l’ocasió d’afirmar que l’article 3.2 -que estableix entre d’altres el principi de legalitat- consagra un “principi” hermenèutic d’interpretació dels drets reconeguts a la Constitució.** Així mateix, invocar la vulneració de l’article 5, d’acord amb el qual “La Declaració Universal dels Drets Humans és vigent a Andorra” és igualment inoperant. Com els principis establerts a l’article 3 esmentat, de la jurisprudència constant del Tribunal Constitucional es desprèn que la Declaració Universal dels Drets Humans és una eina interpretativa dels drets constitucionals.”²⁹

B) El contingut del “bloc de legalitat”

S’ha de destacar el desenvolupament considerable dels convenis bilaterals i multilaterals i de les directives europees introduïdes en la legislació andorrana.

Exemples de l’aplicació de textos internacionals

a) Aplicació de directives europees

- Règim de l’imposició indirecta de l’or d’inversió³⁰
- Resolució de problemes bancaris

27 Sentència TSSP 03/2013 de l’1 de març del 2013

28 Sentència TSSA, 29/2015, del 27 de maig del 2015

29 TC Causa 2018-36-RE (Schietekat c/ Principat d’Andorra); Aute del 12 d’octubre del 2018; BOPA núm. 62, del 24 d’octubre del 2018

30 Sentència TSSA, 110/2018 del 22 de novembre del 2018

“Cal recordar que l'article 3.4 de la Constitució del Principat d'Andorra (en endavant CA) estableix que “Els tractats i acords internacionals s'integren en l'ordenament jurídic a partir de la seva publicació en el Butlletí Oficial del Principat d'Andorra, i no poden ésser modificats o derogats per les lleis.” La necessitat d'adaptació de la normativa andorrana derivava, bàsicament, de tres circumstàncies: l'euro n'és la moneda de curs legal al territori andorrà; el Principat d'Andorra té dret a encunyar-ne, i el sector bancari andorrà opera en estreta relació amb el de la zona euro. I una de les reformes necessàries pel aconseguir el compliment dels compromisos internacionals era introduir-hi el què disposa la Directiva 2014/59/UE del Parlament Europeu i del Consell, del 15 de maig del 2014, per la qual s'estableix un marc per a la reestructuració i la resolució d'entitats de crèdit i empreses de serveis d'inversió. En el moment en què es va aprovar la Llei 8/2015 encara no s'havia esgotat el termini per portar a terme aquesta reforma, però, d'una banda, la crisi de la XXX, i d'altra, la interrelació entre els sistemes financers –amb el risc sistèmic o de contagi entre entitats bancàries–, va motivar avançar-ne la transposició parcial. Així, la Llei 8/2015 ve inspirada per les previsions de l'esmentada Directiva, de manera que el sistema dissenyat per aquesta Llei es basa en quatre grans pilars. El primer són els seus objectius i principis; el segon, els processos establerts; el tercer, les autoritats encarregades d'administrar aquests processos; i, l'últim, els instruments legals que es poden utilitzar en cadascun dels processos”³¹

- Unió duanera

“Resulta d'aquest conjunt de textos que la reglamentació treta de l'Acord instaurant una unió duanera entre la Comunitat Econòmica Europea i el Principat d'Andorra són d'aplicació directa sobre el territori del Principat”³²

- Intercanvi d'informació en matèria fiscal: aplicació dels principis prevists en el Model de conveni de l'OCDE

“En l'exposat dels motius de la llei 3/2009, d'intercanvi d'informació en matèria fiscal amb sol·licitud prèvia, s'indica: “Amb la present Llei es tracta ara d'adoptar els principis per a l'intercanvi d'informació en matèria tributària continguts al model de conveni fiscal redactat per l'OCDE. La Llei recull com a principis inspiradors els que estableix l'article 26 d'aquell model de conveni, en el seu text del 17 de juliol del 2008”³³

31 Sentència TSSA, 74/2018 del 28 de setembre del 2018

32 Sentència TSSA, 37/2006 del 28 de juny del 2006

33 Sentència TSSA, 37-2014 del 9 d'octubre del 2014

Jurisprudència del Tribunal constitucional

- “l'al·legació relativa a la inexistència del delictes fiscal en el Principat d'Andorra està contradita pel contingut de l'article 248 del Codi penal i per les disposicions de la Llei 11/2005 del 13 de juny, d'aplicació de l'Acord entre el Principat d'Andorra i la Comunitat Europea relatiu a l'establiment de mesures equivalents a aquelles previstes en la directiva 2003/48/CE del Consell en matèria de fiscalitat dels rendiments de l'estalvi en forma de pagament d'interessos.”³⁴

- “Perquè, sens dubte, en la sentència impugnada existeix una fonamentació en Dret. I la conclusió a la qual s'arriba no pot reputar-se, de cap manera, il·lògica, absurda o arbitrària una solució que inspirant-se o no en els principis de la legislació europea de protecció dels consumidors, usuaris o clients, pot emparar-se també en les normes pròpies tradicionals del Principat o en la jurisprudència del Tribunal Superior de Justícia.”³⁵

b) Conveni en matèria de Seguretat Social

“Pel que fa a la primera d'aquestes consideracions, cal destacar que el Conveni Franco-Andorrà de 9 de juny de 1970 no participa de la naturalesa d'un Tractat d'establiment entre dos Estats, que té com a objecte regular la situació jurídica dels nacionals d'un d'ells dins del territori de l'altre, especialment pel que fa a la realització d'activitats retribuïdes. En aquest tipus de Tractats, el punt de connexió que determina la seva efectiva aplicació no és altra, lògicament, que la nacionalitat dels interessats. Ben al contrari, el Conveni litigiós és un conveni administratiu conclòs entre els respectius organismes de seguretat social amb la finalitat d'harmonitzar i coordinar l'aplicació dels diferents sistemes. Des d'aquesta perspectiva, la condició primordial sobre la que descansa l'aplicació del Conveni és la incorporació al respectiu règim de seguretat social, més que la nacionalitat dels interessats.”³⁶

c) Els efectes de l'aplicació d'una llei estrangera: la llei espanyola del matrimoni

“Com es constata més amunt, el matrimoni civil espanyol té efectes en el Principat. Per tant, com ho jutja amb bon criteri la sentència recorreguda,

34 Causa 2013-9 i 13-RE; Sentència del Tribunal Constitucional del 7-10-2013 relativa al recurs d'empara 2013-9 i 13-RE; BOPA núm. 50, del 23 d'octubre del 2013

35 Causa 2015-8-RE; (BPA, SA c/ Villela Sala i Aleu Consegal); Aute del Tribunal Constitucional de l'11-5-2015 relatiu al recurs d'empara 2015-8-RE; BOPA núm. 42 del 27 de maig del 2015

36 Sentència TSSA, 94-05 del 28 de març de 1994

aquest matrimoni civil espanyol “ha de rebre la qualificació de vincle matrimonial en el sentit de l’article 181-1”.

Es pot afegir que una solució contrària ignoraria les disposicions de l’article 6-1 de la Constitució: “Totes les persones són iguals davant la llei. Ningú no pot ésser discriminat per raó de naixement, raça, sexe, origen, religió, opinió, o qualsevol altra condició personal o social”.³⁷

d) Declaració Universal dels Drets Humans

Als termes de l’Article 5 de la Constitució andorrana:

“La Declaració Universal dels Drets Humans és vigent a Andorra”

La jurisprudència andorrana aplica aquesta Declaració, particularment, per l’apreciació de la proporcionalitat en les mesures d’expulsió i del refús de renovació del permís de residència (v. § 9)

C) Modalitats d’aplicació del principi de legalitat

a) Verificació de l’àmbit d’aplicació de la llei

Per exemple, en matèria tributària, la determinació dels “elements essencials” del càlcul dels impostos (reserva de llei).

Un decret d’un Comú que regula aquests elements essencials és per tant il·legal.³⁸

b) L’aplicació literal dels texts

Aquesta aplicació literal és una garantia pels ciutadans, atès que una interpretació de “l’esperit” és mes incert, per exemple

“La CASS, per tant, ha aplicat una interpretació “finalista” del dispositiu i no ha fet una aplicació literal del text.

La preocupació manifestada per la CASS és legítima però no es pot recolzar sobre un text precís. És clar que l’aplicació literal dels texts en vigor pot portar, en certs casos, a situacions paradoxals.

Però, el jutge té per missió aplicar literalment els texts en vigor. Sí aquests poden tenir efectes discutibles, convé al legislador, i no al jutge, corregir-los.

37 Sentència TSSA, 108/2012 del 20 de desembre del 2012

38 Sentència TSSA, 98-16 del 20 d’abril de 1998

En la situació d'aquest cas, no hi ha cap text que prevegi una possibilitat legal de procedir a un nou càlcul de la pensió d'invalidesa”³⁹

El Tribunal constitucional ha validat aquesta regla:

“Tanmateix una mera lectura independent, imparcial i desapassionada de la sentència del Tribunal Superior de Justícia acredita que en ella es fa aplicació del brocard *in claris non fit interpretatio*, en el sentit que tant el text com especialment la intenció del document són ben clars i, per aquest motiu no necessiten una *interpretatio* a efectuar per l'interpret com a mediador entre el text i la seva aplicació pràctica.”⁴⁰

D) La jurisprudència reconeix l'abús de dret i el frau de llei

Aquests dos conceptes són aplicats, per exemple, per la Sala Civil del Tribunal Superior, en les hipòtesis d'aplicació literal de la llei contràriament als objectius prosseguits pel legislador.

Abús de dret: Sentència Sala Civil, 399/2017 del 29 de maig del 2018.

Frau de llei: Sentència Sala Civil, 435/2017 del 27 de març del 2018.

4) L'autoritat de cosa jutjada

Aquest principi fonamental és aplicat per la jurisprudència andorrana

L'autoritat de cosa jutjada implica la triple identitat de persones, d'objecte i de causa.

“L'autoritat de cosa jutjada implica la triple identitat de persones, d'objecte i de causa.

En aquest cas, les parts davant la Secció civil de la Batllia eren l'assalariat i la societat S. SL, la CASS no era part en aquest judici. A més, l'objecte no era idèntic, atès que la Secció Civil no és competent en matèria de seguretat social”.⁴¹

39 Sentència TSSA, 48/2012 del 15 de juny del 2012

40 Causa 2018-57-RE (*Lourenço Ferreira c/ AndBank*); Aute del 14 de gener del 2019; BOPA núm. 7, del 23 de gener del 2019

41 Sentència TSSA, 27/2016 del 22 d'abril del 2016; v. aussi, Sentència TSSA, 14/2018 del 18 de febrer del 2018; Sentència TSSC, 150/2018 del 27 de novembre del 2018; Sentència TSSC, 172/2018 del 26 de setembre del 2018; Sentència TSSC, 13/2007 del 14 de juny del 2007; Sentència TSSC, 206/2006, 25 de gener de 2007

5) La regla « Non bis in idem »

La jurisprudència s'ha pronunciat, principalment, sobre la possibilitat del cúmul entre una sanció administrativa i una sanció penal.

- Cal advertir, en primer lloc, que la regla del non bis in idem prohibeix, en particular, l'existència de dues sancions sobre fets similars. Per tant, si la jurisdicció penal no ha sancionat, res impedeix, llevat absolució, que l'Administració ho faci, compte tingut que no es pot produir cap situació de doble pena.

En segon lloc, l'Administració només queda vinculada pels plantejaments fàctics que els tribunals penals han realitzat. Dit d'una altra manera, l'Administració només està lligada respecte de les constatacions de fet que sostenen la decisió de fons realitzada per la jurisdicció penal. I fins i tot, res exclou, en línia de principi, que l'Administració investigui amb els seus mitjans sobre l'existència d'uns fets, els quals el jutge penal s'ha limitat a constatar que no han estat suficientment provats. El mateix succeeix quan hi ha absolució per aplicació del principi “in dubio pro reo”.

En el cas que ens ocupa, resulta que no s'ha adoptat cap decisió sobre el fons de l'assumpte penal i que cap fet ha estat declarat provat o negat, de manera que l'Aute de sobreseïment no s'imposava a l'Administració comunal.⁷⁴²

- “El principi del non bis in idem prohibeix, en principi, la duplictat de sancions en presència d'identitat de subjecte, de fet i de la intenció de protegir el mateix bé jurídic. En el cas que ens ocupa, no hi ha doble sanció. En efecte, l'Administració ha sancionat dos fets (més aviat omissions) distints, tota vegada que castiga, per una banda, la manca de satisfacció de les vacances anyals gaudides o generades i, per altra banda, l'absència de pagament de les retribucions”⁷⁴³

6) Prescripció: « Quia non movere » :

El vincle entre la prescripció i la seguretat jurídica ha estat afirmat de manera solemne pel Tribunal de Justícia de la Unió Europea

- En l'absència de text « l'exigence fondamentale de sécurité juridique s'oppose à ce que la Commission puisse retarder indéfiniment l'exercice de son pouvoir »⁴⁴

42 Sentència TSSA, 40/2015 del 19 de juny del 2015

43 Sentència TSSA, 53/2013 del 23 de maig del 2013

44 CJCE, 14 juillet 1972, aff.C-48/69, Recueil, CJCE 1972, p. 619

- « 140 Cependant, ainsi que la Cour l'a également jugé au même point de l'arrêt Geigy/ Commission, précité, en l'absence de texte à cet égard, l'exigence fondamentale de la sécurité juridique s'oppose à ce que la Commission puisse retarder indéfiniment l'exercice de ses pouvoirs ». ⁴⁵

La jurisprudència andorrana aplica igualment aquests principis:

- “No cal oblidar que la institució de la prescripció és tributària del principi de seguretat jurídica reconegut a l'article 3.2 de la Constitució del Principat d'Andorra” ⁴⁶

- “Aquest conjunt de preceptes permet concloure que, tant en l'àmbit dels drets econòmics com de les obligacions de les finances públiques, s'aplica en termes generals el termini de prescripció de tres anys i, en aquest darrer cas, això és així tant pel que fa a les obligacions de despesa com a les de pagament. Això suposa que no resulta aplicable en aquest supòsit el termini de trenta anys de l'Usatge Omnes causae, que invoca l'aute impugnat, ja que existeix una previsió legal expressa en sentit contrari pel que fa a les finances públiques” ⁴⁷

- “La seguretat jurídica que consagra l'article 3.2 de la Constitució és un principi jurídic que es troba universalment reconegut, que constitueix una garantia del ciutadà i que es concreta a través de diverses manifestacions, com són el principi de legalitat, la irretroactivitat de les normes sancionadores o restrictives de drets individuals, la cosa jutjada i també la prescripció de les infraccions, que és l'objecte de debat en aquest procés. L'institut de la prescripció es fonamenta de forma indubtable en el principi de seguretat jurídica, però això no suposa que l'article 3.2 del text constitucional imposi una determinada manera d'aplicar aquella figura, ni tampoc uns terminis màxims o mínims, sinó que aquests aspectes han de ser regulats per la normativa corresponent, de caràcter general o sectorial. “ ⁴⁸

- Prescripció de la pena d'expulsió ⁴⁹

45 CJCE, Aff.C-74/00 P - Falck et Acciaierie di Bolzano / Commission, 24 septembre 2002, Recueil 2002 I, p. 7869

46 Sentència TSSA, 35/2019, del 27 de març del 2019

47 Aute TSSA, 6-2019 del 21 de febrer del 2019

48 Sentència TSSA, 78/2016 del 21 d'octubre del 2016

49 Sentència TSSP, 03-05 del 17 de febrer del 2005

- Prescripció en matèria civil⁵⁰; la prescripció extintiva se diferencia de la caducitat ⁵¹

Punt interessant, la Sala civil del Tribunal superior ha tingut l'ocasió de referir-se, sobre aquest punt, “al costum dels Valls d'Andorra”⁵²

7) Revocació d'un acte individual creador de drets

Aquesta revocació està sotmesa a condicions:

“La sentència d'aquesta Sala núm. 65-2005, d'11 de novembre, va examinar un supòsit similar al que es planteja en aquest procés, en què la CASS pretenia deixar sense efecte la matriculació i alta d'un assegurat voluntari. En conseqüència, és evident que són aplicables els mateixos criteris en els quals es va fonamentar aquella resolució. La sentència va declarar que: “Com ja va declarar aquesta Sala en la sentència núm. 96-04, de 19 de gener de 1996, per a la revisió d'ofici d'un acte administratiu declaratiu de drets resulta necessari que la seva adopció hagi comportat una vulneració de l'ordenament jurídic i, en segon lloc, que l'Administració iniciï les actuacions encaminades a la revocació de l'acte il·legal, amb la preceptiva audiència de l'interessat, dins del termini establert per a la seva impugnació jurisdiccional.”⁵³

Però motius d'interès general poden justificar solucions diferents, principalment, quan estan en joc qüestions relatives a l'ordre públic, per exemple la revocació dels permisos d'armes

“Aquesta mesura suposa l'exercici de facultats típiques de policia administrativa, que tenen per objecte garantir la seguretat ciutadana, atès el perill que pot representar la tinença d'armes, la qual cosa fa necessari un adequat control administratiu de les mateixes. D'aquesta manera, es preveu la possibilitat de què l'Administració procedeixi a la revocació dels permisos corresponents, quan desapareixin els requisits o condicions que van donar lloc a la seva concessió, o bé quan concorrin circumstàncies que puguin fer preveure racionalment la utilització indeguda de les armes, amb el consegüent risc per a la seguretat del propi titular del permís o per a tercers”⁵⁴

50 Sentència TSSC, 236/2016 del 20 de gener del 2017; Sentència TSSC, 68/2007 del 27 de setembre del 2007; Sentència TSSC, 491/2015 del 30 de juny del 2016; Sentència TSSC, 374/2013 del 27 de maig del 2014

51 Aute TSSC del 22 de maig del 2003

52 Sentència TSSC del 8 de gener del 2004

53 Sentència TSSA, 14/2014, del 25 d'abril del 2014

54 Sentència TSSA, 65/2006 del 25 d'octubre del 2006

8) Actes ilegibles i publicitat dels actes

Concursos en matèria de contractació

“Una garantia essencial en els concursos públics és la transparència dels criteris de valoració de les proves. En aquest cas, aquests criteris no estaven publicats i els candidats no eren clarament informats.”⁵⁵

Motivació imprecisa d'un acte pot portar als administrats a error

“En aquest cas, és el mateix MI Govern qui reconeix l'error comès. Tenint en compte els elements que figuren en l'expedient i que s'han resumit més amunt, és cert que els enunciats de la fitxa PP-NC-12 PRAT D'EMPRIVAT estan motivats de manera imprecisa, ja que es refereix de fet a un plànol que pertany en gran part al territori d'una altra parròquia i que a més porta un nom diferent. Tots aquests elements podien portar als administrats a error i per tant convé de considerar que aquests actes administratius no estan correctament motivats des del punt de vista de les exigències establertes per l'article 39 del Codi de l'Administració, ja mencionat”⁵⁶

El silenci administratiu: l'administració, un cop transcorregut el termini de dos mesos, pot resoldre de forma expressa sobre la sol·licitud de l'interessat

“En funció d'aquesta naturalesa de mera ficció legal, no hi cap obstacle a què la pròpia Administració, un cop transcorregut el termini de dos mesos, pugui resoldre de forma expressa sobre la sol·licitud de l'interessat, ja sigui confirmant la desestimació avançada per l'acte presumpte o bé en sentit favorable a les peticions del sol·licitant. En el primer cas, es produirà un acte merament confirmatori del sentit negatiu del silenci administratiu, però que permetrà al ciutadà conèixer els fonaments de fet i de dret que ha tingut en compte l'Administració per a denegar les seves peticions. En el segon supòsit, l'estimació tardana de la sol·licitud de l'interessat determinarà que quedi automàticament sense efecte l'acte presumpte de naturalesa desestimatòria”.⁵⁷

Principi de confiança en l'àmbit privat

- La necessitat de claredat en les relacions entre els consumidors i els bancs

“que la informació personalitzada al client ha de ser comprensible i adequada sobre el producte en qüestió i ha d'incloure una advertència clara

55 Sentència TSSA, 22/2018 del 16 de març del 2018

56 Sentència TSSA, 38/2010 del 17 de juny del 2010

57 Sentència TSSA, 20/2010 del 12 d'abril del 2010

dels riscos que assumia i que, a la vista de la seva situació financera i dels objectius d'inversió, aquest producte era el que més li convenia”⁵⁸

De manera general, el principi de confiança és fonamental en les relacions entre l'empresa i els seus clients”

“El principi de confiança és l'eix pel qual discorre tota relació entre client i Entitat”⁵⁹

9) Principi de proporcionalitat

Aquest principi permet conciliar alguns principis antagonistes de la seguretat jurídica (v. més amunt, Secció 1), per exemple:

- verificació de la proporcionalitat del rebuig d'una autorització de residència i treball⁶⁰
- proporcionalitat en la determinació de les sancions administratives⁶¹
- verificació de la legalitat d'una mesura d'expulsió⁶²
- verificació d'una mesura d'extradició

“La mesura d'extradició sol·licitada resulta una idònia i proporcionada d'acord amb el dret protegit per l'article 9 de la Constitució.”⁶³

- Presó provisional:

“Segons el Tribunal Constitucional “Això requereix examinar amb molta cura si la restricció d'aquest dret està ben motivada i és, sempre en el cas concret, proporcionada al sacrifici imposat al recurrent en el seu dret fonamental a la llibertat.”⁶⁴

10) Presumpció d'innocència

Segons la jurisprudència del Tribunal constitucional, aquest principi és un principi cardinal d'un Estat de dret:

58 Sentència TSSC, 195/2018 del 30 d'octubre del 2018; Sentència TSSC 524/2016 del 26 d'abril del 2017

59 Sentència TSSC, 68/2017 del 31 d'octubre del 2017

60 Sentència TSSA, 36-2019 del 9 d'abril del 2019

61 Sentència TSSA, 13-2019 del 21 de febrer del 2019

62 Sentència TSSA, 97/2017 del 23 de novembre del 2017

63 Sentència TSSP,39/2018 del 18 de juny del 2018

64 Sentència TSSP,53/2016 del 24 d'octubre del 2016

“El principi de la presumpció d’innocència és un principi cardinal en el procediment penal de qualsevol Estat de Dret, del qual el principi *in dubio pro reo* és una expressió particular (veg. TEDH del 13 de juliol del 2010, Tendam c/ Espanya, paràgraf 37). El seu respecte, tant per les instàncies judicials com pels representants de l’executiu, és fonamental per tal que els justiciables tinguin confiança en la Justícia del seu país

El Tribunal Constitucional recorda de manera reiterada la importància de la presumpció d’innocència (veg. la sentència del 13 de gener del 2014, Costa Maia c/ Principat d’Andorra, recaiguda en la causa 2013-29-RE). Tal com aquest Tribunal ha recordat recentment, les jurisdiccions ordinàries han de procedir a una ponderació equilibrada dels diferents elements de prova”⁶⁵

La jurisdicció penal aplica rigorosament aquest principi, i la regla “*in dubio pro reo*”.

“aplicant el principi “*in dubio pro reo*” va absoldre a l’acusat, absolució que ha de ser mantinguda per la Sala, tenint en compte també que la Sala no ha pogut percebre amb immediació les explicacions ofertes pels pèrits”⁶⁶.

65 Causa 2013-39-RE (*Sans Leon c/ Principat d’Andorra*); Sentència del 5 de maig del 2014; BOPA núm. 29, del 14 de maig del 2014

66 Sentència TSSP, 22/2018 del 16 d’abril del 2018; v. aussi, Sentència TSSP, 15/2019 del 3 d’abril del 2019; Sentència, TSSP, 21/2016 del 22 d’abril del 2016; Sentència TSSP, 31-95 del 5 d’octubre de 1995; Sentència TSSP, 11-94 del 15 de juny de 1994; Sentència TSSP, 01-97 del 9 de gener de 1997; Sentència TSSP, 36-95 del 5 d’octubre de 1995

D. SEGURETAT JURÍDICA I APLICACIÓ DE LA LLEI

Francesc Badia Gomis

Advocat

L'article 3.2 de la Constitució —que es troba dins del títol I, que fa referència a la “sobirania d’Andorra”— garanteix *“els principis de legalitat, de jerarquia, de publicitat, de no retroactivitat de les disposicions restrictives de drets individuals o que comportin un efecte o estableixin una sanció desfavorables, de seguretat jurídica, de responsabilitat dels poders públics i d’interdicció de tota arbitrarietat”*.

El Tribunal Constitucional ha remarcat¹ que el principi de seguretat jurídica *“és la síntesi múltiple de la resta de principis que el precepte esmentat conté (legalitat, jerarquia, publicitat, no arbitrarietat, etc.)”*. El principi de seguretat jurídica engloba, doncs, tota una sèrie de principis (legalitat, jerarquia, publicitat, no retroactivitat de normes desfavorables, etc.) i d’aquí que sigui bàsic per a un estat de dret.

Què entenem per “seguretat jurídica”? El substantiu és “seguretat” i l’adjectiu “jurídica”. Etimològicament, la paraula “seguretat” significa, segons el diccionari², *“qualitat de segur”*, és dir, sempre segons el diccionari, *“exempt de tot perill o risc”*. Hi ha una definició, en llengua francesa, que incorpora al que ja hem dit un element subjectiu: *“l’état d’esprit confiant et tranquille de celui qui se croit à l’abri du danger”*³. Aquest element subjectiu —*“l’état d’esprit ... de celui qui se croit ...”*— és fonamental per comprendre el principi de seguretat jurídica, especialment en el que fa referència a l’aplicació de la llei.

L’adjectiu és “jurídica”. I és l’adjectiu el que posa de manifest l’origen del risc per a la seguretat: fonamentalment, les lleis i la jurisprudència. Són les normes i les resolucions dels òrgans jurisdiccionals les que han de crear el marc necessari per tal que existeixi la seguretat jurídica, és dir, les condicions per tal que qualsevol ciutadà pugui conèixer i preveure —ni que sigui de manera aproximada— les conseqüències d’un acte.

El Tribunal Europeu dels Drets Humans ha posat de manifest la necessitat que les normes legals siguin formulades *“avec assez de précision pour*

1 Vegeu la sentència del 7 d’abril de 2000, fonament de dret cinquè, causa 99-1-L

2 Vegeu el Diccionari de la llengua catalana de l’Institut d’Estudis Catalans

3 Vegeu Le Petit Robert de la langue française

permettre aux personnes concernées –en s’entourant au besoin de conseils éclairés– de prévoir, a un degré raisonnable dans les circonstances de la cause, les conséquences de nature à dériver d’un acte déterminé”⁴.

Aquesta anàlisi etimològica posa de manifest dos aspectes del principi de seguretat jurídica⁵: una vessant objectiva, que fa referència a les normes legals i a les resolucions dels òrgans jurisdiccionals a qui –com hem dit– els correspon crear el marc necessari per tal que la seguretat jurídica pugui existir; i una vessant subjectiva, que afecta els ciutadans, facilitant que puguin conèixer les normes i preveure –de manera raonable, ateses les circumstàncies de cada cas– les conseqüències de l’aplicació d’una norma a un acte concret; és dir, que permeti que la seguretat jurídica sigui efectiva.

De manera que no existirà seguretat jurídica si no concorren aquests dos elements, objectiu i subjectiu.

Un ordenament jurídic adequat –és dir, respectuós de tots els principis que engloba el principi més genèric de seguretat jurídica– sense que els ciutadans puguin preveure –per manca de coneixement o per qualsevol altra causa– l’aplicació de la llei, no crearà una situació de seguretat jurídica. Es tractaria d’una situació fictícia de seguretat jurídica perquè només aquells a qui els correspon aplicar la llei o els experts coneixerien la previsibilitat de les decisions.

Encara pitjor seria una situació contrària, és dir, en la qual els ciutadans –tot i que l’ordenament jurídic no respectés els principis que garanteixen la seguretat jurídica– tinguessin una percepció –òbviament, errònia– de previsibilitat en l’aplicació de la llei.

Per això, el Tribunal Europeu de Drets Humans ha remarcat també que l’ordenament jurídic ha de ser accessible pels ciutadans. Només d’aquesta manera, es pot respectar la vessant subjectiva del principi de seguretat jurídica: per tal que l’aplicació de la norma sigui previsible, cal que la pròpia norma sigui accessible⁶.

Tant la previsibilitat com l’accessibilitat depenen, en gran mesura, de com es redacta el text legal o la resolució judicial, encara que també hi influeixen

4 Vegeu la sentència TEDH, afer Goodwin contra el Regne Unit, de data 27 de març de 1996

5 Ramon Viñas Farré ho va posar de manifest en un article aparegut a “La Vanguardia” el 9 de novembre de 2018, “*La seguridad jurídica en el Principado de Andorra*”, citant la sentència del Tribunal Constitucional de 7 de març de 2000

6 Vegeu, entre moltes d’altres, la sentència TEDH afer Groppera Radio AG i altres contra Suïssa, de data 28 de març de 1990

la matèria que es regula o s'analitza i els destinataris de la norma o de la resolució⁷. Hi ha, per tant, una responsabilitat important per part del legislador i dels juristes.

L'accessibilitat és el que permet garantir la vessant subjectiva del principi de seguretat jurídica. Un ordenament jurídic no té altra finalitat que regular –permetre– la vida en una societat. Per tant, la vida dels ciutadans que formen part d'aquesta societat. Per això la seguretat jurídica només existeix plenament quan els ciutadans coneixen les normes que regulen la seva vida –els seus drets, les seves llibertats i també les seves obligacions– i poden preveure com s'aplicaran aquestes normes.

És cert que, en molts casos, els ciutadans que no tenen coneixements profunds en matèria de dret necessitaran el consell o l'assessorament d'un professional. Però és desitjable que coneguin els principis bàsics d'aquesta normativa, especialment de tota aquella que afecta directament els aspectes més importants de la seva vida.

Massa sovint els òrgans jurisdiccionals resolen qüestions que sorprenen a sectors de la ciutadania. I no pas perquè es tracti de resolucions que no s'ajusten a l'ordenament jurídic o que no siguin previsibles, sinó perquè alguns ciutadans són absolutament aliens a les normes que regulen la societat i, per tant, les desconeixen.

Seria un greu error no fer un esforç per evitar que en la nostra societat hi hagi ciutadans que “desconnectin” de l'ordenament jurídic que regula les seves vides. Els protagonistes d'un ordenament jurídic són els propis ciutadans que conviuen en una societat i no pas els especialistes, siguin legisladors, jutges o juristes.

Andorra disposa d'un ordenament jurídic i d'un sistema jurisdiccional que garanteixen la seguretat jurídica. Cal mantenir-los, adaptar-los, millorar-los. Però la seguretat jurídica només serà efectiva si els ciutadans tenen accés a les normes –les comprenen– i poden preveure –raonablement, tenint en compte les circumstàncies de cada cas– les resolucions que es dictin en aplicació de les mateixes.

És, doncs, en la vessant subjectiva del principi de seguretat jurídica en la qual cal fer un esforç per tal de garantir l'efectiva vigència d'aquest principi.

7 Vegeu la sentència TEDH citada en la nota anterior, paràgraf 68: “*La Cour souligne que la portée des notions de prévisibilité et d'accessibilité dépend dans une large mesure du contenu du texte en cause, du domaine qu'il couvre ainsi que du nombre et de la qualité de ses destinataires*”

E. LA SEGURETAT JURÍDICA EN L'EXECUCIÓ DE RESOLUCIONS JUDICIALS

Goretti López Jáuregui

Saig

Ja fa més de tres anys que -malgrat l'escepticisme que produïa en alguns sectors de la societat- els primers Saigs vàrem començar a fer els primers passos en una professió que ha comportat un gran canvi en la legislació a més d'un canvi substancial en la mentalitat ciutadania acostumada a no fer front a les execucions dineràries tramitades en exclusiva -fins a l'arribada del Saig- pels Batlles i tribunals Andorrans.

En efecte recordem que abans de l'entrada en funcions del Saigs el model establert amb caràcter general a la Llei qualificada de la Justícia, del 3 de setembre de 1993, que atribuïa als batlles i tribunals la competència exclusiva per executar i fer complir les decisions judicials, no permetia donar una resposta satisfactòria a la problemàtica derivada del nombre cada cop més important de resolucions judicials civils i administratives i d'actes administratius que requereixen, per tal de ser executats per la via forçosa, la tutela jurisdiccional, de fet així es recull de manera expressa a l'exposició de motius de la pròpia Llei del Saig que posava de manifest que es tractava d'una realitat que, d'altra banda, havia empitjorat en els darrers anys com a conseqüència de la crisi econòmica i que, sense un increment substancial dels recursos humans i materials destinats a l'Administració de Justícia, una alternativa poc oportuna en els temps actuals en què cal contenir les despeses públiques, no semblava que es pogues resoldre o mitigar.

Aquest fet produïa molt sovint que les resolucions i els actes esmentats no podien ser executats forçosament o no ho eren en un termini raonable.

Interessa assenyalar en aquest sentit que l'execució d'una resolució judicial integra el dret a un **procés equitable en un termini raonable**, reconegut a l'article 6 de la Convenció europea per a la salvaguarda dels drets humans i les llibertats fonamentals, que forma part de l'ordenament jurídic andorrà, però també el **dret fonamental a la jurisdicció i a un procés degut**, que consagra l'article 10 de la nostra Constitució. Així doncs, l'Estat andorrà té el deure de garantir a tota persona beneficiària d'una decisió de justícia ferma, el dret que sigui executada en un termini raonable.

Aquest fou motiu fonamental per promoure una reforma cabdal del model existent, per evitar precisament dilacions indegudes i vulneracions als drets

constitucionals que sovint es produïen en aquest àmbit i a la vegada alliberar el Batlle d'unes funcions perfectament delegables.

Així doncs, es va considerar oportú traslladar la competència per executar les resolucions judicials civils i administratives fermes i els actes administratius que siguin executoris, i que consistien en tots els casos en el pagament d'una suma de diners, sigui inicialment, sigui amb posterioritat, a un executor especialitzat i independent, que actues tanmateix per delegació i sota el control de l'autoritat judicial o administrativa competent, d'acord amb l'opció cada dia més estesa als països del nostre entorn, a l'efecte de racionalitzar les despeses públiques i reduir els terminis d'execució de les decisions judicials.

Avui després de prop de 3 anys que el Saig exerceix la professió estem en disposició d'afirmar que el Saig ha donant plena satisfacció al mandat de la llei que confiava a la figura la tasca d'alliberar a la Batllia, garantint a tota persona beneficiària d'una decisió de justícia ferma, el dret que sigues executada en un termini raonable, respectant i acomplint de manera estricta l'article 6 de la Convenció europea per a la salvaguarda dels drets humans i les llibertats fonamentals que forma part de l'ordenament jurídic andorrà i alhora a l'article 10 de la Constitució Andorrana.

Això ho podem afirmar després d'haver executat per part dels 3 despatxos de Saigs establerts al Principat, prop de 24.475 expedients administratius i civils, segons el detall que consta al següent requadre;

Situació execució expedients tres despatxos Saigs

Anys 2016-2017-2018

EXPEDIENTS GENERALS	TOTAL	2016	2017	2018
Execucions administratives	20.181	3.010	5.100	12.071
Execucions civils	4.151	489	2.016	1.646
Actes de presència	597	124	223	250
Administracions judicials	32	11	14	7
Requeriments extra judicial	50	15	20	15
Execucions hipotecàries	143	15	69	59
Delegacions subhastes	55	4	22	29
TOTAL	25.209	3.668	7.464	14.077

EXECUCIONS CIVILS (inclou subhastes i hipotecaris) I ADMINISTRATIVES	TOTAL	2016	2017	2018
Expedients totals	24.530	3.518	7.207	13.805
dels quals civils	4.349	508	2.107	1.734
dels quals administratius	20.181	3.010	5.100	12.071
Expedients finalitzats	11.022	1.931	3.652	5.439
dels quals civils	1.029	187	572	270
dels quals administratius	9.993	1.744	3.080	5.169
% Expedients finalitzats	44,93 %	54,89 %	50,67 %	39,40 %
% expedients civils finalitzats	23,66 %	36,81 %	27,15 %	15,57 %
% expedients administratius finalitzats	49,52 %	57,94 %	60,39 %	42,82 %
Expedients fraccionats en curs	1.136	109	481	546
dels quals civils	798	84	359	355
dels quals administratius	338	25	122	191
% Expedients fraccionats	8,41 %	6,87 %	13,53 %	6,53 %
% expedients civils fraccionats	24,04 %	26,17 %	23,39 %	24,25 %
% expedients administratius fraccionats	3,32 %	1,97 %	6,04 %	2,77 %
Mitjans humans		2016	2017	2018
TOTALS		9	16	33

Font : Base de dades IDEAN dels 3 despatxos de Saig

Des d'aquest punt de vista l'execució de resolucions judicials fermes i actes administratius executoris tramitades pel Saigs en virtut de les funcions que li son atribuïdes expressament per la Llei del Saig, ha suposat un canvi molt positiu que ha contribuït de manera molt substancial a la seguretat Jurídica tan reivindicada per alguns sectors de la societat.

Ara bé malgrat que la lectura ha de ser i és més que positiva no es pot deixar de reconèixer que el fet d'haver introduït una nova figura a un sector

com el Judicial que exercia aquesta competència en exclusiva ha fet aflo-
rar certes disfuncions del sistema com és la que provoca la practica dels
embargaments en el marc d'una execució d'una resolució judicial o acte
administratiu executori.

En efecte si hi ha un subjecte que ha deixat en entredit les disfuncions en-
tre els diferents organismes i la manca de seguretat jurídica en l'execució
de resolucions judicials és la practica dels embargaments i el registre dels
mateixos.

Recordem que actualment hi ha una pluralitat d'Administracions i organismes;
en primer lloc la Batllia que practiquen embargaments, el Saigs que
d'acord amb les funcions que li son atribuïdes per la Llei 43/2014 practica
per la seva banda els seus, però a banda de l'òrgan Judicial i els Saigs, existeixen
altres Administracions com ara l'Agència Tributària i els Comuns
que tramiten i practiquen els seus propis embargaments en el marc de les
execucions dels seus propis actes.

En aquest escenari i després d'aquests 3 anys i mig d'exercici dels Saigs in-
teractuant amb tots els organismes que intervenen a l'hora de portar a terme
l'execució de resolucions judicials han sobrevingut problemes que generen
certa inseguretat jurídica.

La inseguretat jurídica de la que parlem ha estat expressament recollida en
un Aute dictat pel Tribunal Superior de Justícia de 24 de juliol del 2018, en
el qual s'efectua una sèrie de consideracions prèvies respecte a l'absència
d'un Registre de la Propietat en el Principat d'Andorra manifestant expres-
sament el següent;

*“(...) front a aquets supòsits, els tribunals i els Saigs, així com les Admi-
nistracions públiques també poden travar avui en dia embargaments (Llei
44/2014 abans referides), de manera que la multiplicació de persones ha-
bilitades per a travar un embargament i la manca de canals oficials entre
elles per a conèixer l'abast de l'actuació de cada operador jurídic, així
com, sobretot, l'absència d'un Registre de la propietat poden generar greus
disfuncions en el tràfic que afectin a la seguretat jurídica (...)*

*L'absència d'un Registre de la Propietat i els inconvenients que abans hem
ressenyat (pluralitat de persones que poden travar embargament i manca
de canals oficials de comunicació entre elles) va en detriment de la segure-
tat jurídica i genera, en puntuals ocasionin, disfuncions, tota vegada que el
sistema actual no permet conèixer a l'operador o interessat amb una sola
consulta si quan es trava un embargament existeixen drets reals preferents
ni com s'articula la prioritat entre diferents embargaments travats.*

Les anteriors consideracions justifiquen que en el cas present es plantegi un debat entre la prioritat d'un embargament preventiu respecte de les rendes arrendatàries d'un immoble, acordat per la Batllia l'any 2014, que ha estat adjudicat a un tercer a resultes de l'execució d'una hipoteca i que el Saig, l'any 2017, sol·licita l'aixecament de l'embargament (...)

Aquest Aute evidencia un sistema d'embargaments que provoca inseguretat jurídica i que mereix si més no una profunda reflexió per tal de donar solució a curt termini, a un problema -que sempre es troba d'actualitat- com és l'absència d'un Registre de la Propietat i la necessitat de la seva creació.

IV

PRESENTACIÓ DEL TRIBUNAL SUPREM DE MÒNACO

Didier Linotte

Agrégé des Facultés de droit, Président du Tribunal Suprême

Philippe Blachère

Agrégé des Facultés de droit, membre titulaire du Tribunal Suprême

En 2021, le Tribunal Suprême de Monaco célébrera ses 110 ans ! Il est la plus ancienne Cours constitutionnelle. Créée, à l'initiative du Prince Albert Ier, dans le cadre de la Constitution du 5 janvier 1911, cette juridiction est, depuis, chargée de statuer sur les recours concernant toutes atteintes aux droits et libertés publics reconnus aux Monégasques, aux résidents de la Principauté, ainsi qu'à toute personne physique ou morale disposant d'un intérêt pour agir en Principauté, et garantis dans le titre III de la Constitution actuellement en vigueur, celle du 17 décembre 1962 (égalité devant la loi ; liberté et sûreté individuelles ; légalité des délits et des peines ; inviolabilité du domicile et de la propriété ; droit au respect de la vie privée et familial et secret de la correspondance ; liberté des cultes ; droit de réunion ; droit de pétition). Comme toute juridiction constitutionnelle, le Tribunal Suprême peut élargir les normes de référence de son contrôle en interprétant de manière extensive (dans l'intérêt de la protection des justiciables) les droits et libertés fondamentaux. Initialement spécialisé dans le contrôle de constitutionnalité des actes juridiques (lois, actes administratifs, ordonnances prises par le Prince) dont il peut prononcer l'annulation, ses compétences ont été progressivement élargies suite à d'importantes réformes comme l'ordonnance n°702 du 4 juillet 1961 qui fait entrer dans le périmètre de ses prérogatives les recours aux fins d'annulation pour violation de la loi ou excès de pouvoir formés contre les ordonnances prises pour l'exécution des lois et des décisions administratives.

La Constitution de 1962 dispose que « le Tribunal Suprême statue souverainement » (art.90) dans trois domaines : en matière constitutionnelle (principalement, les recours en annulation, en appréciation de validité et en indemnité ayant pour objet une atteinte aux droits et libertés consacrés par le titre III de la Constitution), en matière administrative (recours en annulation pour excès de pouvoir, recours en cassation contre les décisions des juridictions administratives statuant en dernier ressort, recours en interprétation et en appréciation de validité des décisions des autorités administratives et des ordonnances souveraines prises pour l'exécution des lois) et sur les conflits de compétence juridictionnelle. Le Haut Tribunal dispose

ainsi d'un champ d'intervention large ; il se présente comme un juge constitutionnel, comme un juge administratif et comme un tribunal des conflits, susceptible d'intervenir, par voie d'action ou par voie d'exception, en matière de validité de textes législatifs, d'actes administratifs et de décisions de justice. A bien des égards, le Tribunal Suprême se rapproche, du point de vue de ses attributions, des principales Cours constitutionnelles (Autriche, Allemagne, Italie, Espagne...) en ce que ses missions ne se réduisent pas à l'exercice du contrôle de constitutionnalité de la loi ; mais à la différence de ses homologues, le Tribunal Suprême n'est ni un juge électoral ni une juridiction en charge de régler les conflits de compétences entre les entités territoriales de l'Etat. Il est en revanche juge des conflits de compétence juridictionnelle.

Le Tribunal Suprême de Monaco remplit les critères du modèle européen de justice constitutionnelle dégagé par Hans Kelsen au début du XXe siècle : il bénéficie d'un statut constitutionnel – énoncé au titre X (« La justice ») de la Constitution de 1962 - destiné à garantir son indépendance ; il se situe en dehors de la hiérarchie des juridictions ordinaires ; ses membres, nommés, sont protégés et ils exercent, en toute impartialité, les fonctions de juge pour une durée de huit ans ; le Tribunal assure le monopole en matière de contrôle de constitutionnalité des actes juridiques ; il détient le pouvoir d'annuler définitivement tout acte juridique contraire à la Constitution. S'agissant de sa composition, l'article 89 de la Constitution, complété par l'Ordonnance Souveraine du 16 avril 1963 (modifiée à plusieurs reprises), dispose que « Le Tribunal Suprême est composé de cinq membres titulaires et de deux membres suppléants ». Tous sont nommés par le Prince pour une durée de huit ans. Les membres sont nommés sur proposition du Conseil national (un membre titulaire et un membre suppléant), du Conseil d'Etat (un membre titulaire et un membre suppléant), du Conseil de la Couronne (un membre titulaire), de la Cour d'appel (un membre titulaire) et du Tribunal d'instance (un membre titulaire). Ils doivent être âgés d'au moins quarante ans et posséder une expérience reconnue en droit (l'Ordonnance Souveraine de 1963 dispose que les membres « sont choisis parmi des juristes particulièrement compétents »). Siègent au Tribunal Suprême de Monaco, des professeurs de droit, des conseillers d'Etat et des conseillers à la Cour de cassation. Renouvelé en 2019, le Haut Tribunal se compose de six professeurs agrégés des Facultés de droit françaises (dont le Président et le Vice-Président, par ailleurs membre du Conseil d'Etat) et d'un conseiller à la Cour de cassation. A l'exception du Président, aucun ne réside en Principauté. Les audiences du Tribunal Suprême se tiennent à Monaco, ainsi que

le prononcé des arrêts. L'administration du Haut Tribunal est assurée par le Président avec l'assistance des services judiciaires.

Dans son fonctionnement, le Tribunal Suprême est attaché à certaines spécificités qui découlent de son histoire, du particularisme monégasque et de l'influence française sur l'organisation de la procédure (fortement marquée par les règles du contentieux administratif). On en mentionnera quatre. La première originalité réside dans l'accès des particuliers à la justice constitutionnelle. Dès l'origine (1911 !), les requérants – monégasques ou non (salariés, fonctionnaires, résidents...) - ayant un intérêt à agir ou un droit lésé – individus, personnes morales, associations... - ont pu bénéficier de différentes voie de recours pour défendre devant le Tribunal Suprême leurs droits et libertés garantis par la Constitution : recours en annulation (contre les lois, les actes administratifs...), recours en appréciation de validité des lois sur renvoi de l'autorité judiciaire, recours en indemnité en matière de réparation d'un préjudice subi lié à une déclaration d'inconstitutionnalité ou à un acte imputable à l'autorité publique. La condition de base pour saisir le Tribunal Suprême est d'agir dans le délai de deux mois après la publication de l'acte juridique, la notification de la décision ou la survenance du fait, objet du recours. Saisi d'un litige aux fins d'assurer la protection des droits fondamentaux – en particulier du droit de propriété – le Tribunal Suprême peut – deuxième originalité, notamment par rapport au Conseil constitutionnel français – se prononcer sur le montant d'indemnités suite à l'annulation d'un acte qui a provoqué des dommages. A titre d'exemple, par une décision du 25 juin 2020 (TS, 2018-08, *S.A.M. Caroli immo / Ministre d'Etat*), le Haut Tribunal a condamné l'Etat monégasque à indemniser une société immobilière à hauteur de 140 millions d'euros en réparation d'un préjudice résultant d'une illégalité du Ministre d'Etat ; au passage, le Tribunal Suprême a jugé que le principe de la sécurité juridique et le droit de propriété garantissent l'espérance légitime de jouir d'un bien. Si le domaine de l'urbanisme reste, avec le contentieux des étrangers (refoulement, carte de résident...) la source de la grande majorité des affaires traitées, la pluralité de compétences rend la jurisprudence très riche et variée, le Tribunal Suprême pouvant se prononcer en matière de fonction publique, suspensions de permis de conduire, création de syndicats ou d'association... étant ainsi juge constitutionnel et/ou juge administratif. S'agissant de la procédure – troisième originalité – le règlement des litiges suit très largement les règles appliquées devant les juridictions administratives françaises. La procédure suivie est inquisitoire, écrite, contradictoire, publique et les décisions sont rendues sur pièces à la suite d'une audience qui respecte les règles du droit

à un procès équitable au sens de l'article 6 de la convention européenne des droits de l'Homme. Les parties intervenantes sont obligatoirement représentées par un avocat. La plupart du temps (recours en annulation notamment), le Ministre d'Etat de la Principauté agit en qualité de défendeur face au(x) demandeur(s). L'ensemble du « procès » résulte d'un échange contradictoire de mémoires produits par les parties : requête / contre requête ; réplique / duplique... La durée moyenne d'une affaire est d'une année. Enfin – quatrième originalité – si la jurisprudence est inévitablement influencée par les décisions du Conseil constitutionnel et du Conseil d'Etat français, certains arrêts se démarquent en raison des spécificités du droit monégasque (voir à ce sujet le *Code monegasque, code et lois de la Principauté de Monaco*, Lexis Nexis, 2020). A titre d'exemple, le Tribunal Suprême doit intégrer les règles particulières en matière de résidence sur le territoire de la Principauté ; il doit également tenir compte du principe de la priorité des Monégasques garantie dans divers domaines comme le droit du travail, l'accès à certains services publics ou le logement. Ainsi dans sa décision du 16 janvier 2006 (TS, 2005-007-008-010, *M. Moriti veuve Bellone et autres / S.E. Monsieur le Ministre d'Etat*), le Tribunal Suprême rappelle que « *le libre exercice du droit de propriété consacré [par l'article 24 de la Constitution] doit être concilié avec les autres règles et principes de valeur constitutionnelle applicables dans l'État monégasque ; qu'il en est ainsi des exigences résultant des caractères géographiques particuliers du territoire de l'État ainsi que du principe accordant une priorité aux citoyens monégasques, consacré notamment par l'article 25 de la Constitution* ».

Les dernières décisions rendues lors de la première session de l'année 2020 témoignent que la juridiction est particulièrement attachée au principe de la sécurité juridique, à la confiance légitime et à la protection effective du droit de propriété.